صكا من الاهل

הצופה

היום	שישי	שבת (פרשת ויגש)
הפרק	מלכים ב, כ-כד	מלכים ב, כה
המשנה	ראש השנה ב,ג, ט-א	ראש השנה ג, ב-ג
הדף - בבלי	בבא בתרא נג	בבא בתרא נד
ירושלמי	תענית א	תענית ב
ההלכה	שו"ע צדת, ד-א	שו"ע צת, ב-ד
רמב"ם	בית הבחירה ב-ד	בית הבחירה ה-ז
זריחה	6.23	6.24
שקיעה	4.39	4.39
סוף זמן ק"ש	8.09	8.10

ב"ה, יום שישי ו' בטבת תשנ"ה (9.12.1994) • שנה נ"ז • גליון 16698 • המחיר: 4.85 ש"ח, כולל מע"מ ★ מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל ★ עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי

מזג האוויר

בהיר ויבש

הטמפרטורות: ירושלים 11-2 גולן 10-1 הגליל 10-2 חיפה 17-6 דגניה א' 16-4 עפולה 17-2 תל אביב 17-7 שכם 13-3 אריאל 13-4 נתבג 18-5 עזה 17-7 באר שבע 16-2 אילת 20-8 מעלה אדומים 13-5 סדום 18-11.

אולם גיסל

אולם לשמחות ולארועים
ושרותי קייטרינג לכל מקום
קידוש וארוחות שבת • גלאט כשר בלבד

אל תשכחו להזמין את הבר מצווה
מבצע בר מצווה באולם ובכל מקום

רח' ר' טרפון 1 פינת ר' עקיבא בני–ברק
טלפון: באולם 5707276 בבית: 03-6187326

שבעה חיילי צד"ל נהרגו ו–5 נפצעו מהתפוצצות מטען צד בדרום לבנון

האירוע גרם למתיחות רבה באיזור ★ תותחי צה"ל וצד"ל ירו לעבר מטרות מחבלים

דרום לבנון (עתים) שבעה חיילי צבא דרום לבנון נהרגו וחמישה נפצעו באורח בינוני וקל אתמול לפנות ערב בהתפוצצות מטען חבלה גדול בסמוך לעיירה מאלכיה שבאיזור הביטחון בדרום לבנון.

האירוע גרם למתיחות רבה ביותר בדרום לבנון, לאחר שבשעות הבוקר נהרג חייל של צד"ל. צבא דרום לבנון איבד ביממה האחרונה שמונה לוחמים, דבר הגורם לזעם רב בקרב החיילים והמפקדים.

קצינים בכירים בצה"ל, ובראשם אלוף פיקוד צפון עמירם לוין, מנסים להרגיע את הרוחות בצד"ל כדי למנוע תגובות לא מבוקרות, שיביאו לחימום הגיזרה ולהסלמה מיותרת. "מדובר באירוע חמור, מכה קשה ביותר לצד"ל, אולם יש להגיב בתבונה ולנסות לפגוע במחבלים בזמן ובעיתוי שנקבע ולא על פי רגשות העם", אמרו קציני צה"ל למפקדי צד"ל, בנסיון לשכנעם שלא להגיב ללא בקרה.

מדיווחים בדרום לבנון עולה, כי בערב התנהלו חילופי אש ארטילריים בין צה"ל, צד"ל למחבלים בתגובה על האירוע.

באירוע אחר, שהיה אתמול בבוקר באיזור הביטחון בלבנון, נהרג תושב איזור הביטחון ושלושה אחרים נפצעו, ביניהם ילדה, כתוצאה מהתפוצצות מטען צד בגיזרה המרכזית של איזור הביטחון בדרום לבנון. הילדה פצועה באורח בינוני ושני האחרים במצב קשה. הפצועים פונו לבית החולים רמב"ם בחיפה להמשך טיפול. (ע)

הממשלה החליטה להמשיך במו"מ על מימוש הסכמי אוסלו

פרס הציע לערפאת, בפגישתם אתמול בארז, נוסחה לבחירות בשטחים בלי שצה"ל ייאלץ להסיג כוחותיו ממרכזי הערים – השניים ימשיכו לדון בכך בפגישתם היום באוסלו, לשם יגיעו לקראת טקס קבלת פרס נובל להם ולרבין – מחר★

מאת כתבנו המדיני בירושלים

הממשלה בישיבתה אתמול החליטה להמשיך במשא ומתן במימוש הסכמי אוסלו תוך הפקת לקחים. שני שרי מרצ שריד וצבן נמנעו ואילו שולמית אלוני לא השתתפה בהצבעה, כדי לא להצביע נגד. שרי מרצ דרשו להכניס להחלטה מחוייבות לעריכת בחירות בשטחים ונסיגה ממרכזי הערים הגדולות.

השר שמעון שטרית אמר לאחר הישיבה, כי פירוש ההחלטה הוא שלא מוידים ישבים ובן עומדים על דרישתנו מאש"ף לקיים את התחייבויות שלו, בנושא המאבק בטרור ובכלל זה פירוק החמאס מנשק.

החלטת הממשלה משאירה, למעשה, בידי רבין את האפשרות לתמרן במימוש הסכמי אוסלו תוך נסיון לערוך בחירות ולמנוע נסיגות. השר צבן אמר אחרי הישיבה, כי הממשלה צריכה היתה להחליט גם לפנות התנחלויות.

באשר לסוריה הוחלט להמשיך במשא ומתן.

הישיבה נמשכה 3.5 שעות.

שר החוץ פרס בפגישתו אתמול עם ערפאת הציע לו נוסחה של עריכת בחירות בלי נסיגות של צה"ל. פרס ברור אם ערפאת יסכים לנוסחה כזו.

בישיבה התבטאו שרים בהתאם לקו המפלגתי. בעוד ששרי העבודה תמכו בעמדת רבין, הרי שרי מרצ היו מוכנים לקבל את כל הדרישות של אש"ף לבצע הסכם אוסלו לפרות הסיכונים הבטחוניים שבו.

חוגים מדיניים סבורים, כי המשא ומתן עם אש"ף על יישום השלב השני של הסכם אוסלו, בחירות ונסיגות, יימשך הרבה זמן עד שיימצא מוצא לבעיה הבטחונית של נסיגת צה"ל ממרכזי הערים הגדולות.

ובתוך כך, טקס הענקת פרס נובל לשלום לרבין, ערפאת ופרס יתקיים מחר אחה"צ באוסלו. רבין ופרס, מלווים במפליה גדולה, יגיעו למקום במטוס חיל האוויר.

בני משפחת החייל הנעדר אילן סעדון ייפגשו ביום א' בכלא אשמורת עם השייח' אחמד יאסין, מנהיג החמאס בעזה.

בני המשפחה יבקשו מיאסין, לעזור באיתור גופתו של החייל אילן סעדון ז"ל, שנחטף ונרצח ע"י אנשי עז א דין אל קסאם, הזרוע הצבאית של החמאס.

רבין, פרס וערפאת יוצאים לאוסלו לקבלת פרס נובל

אוסלו (עתים־רויטר) ראש הממשלה יצחק רבין, שר החוץ שמעון פרס ומנהיג אש"ף יאסר ערפאת יבואו היום לאוסלו, כדי להתחלק בפרס נובל לשלום 1994, תוך כדי נקיטת אמצעי ביטחון חמורי תקדים בנורווגיה.

הם יקבלו את מדליות הזהב של הפרס בטקס שיתקיים מחר, שבת, באולם העירייה, על תפקידם בהסכם ההיסטורי על שלטון־עצמי פלשתיני בעזה ויריחו, שנחתם אשתקד.

חתני הפרס יזכו במשך שלושת ימי שהותם בנורווגיה להגנה משטרתית חסרת תקדים לגבי אירוע של חלוקת פרס נובל.

כ־800 אנשי משטרה ישמרו עליהם, הטיסות לאוסלו יוגבלו, ומחסומי כבישים מבטון יוצבו במקומות אסטרטגיים בבירה הנורווגית השלווה בדרך כלל.

מספר ישראלים מתנועת נאמני ארץ ישראל מזה ופעילים איסלאמיים מזה, המתנגדים לחלוקת הפרס, יפגינו בעיר.

הרב אבי וייס מניו יורק אמר, כי הוא מתכנן לנהל "הלוויה" ליד בנין עיריית אוסלו, כסמל לאמריקנים ולישראלים "שמתו כתוצאה מהטרור של אש"ף".

הקבוצה של הרב וייס וקבוצות יהודיות אחרות מתכננות הפגנות שלוות נוספות בסוף השבוע.

משטרת אוסלו מסרה כי זרים החשודים בתיכנון מעשים בלתי חוקיים בהקשר עם הטקס, לא יורשו להיכנס לנורווגיה, אך אסיפות שקטות יורשו.

"יש לנו עכשיו שלושה חתני פרס המשמשים יעדים מועדפים בעיני קבוצות מסויימות", מסר מפקח המשטרה איסטיין ברנר, הממונה על המבצע הבטחוני. "לא הכל מסכימים לתהליך השלום במזה"ת".

חמישה חברי פרלמנט נורווגיים הודיעו כי יחרימו את הטקס בשבת, במחאה נגד ערפאת. ועדת נובל הודיעה באוקטובר על בחירת חתני 1994, ובעקבות כך התפטר מיד אחד מחבריה, קארה כריסטיאנסן, בהגדירו את ערפאת כטרוריסט לשעבר.

סוריה דוחה הצעת רבין לשיחות חשאיות עם ישראל

דמשק (עתים־רויטר) סוריה דחתה אתמול את קריאתו של ראש הממשלה יצחק רבין לנהל שיחות חשאיות כדי להפשיר את הקיפאון בשיחות השלום.

"סוריה לא תרמה לשיבוש תהליך השלום, והיא מקרבת בתמימות את היוזמות של אמריקה שקטה. סוריה מקרבת בכרכה עמדה רצינית וחיובית יותר על בסיס תהליך השלום", כתב העיתון הרשמי "אל־בעת" במאמר מערכת בעמודו הראשון.

"אשר לשיחות חשאיות וציבוריות סוריים, שרבין חולם לנהל בערוץ הסורי, אלה הם הלומות גריה שאין אפשרות להגשימם, משום שלסוריה אין מה להסתיר מפני עמה ומפני דעת הקהל העולמית", הוסיף העיתון.

ראש הממשלה רבין אמר, לאחר שנועד שלשום עם שר החוץ האמריקני כריסטופר, כי דרושות שיחות חשאיות עם סוריה, כדי לקדם את המשא ומתן.

אל־בעת' כתב כי יתכן שלום בר קיימא באיזור, אם ישראל לא תיסוג נסיגה מלאה מאדמות סוריות ולבנוניות.

רבין אמר בדברים שפורסמו אתמול, כי אין הוא משוכנע שנשיא סוריה חאפז אסאד קיבל החלטה לעשות שלום עם ישראל.

מקורות ישראליים קבלו בעבר, כי נראה שסוריה מעוניינת יותר בשיפור קשריה עם וושינגטון, מאשר בסיום 46 שנות הסיכסוך עם ישראל.

הסיבה לאסון בו נהרגו הקצין והנהג:

תאונה אווירית בבסיס חה"א במרכז הארץ

מאת בני שוקרון, כתבנו הצבאי

האסון באמצע השבוע, בו נהרגו קצין והנהג ונפצע קשה קצין נוסף היה תאונה אווירית בבסיס חיל האוויר. ועדת החקירה סיירה אתמול בבסיס ואספה ממצאים משמעותיים. בין השאר בודקים אם לא היתה התרשלות או טעות אנוש.

בצה"ל נמשכת עבודת הוועדה הבודקת את נסיבות התאונה שבה נהרגו השבוע קצין הנהג וקצין נוסף נפצע קשה. צוות החקירה מקווה, שתמונה במצב המבצע תובהל לקווי פרטים חשובים להבנת נסיבות התאונה. בצה"ל, מתייר הדוברת הציבורית, שישתתפו לו גם גורמים בבצא, כאשר לאישול הכבד שהוטילה הצנזורה הצבאית סביב פרשה זו.

סופרנו מציין, כי משפחות ההרוגים קיבלו מידע מסויים באשר לנסיבות התאונה, אולם צה"ל ביקש מן המשפחות שלא לפרסם פרטים אלה ברבים.

(סוף בעמוד 2)

זבולון אורלב – מועמד יחיד לכהונת מזכ"ל המפד"ל

ח"כ הרב יצחק לוי – יו"ר הוועידה וח"כ שאול יהלום – יו"ר הוועדה המתמדת

מאת שאול שיף, כתבנו "הצופה"

זבולון אורלב, יו"ר המרכז לחינוך דתי, הוא המועמד היחיד המוסכם לכהונת מזכ"ל המפד"ל. בפגישה שהתקיימה אתמול בלישכתו של ראש המפד"ל, ח"כ זבולון המר בתל־אביב הודיע ח"כ שאול יהלום, כי הוא נענה לפנייתו של ח"כ המר ומסיר את מועמדותו, כדי להגביר האחדות והתבונה בתנועה. אורלב הודה לח"כ יהלום על הולמתו והבטיח כי יפעל לליכוד כל שורות התנועה וכי מכאן ולהבא הוא רואה עצמו שליח של כלל ציבור הוועידה וחברי התנועה.

אורלב הציע למנות את ח"כ יהלום לראשות הוועדה המתמדת של הוועידה וכך להפגין לאלתר את האחדות והתבונה שהושגה בתנועה. ח"כ המר בירך את השניים על המהות ההדדיות.

לאחר מכן התכנסה נשיאות הוועידה ובחרה פה־אחד בח"כ הרב יצחק לוי לראשות הנשיאות ואת ח"כ יגאל ביבי למ"מ. הנשיאות קיימה ישיבה קצרה על סדרי ניהול ישיבות הוועידה, תכנים ותפקידי הנשיאות כמזכיר הנשיאות נבחר דן ביסמוט.

כמזכיר הוועדה המתמדת נבחר נסים אלמו. (ראה ב"סוד שיח" במוסף של שבת)

אתמול גם התכנסה הוועדה המתמדת לישיבתה הראשונה ובחרה פה־אחד בח"כ שאול יהלום כיו"ר הוועדה ואברהם שטרן כמ"מ היו"ר.

כמו־כן סוכם, כי בישיבות הוועדה המתמדת ישתתפו באופן הקבוע יו"ר הוועדה המכינה ח"כ זבולון המר, יו"ר המרכז ח"כ הרב יצחק לוי ומ"מ מקומו ח"כ יגאל ביבי. זאת, כדי להבטיח תיאום מלא בדיוני הוועדה בכל ישיבותיה.

ישראל שיגרה לג'יבוטי סיוע חירום

ישראל שלחה לג'יבוטי מטוס ישראלי עם מטען של תרופות וציוד רפואי, נמסר לכתב עתים.

לפני כעשרה ימים פקדו שטפונות קשים את הרפובליקה של ג'יבוטי – מדינה קטנה באפריקה.

באסון ניספו יותר מ־100 אנשים, עיר הבירה הוצפה ומקורות מי השתייה זוהמו. בג'יבוטי – חברה בליגה הערבית – חיים כמאה אלף תושבים, רובם מוסלמים.

ג'יבוטי יצאה בקריאה לקהילייה הבין־לאומית בבקשה לקבל סיוע חירום, ובין השאר פנתה למשלחת ישראל באו"ם.

ישראל החליטה להיענות לפנייה ובשיתוף פעולה הדוק עם מגן דוד אדום אורגן משלוח מיידי של תרופות וציוד רפואי. גם חברת אל־על התגייסה למבצע והיא הטיסה בלילה את המטען. (ע)

לחץ מצרי על ישראל לקראת הכינוס בתוניס על בקרת נשק

שלושה מאנשי משרד החוץ, המשנה למנכ"ל משרד החוץ, איתן בנצור, ראש החטיבה לבקרת נשק במשרד החוץ, שמעון שטיין, ונציג ישראל יצאו ביום ראשון לתוניס. הם יטלו חלק בדיוני קבוצת העבודה הרב צדדית לענייני בקרת נשק, שתתכנס שם בתחילת השבוע.

המקור העריך באוזני כתב עתים, כי בסבב זה של השיחות צפויה עמדה מצרית נוקשה ביותר, ויתכן כי המצרים לא יימנעו מצעד הפגנתי במהלך השיחות, על מנת להמחיש את רצינות עמדותיהם.

"בקרוב צפויה הודעה מסתמכת על ידי מצרים על ישראל בנושא הבקרה על נשק גרעיני", כך העריך אתמול מקור במשרד החוץ באוזני כתב עתים.

הלחצים מופעלים מכיוון קהיר על ירושלים לחתום על האמנה הבינלאומית למניעת הפצה של נשק גרעיני. אמנה זו נחתמה לראשונה בשנת 1973 ומאז מוארך תוקפה כל 5 שנים. הארכה הנוכחית אמורה להתבצע באפריל 1995 ומצרים מעוניינת להשיג עד אז את הסכמתה של ישראל לחתום על האמנה.

הדלקת נרות

	הדלקה	צאת השבת
ירושלים	3.59	5.15
תל־אביב	4.17	5.17
חיפה	4.07	5.14
באר־שבע	4.15	5.13
אילת	4.20	5.21

למסעדה גלאט כשר בצפון תל אביב
דרוש
שותף דתי פעיל לניהול
03-6046478
03-5465030

לאכול טוב בחורף
20% הנחה למביא מודעה זו
חלביה כשרה בסנטר
הצעות מהתפריט
מרקים • פסטות • מטעמי ירקות • בריכים • פשטידות ועוד...
דיזנגוף סנטר שער 2 ◆ טלפון 03-5289339

ישיבת בני עקיבא ע"ש הגאון אדרת
למכובדנו סגן ראש העיר בת־ים
מר **נסים ארזי** ולמשפחתו
ברכות לנשואי בנו – בוגרנו
יובל עב"ג **יפית** שתחי'
בורא עולם בקנין ישלים זה הבנין
בעתירת
בית הישיבה

הכלי "אורטל"
אולם לשמחות
בבית ז'בוטינסקי
מבצע לחורף!!!
כשר למהדרין
רח' ביאליק 37 רמת־גן
טל' 03-6733014

אמנה – ישיבת ההנהלה הארצית
תתקיים אי"ה ביום רביעי י"א בטבת תשנ"ה 14.12.94 בשעה 2.30 אחה"צ
בבית התנועה בתל אביב

עמדת קדושה תפילין בית אל
המפעל המוביל בארץ ישראל
בנו של הרב ישי בר־חי
בית אל ד"נ מזרח בנימין 90631 טל' 975418, 02-975158

קורסים לסופרי סת"ם ומגיהים

לציבור פנויים פנויות מסורתיים
בכל יום שלישי מתקיים מפגש סולידי ואיכותי הכולל
• הרצאה
• כיבוד־קייטרינג שורץ גלאט
• ומוזיקת רקע של משה ברלין
בדבר פרטים טלפון 08-436597

האגודה להתנדבות בעם | עמינדב | שלהבת | אמונה

המרכז המשותף לרישום בנות ל"שרות לאומי" בהתנדבות

תלמידות י"ב המעוניינות להצטרף לשרות הלאומי בשנת תשנ"ו, מוזמנות **לבקר במרכזי השרות** במסגרת מבצע "הימים הפתוחים".

בימים אלו יעמדו המרכזים והרכזים לרשות בנות שתהיינה מעוניינות לבקר, להתרשם ולבחור לעצמן יעד לשרות בשנת תשנ"ו.

מועדי הביקורים הם כדלהלן:

1. יום ב'	ט' טבת	תשנ"ה	– 12.12.94
2. יום ד'	י"א טבת	תשנ"ה	– 14.12.94
3. יום ב'	כ"ג טבת	תשנ"ה	– 26.12.94
4. יום ד'	כ"ה טבת	תשנ"ה	– 28.12.94
5. יום ד'	ג' שבט	תשנ"ה	– 4.1.95

פירוט מקומות המפגש ושעות המפגש יופצו בין האולפנות ובתיה"ס.

עמותת בית הכנסת הגדול – רמת גן כיכר רמב"ם
לידידנו
משה (מקס) בדנר
שפע ברכות ואיחולים לבביים לקבלת התואר
יקיר רמת גן
ה' יצליח דרכך
בשם ועד בית הכנסת
מנדלוביץ מנחם

קראוס נופש

"שבת שירה" | *"חג הפורים"*

במלון "סונסטה" בירושלים
"שבת שירה" פר' "בשלח"
י"ב, י"ג בשבט תשנ"ה
(13-14.1.95)

בבית ההארחה "קיבוץ לביא"
פורים+שבת פר' "צו"
י"ד–י"ז באדר ב, תשנ"ה
16-19.3.95
4 ימים – 3 לילות

החלה ההרשמה לחג הפסח הבעל"ט
במלונות: * "הולידיי־אין" – "קראון פלאז'ה" – ירושלים * "דן כרמל" – חיפה * "גני שולמית" – אשקלון * "הגליל" – טבריה * "גולדאר" – נתניה

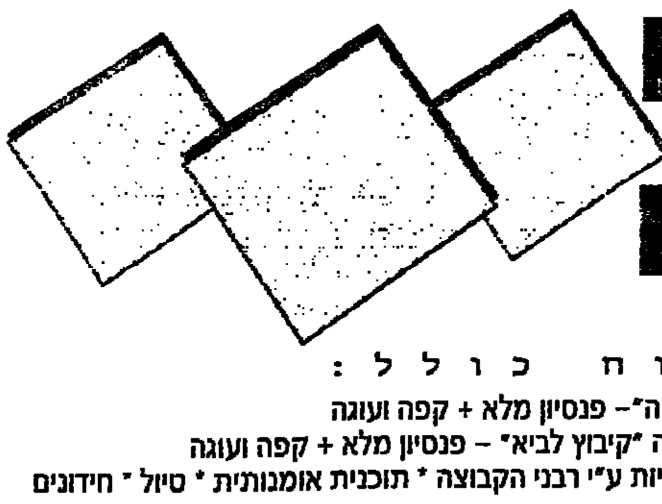

עצות: קח תופשה מכרוך החיים הסוער!
זכור! עם קראוס נופש תמיד החיים יותר!

ה א ר ו ח כ ו ל ל :
* במלון "סונסטה" – פנסיון מלא + קפה ועוגה
* בבית ההארחה "קיבוץ לביא" – פנסיון מלא + קפה ועוגה
* הרצאות תורניות ע"י רבני הקבוצה * תוכנית אומנותית * טיול * חידונים
מחירים וכן פרטים נוספים באשרדינו !!!

ההסתדרות 13 פתח תקוה, מיקוד 49540, טל. 9 - 03-9348788
פקס. 03-9307818, מען 03-9334383, חיפה 04-239069 (רבקה)

על הצופה

המאבק על המשפט העברי

הויכוח בין הציבור הדתי לבין מערכת השיפוט במדינה אינו מצטמצם בשאלה: מי יעמוד בראש בית המשפט העליון, הוא נוגע לנושאים עיקריים הקשורים בדמותה ובצלמה של מדינת היהודים. אין איפוא להתייחס לתגובות הנזעמות של שר המשפטים והפלג החילוני המובהק בכנסת המציגים את דרישת הציבור הדתי לקבוע כללים חדשים במערכת השיפוט כהתנגדות לממלא מקום נשיא בית המשפט העליון השופט אהרן ברק. הדברים אינם מתייחסים אליו באופן אישי כי אם אל המערכת כולה. מכל מקום כך יש להבין את היחומה של הציבור הדתי לקבוע כללים חדשים במערכת השיפוט כהתנגדות לממלא מקום נשיא בית המשפט העליון השופט אהרן ברק. הדברים אינם מתייחסים אליו באופן אישי כי אם אל המערכת כולה. מכל מקום כך יש להבין את היחומה של הציבור הדתי המבקש לשמור על אופייה היהודי של המדינה.

לא מדובר בפגיעה בדמוקרטיה, ודאי שלא במערכת השיפוט העליונה של המדינה, או באחד השופטים. מדובר בהגנה על אופייה היהודי של המדינה כפי שזה נקבע ומובטח במפורש במגילת העצמאות.

הויכוח בין הציבור הדתי למערכת השיפוט החילונית במדינה פרץ בעקבות פסקי הדין של בית המשפט העליון המתעלמים לחלוטין מאופיה היהודי של המדינה ועלולים להפוך את מדינת היהודים למדינה "ככל הגויים".

אין פלא שהציבור הדתי נזעק בעקבות פסקי־הדין הללו ומבקש להכניס תיקונים מתאימים אשר יבטיחו את הזהות היהודית של המדינה, בלא לפגוע באופייה הדמוקרטי.

בית המשפט העליון פועל לפי סידרי החוק והמשפט של המדינה המכירים בייחודו של המשפט העברי. אין להעלות על הדעת שהשופטים יתעלמו מאופייה המיוחד של המדינה כמדינת היהודים ויעדיפו את "הנאורות" על פני הייחוד של העם היהודי.

כל מדינה ומדינה קובעת את סדרי החוק והמשפט שלה, תוך שמירה על אופייה המיוחד. זאת גם זכותה וחובתה של מדינת ישראל המצווה לשמור על הרצף הדתי וההיסטורי של המשפט העברי.

מפליא איפוא שהפלג הנאור, כביכול, במדינה מתעלם מכל אלה ואף אינו חוסך מאמצים כדי להסיר את כתר היהדות ממדינת היהודים.

כל עוד בית המשפט העליון הקפיד לשמור על "הנקודה היהודית" בפסיקותיו לא זו בלבד שלא ערערו על פעולותיו אלא גם השתדלו לשמור על הסינתזה בין המשפט העברי לבית המשפט הכללי. יתר על כן, מאז קם המדינה לפתות חלק נכבד מבין שופטי בית־המשפט העליון נתנו ביטוי לכך בפסקי הדין שלהם.

למרבה הצער, בשנים האחרונות חלה התדרדרות בתחום זה. השופטים החדשים שהצטרפו לבית־המשפט העליון רובם נתגלו כחסרי זיקה למשפט העברי, אם זה בשם אי־הימצאותם במשפט התורני ואם זה בשל השקפתם החילונית־האתאיסטית המכוונת לעקור שורשים יהודיים מהשיפוט במדינת ישראל.

בנסיבות אלה חיוני לקבוע כללים מחייבים המעניקים עדיפות לסידרי המשפט העברי על פני השיפוט החילוני הכללי. ודרישה זו אינה מצטמצמת ביוזמה של המפלגות הדתיות בלבד – היא רווחת הרבה יותר. יש יסוד להניח שהרוב בעם היהודי, גם אם אינו מזדהה עם המפלגות הדתיות שותף לדיעה כי לא יעלה על הדעת שהמערכת השיפוטית במדינת היהודים תתעלם לחלוטין מהמורשת היהודית בת אלפי שנים ותקבע סדרי חיים במדינה העולים בקנה אחד עם אנשי סדום ועמורה.

יהיה זה לכבוד למדינת ישראל אם תתיחס בהבנה ואהדה לשיפוט העברי שהוא הצודק ביותר והמוסרי ביותר בעולם.

יש לקוות שיימצא רוב בכנסת אשר יושיט יד כדי לשמור על אופייה וזהותה היהודי של מדינת היהודים.

מה חדש בחזית הסורית?

מה קורה בחזית הסורית? – שאלה זו מעסיקה כעת רבים, בעקבות ביקורו של שר החוץ וורן כריסטופר בדמשק ובירושלים. שני הצדדים – שר החוץ של ארה"ב וראש הממשלה יצחק רבין הביעו את דעתם כי יש להמשיך את השיחות, אם כי הרחק מהתקשורת כדי להתקדם בדרך לשלום. רבין אף הוסיף כי דרושה "הרגעה תקשורתית" הואיל והפרסומים המרובים הפכו לאבני נגף בדרך לקידום השיחות בין ישראל לסוריה.

הדברים הללו מצביעים על מגמה חדשה המכוונת להסתיר מהעם את הנעשה בחזית הסורית. ככל הנראה מעוניינים להסיח את דעת העם מהנושא, תוך התעלמות מהרוב המכריע בעם השולל נסיגה מרמת־הגולן. הקו המנחה את ממשלת רבין הוא לנהוג לפי הכללים שקדמו לחתימת ההסכם עם אש"ף, היינו לסיים את השיחות בחדרי חדרים ורק לאחר מכן להגיש לכנסת הסכם חתום שלא ניתן עוד לשנות ממנו.

הגם שכלי התקשורת הסוריים המבטאים בדרך כלל את דעתו של הנשיא חפאז אל אסאד הגיבו אתמול בשלילה על הצעותיו של רבין לקיים שיחות סודיות. הם הדגישו כי לסוריה אין מה להסתיר מהעם ולכן אין גם בדעתה להשיב בחיוב על הצעותיו של יצחק רבין. בכל זאת אין לראות בתגובה הסורית תשובה חד־משמעית כי לא תהיינה שיחות סודיות בין שתי המדינות.

אסור איפוא להתעלם מהנעשה כעת בחזית הסורית. יש לנקוט כבר עתה צעדים מתאימים כדי למנוע הסכמים סודיים בין ירושלים לדמשק אשר עלולים להיות לרועץ לעם היהודי ולמדינת היהודים.

לאור האמור על הרוב בעם המתנגד לנסיגה מרמת־הגולן להרים כבר עתה את קולו כדי להבהיר לממשלה ולעומד בראשה כי אין להם מנדט לנהל שיחות עם סוריה על נסיגה מרמת־הגולן.

פרס מול המודיעין

שר החוץ שמעון פרס מתח ביקורת חריפה על הדו"ח שהגישו לממשלה ראשי קהיליית המודיעין ובו אזהרה חמורה המצביעה על ההתדרדרות שחלה ברצועת עזה מאז העברתה לידי הרשות הפלשתינית ובין היתר על סכנת ה"לבנוניזציה" המאיימת על רצועת עזה ויריחו. לא זו בלבד, גם הדגישו בצורה חד־משמעית שיאסר ערפאת נכשל. הוא גם אינו אמין למלא אחרי ההתחייבויות שקיבל על עצמו עם החתימה על הסכם אוסלו.

השר פרס טען, כי אין מקום להציג את ההסכם עם אש"ף בצבעים שחורים. לדבריו הערכות מסוג זה אינן עומדות במבחן האמת. הן עלולות "להרוג" את ההסכם הסולל דרך לשלום.

התקפה של שר החוץ על קהיליית המודיעין לא רק מפליאה היא, אף מאותת לנו על המגמה להתעלם לחלוטין מדעתם של מומחים צבאיים החוזרים ומזהירים את הממשלה כי עליה להימנע מצעדים פזיזים בכל הקשור ביישום ההסכם עם אש"ף הואיל והם נושאים בחובם סכנות חמורות לבטחונה של המדינה.

מדינה דמוקרטית לא רק שהיא צריכה לקבוע את מהלכיה המדיניים והביטחוניים על סמך הערכות מודיעיניות, אלא גם מצווה לעשות כן. מי שמתעלם מחוות דעתם של מומחים צבאיים, אנשי מודיעין ושירותי הביטחון פוגע בסידרי ממשל תקינים וכאמור גם מסכן את שלומה ובטחונה של המדינה.

גם אם השר פרס בדיעה כי כל התבונה ניתנה לו אינו רשאי להתייחס בזלזול לדעתם של אחרים בפרט כשמדובר בנושאים קיומיים של עם ישראל ומדינת ישראל.

אמנם ניתן להבין את התייצבותו של השר פרס נגד קהיליית המודיעין הואיל וזו הורסת את בניין הקלפים שהוא בנה עם חתימתו על הסכם אוסלו עם יאסר ערפאת. ומכיוון שכך הוא מזלזל בדעת אחרים כדי לחזק את דעתו, למרות שהיא מובילה אל פי התהום. אולם טובת המדינה, שלומה ובטחונה מחייבים את הממשלה להתעלות מעל לחשבונות אישיים, או מפלגתיים שלא לפגוע, חלילה, בסידרי החיים והביטחון של עם ישראל ומדינת ישראל.

קלטת של אלישיב קלר נחשפה במשפטו של סגן אורן אדרי

חוקרי השב"כ במשפטו של סגן אורן אדרי העבירו לידי התביעה קלטת ובה עדות שמסר אלישיב קלר בחקירתו. הקלטת, הכוללת כ־50 דקות מחקירתו של קלר, הוצגה לאחר שבכל הדיונים הקודמים טענה התביעה, כי לא נמצאו כל הקלטה או תיעוד של חקירות השב"כ, פרט להודעה תקצירית.

משפטו של סגן אורן אדרי מתנהל אתמול בבית הדין הצבאי של פיקוד מרכז ביפו. אדרי מואשם בהוצאת נשק מרשות צה"ל, אישומים צבאיים, מסירת מידע והתנהגות שאינה הולמת קצין. על פי כתב האישום נגד אדרי, העביר אדרי לאלישיב קלר הדרכה בשימוש בלבני חבלה ובנפץ. קלר נעצר בזמנו בחשד למעורבות בהתארגנות הימין, אך שוחרר לאחר חקירה.

כתב עת"ם שלומי מועלם מוסר, כי התובע עו"ד סא"ל אבי לוי טען, שחוקרי השב"כ "פספסו בכוונתם ולפתע נזכרו שיש קלטת של קלר". גם הסנגורים הופתעו לשמוע על "הקלטת המרעישה" ואמרו לתביעה, כי אולי כדאי להמתין, ואז יתגלו קלטות גם בחקירתו של סגן אדרי.

סנגורו של אדרי עו"ד ציון אמיר טען, כי קיבל את הקלטת רק ביום הדיון וביקש מבית המשפט שלא לקיים את חקירתו של קלר באותו יום, ועלולים להתגלות בקלטת פרטים נוספים, אשר לא נודעו עד כה. הוא ציין, כי חשיפתה של הקלטת בשלב זה מהווה פגיעה קשה ואנושה בהגנת הנאשם.

בית הדין הצבאי, בראשותו של אל"ם מרדכי פלד, קבע כי עדותו של קלר תישמע, והחקירה הנגדית של ההגנה תידחה לישיבה הבאה.

אלישיב קלר, תושב בית הדסה שבחברון, נעצר בתחילת השבוע על ידי המשטרה, וזאת לאחר מספר שבועות של מנוסה שנוהל אחריו. בעדותו בבית המשפט נשמעו סתירות מהותיות רבות בהשוואה לדברים שאמר בחקירתו ע"י השב"כ והמשטרה. קלר הכחיש, כי ביקש מאדרי הדרכה בשימוש בלבנות חבלה, וכי נשאל על ידי הרב עידו אלבה על מקום בו יוכל לקבל הדרכה בנושא. קלר טען עוד, כי ההדרכה היחידה שקיבל בנושא לבני חבלה היתה בשעה שהמתין לדיון, שכן בטלוויזיה הוקרן באותה עת סרטון לקראת גיוס, שבו דובר על הכנות של לבני חבלה. בעקבות הסתירות הרבות בין שתי העדויות ביקש התובע להכריז על קלר כעד עוין ובית המשפט קיבל את הבקשה.

קלר אמר בבית המשפט, כי לא היכו אותו בחקירה, אך קיללו אותו וקראו לו פושע, "אנחנו נעקוק אותך", "מתנחלים ממריחים" ו"אתה חי על חשבון המדינה". כן טען, כי לקחו לו את התפילין ואת הסידור.

כשנשאל אם ידוע לו על ארגון תרקומיה, הוא השיב: "כן, נהרג שם ערבי". התובע אמר, כי נהרגו בפיגוע זה שלושה ערבים, קלר השיב: "אם כך, זה נחמד".

בית הדין הורה על הארכת מעצרו של קלר עד לדיון הבא, ביום שני הקרוב, עד אז ילמד סניגורו של אדרי את הראיה החדשה – הקלטת.

מוריה, רעייתו של אלישיב קלר, שישבה באולם, השמיעה קריאות גנאי, כאשר האריכו את מעצרו של בעלה, ואב בית הדין הורה להוציאה מהאולם. (ע)

נעצרו חשודים באחזקת נשק למטרות פיגוע בערבים

בית משפט השלום בפתח־תקוה האריך אתמול את מעצרם של רונן רייס ושמואל שאקי, תושבי בני־ברק, החשודים כי החזיקו ברשותם אמצעי לחימה שלא כדין.

לכתב עת"ם נודע, כי חקירה בעניינם של רייס ושאקי נפתחה לאחר שהתקבלה במשטרה תלונה על זריקת רימון עשן בהפגנת הימין, שנערכה בתחילת הקיץ ברחוב ארלוזרוב בתל־אביב.

במהלך הדיון להארכת מעצרם, טען בא כוח המשטרה כי קיים חשד, שהשניים התכוונו, ביחד עם חשודים נוספים להתארגן למטרות פיגוע בערבים. בא כוח המשטרה הוסיף, כי בחיפוש שנערך בביתם של החשודים נמצאו אמצעי לחימה, וכן כי מדובר בחקירה רגישה וצפויים מעצרים נוספים.

החשודים בתגובה הכחישו את הדברים וטענו, כי אמצעי הלחימה שנמצאו בביתם הם שתי מחסניות ומספר כדורים, שנותרו בידם לאחר שירות המילואים.

כאמור, בית משפט השלום האריך את מעצרם של השניים בארבעה ימים.

גורמים במשטרה מסרו לכתב עת"ם, כי אמש נעצרו 2 חשודים נוספים, אולם חקירתם תמשך כנראה במשך הלילה והם ישוחררו לביתם. אותם גורמים ביקשו להדגיש, כי לא ברור אם מדובר בהתארגנות ימין כלשהי, אולם גם אפשרות זו נבדקת.

רבני "דרך אמונה" דנו במצב המדיני־חברתי במדינה

בכינוס רב משתתפים של רבני "דרך אמונה", הסמכה לבירור רעיוני של תלמידי הראי"ה זצ"ל והרצי"ה זצ"ל, שנערך בירושלים, התקיים בירור מקיף על העמדה הראויה אל מול הממשלה הנוכחית.

במרכז הכינוס התקיים רב־שיח בהשתתפות הרב יעקב אריאל רבה של רמת גן, הרב זלמן מלמד ראש ישיבת בית אל, הרב דוד חי הכהן רב המרכז התורני "אורות התורה" בת ים והרב יצחק שילת ר"מ ישיבת ההסדר במעלה אדומים והכהונית[?] הרב גדעון פרל והרב של אלון שבות.

נשמעו דיעות שונות על מגוון דרכי ביטוי, אולם היתה הסכמה על הצורך בביקורת חריפה על מהלכי הממשלה אשר אינה זוכה אף לגיבוי מצד רוב העם היהודי בארץ.

בנוסף לכך טענו רבים, שאי אפשר לנתק את המהלכים בתחום המדיני ממהלכים אחרים בתחום הדת, התרבות והחברה.

כמו כן נשמעו קולות מחאה על מגמה כללית מצד הממשלה לחלן את המדינה בנושאים המרכזיים של שבת, כשרות ודיני אישות.

המסקנה אליה הגיעו המשתתפים היתה, שבצד הביקורת והמחאה צריכים להרבות בעשייה חיובית בהתיישבות בחינוך ודובנה[?] ולחזק את הקשר עם חלקים רבים ככל האפשר באוכלוסיה אשר אינה מזדהה ברובה עם עמדת הממשלה.

המשתתפים, שכולם ממלאים תפקידים חשובים ברבנות ובחינוך, החליטו לחזור ולהתכנס בקרוב כדי לתת ביטוי לעמדה היהודית, היוצאת ממשנתו של הרב קוק זצ"ל ותלמידו של הרצי"ה זצ"ל, על העשיה בחיים הציבוריים במדינה.

דיקאני הפקולטות למשפטים מגנים ההתקפות על ברק

ארבעת דיקאני הפקולטות למשפטים באוניברסיטאות בישראל, מגנים בכל תוקף את ההתקפות האישיות, מצד אישים פוליטיים בגבי המשנה לנשיא בית־המשפט העליון, השופט אהרן ברק.

הדיקאנים פירסמו גילוי דעת מיוחד וציינו, כי ההתקפה על השופט ברק היא התקפה על בית המשפט העליון כולו ועל מה שהוא מייצג מבחינת התרומה לביצורו של שלטון החוק בישראל.

"הסטת הויכוח הלגיטימי על מעמדו של בית המשפט ותפקידו להתקפות אישיות ופוליטיות, אינה ראויה למדינה דמוקרטית, מכרסמת בתרבות הדיון הראויה, וחותרת תחת בסיס הלגיטימיות של הרשות השופטת ופוגעת קשה בשופט רגיל בדרך לא עניינית, בלתי הולמת וחסרת כבוד.

הדיקנים שחתמו על גילוי הדעת הם:

פרופ' ברוך ברכה, דיקן הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה, פרופ' ברכיהו ליפשיץ, דיקן הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית ירושלים, פרופ' אריאל רוזן־צבי, דיקן הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל־אביב, ד"ר ידידה שטרן, דיקן הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר־אילן. (ע)

התביעה: דרעי השפיע לשינוי חוות דעת מקצועית בנושא נבי סמואל

התביעה במשפט דרעי ביקשה להוכיח אתמול, כי שלמה מושקוביץ, מנהל לשכת התכנון המחוזית במינהל האזרחי ביהודה ושומרון, שינה חוות דעת שלו בנושא הבניה בנבי סמואל, בעקבות פניה של אריה דרעי.

שלמה מושקוביץ כתב בתוקף תפקידו, שתי חוות דעת בנושא נבי סמואל. בחוות הדעת הראשונה קבע מושקוביץ, כי אי אפשר לבנות שתי שכונות בשטח החלופי, שקיבלו העמותות בנבי סמואל, מאחר והשטח קטן מדי.

לטענת התביעה, לאחר שיחה עם ח"כ אריה דרעי, שלח מושקוביץ חוות דעת שניה, למנהלת המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה, עו"ד פליאה אלבק, הזהה כמעט לראשונה אך מתירה לבנות שתי שכונות באזור.

סנגורו של דרעי, עו"ד דן אבי יצחק, התנגד לשאלות התובע, עו"ד יהושע רזניק, לעד, האשים את עו"ד רזניק ב"הטלת בוץ" במרשו.

עו"ד אבי יצחק טען, כי בכתב האישום שהוגש נגד דרעי, לא נזכר כלל מושקוביץ, ואין זכר לטענות שמעלה התביעה בביהמ"ש, ביחס לפגישת מושקוביץ־דרעי. הוא הוסיף, כי בחקירות מושקוביץ במשטרה, אין זכר לטענה, כי מושקוביץ שלח שתי חוות דעת לעו"ד אלבק, השונות זו מזו.

עו"ד רזניק השיב, כי מושקוביץ שינה את נוסח חוות הדעת הראשונה שלו, כדי שתתאים עם השקפת עו"ד אלבק, לגבי האופי התכנוני של האזור בו קיבלו המשתכנים את הקרקעות החלופיות.

באזור נבי סמואל נרכשו אדמות ע"י שתי עמותות, עמותה חרדית – "עמותת משתכני הר שמואל", בה היה חבר הח"כ אריה דרעי, ועמותה חילונית – שבראשה עמד ח"כ לשעבר, רובי ריבלין. לאחר שעלתה ההצעה להעניק לעמותות קרקע חלופית, מאחר ואינם יכולים לבנות בקרקע שרכשו, הציעה עו"ד אלבק להקים באזור החלופי שתי שכונות נפרדות – חרדית וחילונית.

השופטת מרים נאור ציינה, כי התובע, עו"ד יהושע רזניק, אמר בעצם כי דרעי שכנע את מושקוביץ לשנות את חוות דעתו.

עו"ד רזניק הסביר, כי לדעתו, דרעי סבר שחוות הדעת הראשונה לא תקדם את מטרותיה של עמותת "משתכני הר שמואל". זאת, משום שאינה נותנת תשובה לבעיה שהציבו שתי העמותות, שרכשו קרקעות שאי אפשר לבנות עליהן בנבי סמואל וביקשו קרקע חלופית לבנות עליה. לטענת עו"ד רזניק, בעקבות היכרו חוות הדעת הראשונה, פנה דרעי למושקוביץ, ובעקבות פנייתו, חיבר מושקוביץ חוות דעת שנייה התואמת את ציפיות המשתכנים.

שלמה מושקוביץ סיפר, כי הבין את חוות הדעת הראשונה בעקבות המלצת עו"ד אלבק, לחלק את השטח החלופי לשתי שכונות. מושקוביץ התבקש להתייחס להצעה זו מן ההיבט התכנוני. מושקוביץ קבע, כי אין לחלק את האזור לשתי שכונות, מאחר השטח מצומצם מדי לחלוקה. לדבריו, כתב את חוות הדעת השניה, שקבעה כי ניתן לחלק את האזור לשתי שכונות, לאחר שקיבל פרטים מדוייקים יותר על מספר החברים בשתי העמותות.

לטענת מושקוביץ, חוות הדעת הראשונה שכתב היתה טיוטה, שנכתבה על ידו בהפרש של יום מחוות הדעת השנייה. לדבריו, לא הוא שלח את המכתב הראשון לעו"ד פליאה אלבק ואין הוא יודע מי שלח מכתב זה. העד לא ידע להסביר, מדוע הטיוטה היתה חתומה על ידו וחוות הדעת השנייה, אליה התייחס כאל מסמך מוגמר, לא היתה חתומה.

השופט יעקב צבח שאל את מושקוביץ, אם בדרך כלל הוא נוהג לחתום על טיוטות. מושקוביץ השיב, כי אם אין צורך בטיוטה נוספת, הוא חותם על הטיוטה ומשתמש בה מבלי לכתוב מסמך סופי.

מושקוביץ סיפר, כי נפגש פעמיים עם דרעי, ואחת הפגישות היתה "פגישת מסדרון". לדבריו, הוא אינו זוכר אם "פגישת המסדרון" היתה פגישה פנים אל פנים או רק שיחת טלפון. אבל בכל מקרה, טען מושקוביץ, היא נמשכה רק מספר דקות.

לדבריו, ב"פגישת המסדרון" מסר לו אריה דרעי את הפרטים שביקש אותו לשנות את חוות הדעת הראשונה. הוא הוסיף, כי בחוות הדעת השניה, התנגדותו לבניית שתי שכונות באזור החלופי היתה פחות "מפורשת", ונבעה מקבלת פרטים נוספים על העמותות.

השופט יעקב צבח שאל את העד, כיצד הוא כותב חוות דעת מקצועית מבלי לבדוק פרטים. מושקוביץ השיב, כי היתה לו תחושה שהוא להבין מהר את חוות הדעת, לקראת החלטת הממשלה בנושא. (ע)

דוד סחייק - יו"ר מועצת סניף עפולה

דוד סחייק – יו"ר סיעת המפד"ל בעיריית עפולה, נבחר פה אחד לשמש כיו"ר מועצת סניף עפולה.

במעמד הבחירה נכח ח"כ הרב יצחק לוי. הרב לוי פתח בדבר תורה ועמד על מצב התנועה, בעיקר במישור הארצי וציין את ההערכה שרוחש הציבור בארץ על העמידה האיתנה של סיעת המפד"ל בכנסת.

הרב לוי שניהל את ישיבת מועצת הסניף העמיד את דבר בחירתו של דוד סחייק כיו"ר מועצת הסניף וכאמור הוא נבחר פה אחד.

דוד סחייק הודה על הבחירה והבטיח לעשות הכל לאיחוד הסניף וכל חלקי התנועה לקראת המשימות העומדות על הפרק.

כמו"כ בירכו הדוברים והרב י. לוי והד סחייק את יו"ר מועצת הסניף היוצא הרב דוד אילוז על פעלו בתפקידיו השונים. הרב ד. אילוז לא נכח בישיבה.

ברכת המחלקה המוניציפלית והארגון שיגר לנבחרים החדשים וליו"ר מועצת הסניף הרב, ר"ר דוד סחייק.

התאונה

(המשך מעמוד ראשון)

יו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, אלוף (מיל.) אורי אור מתח ביקורת על הולכת הציבור. לדבריו, אנשים שכוחים שהדור השתנה וכיום אנשים יודעים יותר. "חצי אינפורמציה עלולה להיות גרועה יותר מאינפורמציה מליאה כשהיא נכונה", אמר אורי אור.

יצויין, שגם בצה"ל לא כולם תמימי דעים באשר להחלטת הצנזור. היו מי שטענו שטעות לפרסם מידע חלקי במקרה שיש בו נפגעים, משום שהדבר מעורר סערה רבה ביותר, ומעורר חרושת של שמועות שעלולות להסב נזק רב.

גורמים צבאיים מסרו, שגם במקרה זה, כמו במקרים דומים, נעשה חשבון של הנזק מול התועלת, ובכל זאת הוחלט שפרסום יותר פרטים עלול לגרום נזק גדול יותר מפרסום הידיעה כפי שהיה השבוע.

ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין, יצא אתמול להגנת החלטת הצנזור. רבין טען, שאין לפרסם עוד פרטים, בטח לא לפני שהשלמה החקירה. לדבריו, "יש ציניות ציבורית־תקשורתית לגבי הארועים האלה. האם מישהו ברק כמה תאונות היו לפני שנים רבות בצה"ל, וזאת ביחס למספר המשרתים בצבא"?, שאל ראש הממשלה.

רבין הדגיש, שגרף התאונות בירידה. "האם הכל צריך לפרסם? האם הציבור צריך לדעת על כל תקלה בכלי אוויר או ברכב"?, הקשה יצחק רבין.

פיס חוק

1. בסך 1,000,000 ש"ח כרטיס מס' 651760
2. במכונית זכה כרטיס מס' 743011
3. בסך 5,000 ש"ח כרטיסים מס': 158395 675974 144466 688228 047937 373618 159497 607283 763703 399359 087976 116221 765573 286925 410582 156945 104847 120730 662431 171639 150407 360749 222717 092224 405754 752985
4. בסך 1,000 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב: (5 ספרות) 77445 11477 41384 09347 64741 06689 51040 56133 86167 30622 36736 03169 71512 30194 72516 39014 00826 45262 14496
5. בסך 100 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב: (3 ספרות) 003 610 895 071
6. בסך 20 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב: (2 ספרות) 14 00 21 23
7. בסך 10 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב: (2 ספרות) 97 39 53 54 02 84 04
8. בסך 7 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים בספרה: 9

פיס צ'אנס

ההגרלה מיום 8.12.94

♣	♦	♥	♠
10	9	J	A

רבין: חברות יפאניות יורשו לרכוש מניות בבורסה בת"א

ראש הממשלה יצחק רבין אמר אתמול, כי הוא יצא בתחילת שבוע הבא ליפאן ולהונג קונג, כדי למצות את המיזמים ליצירת קשרי מסחר ביניהן לבין ישראל.

ראש הממשלה גילה, כי הוחלט להתיר לחברות יפאניות להשקיע בחברות ישראליות באמצעות הבורסה הישראלית, "לא בדיוק ברגע המתאים, אבל אולי בכל זאת זה ייתן תקווה".

רבין הופיע באסיפה השנתית של איגוד לשכות המסחר במלון דן פנורמה בת"א.

הוא הדגיש, כי בפני מדינת ישראל נוצרות הזדמנויות לפתיחת שווקים וכי על הממשלה מוטל ליצור את התנאים, שיאפשרו מימוש הזדמנויות אלה.

ראש הממשלה אמר, כי קיימת כיום פתיחות בעולם כלפי מדינת ישראל, שהפכה אותה למוקד של התעניינות.

רבין אמר, כי ליוזמה הפרטית ישנו מקום מרכזי בחיים הכלכליים. "הלוואי והייתי יכול להיפטר במהירות מהחברות הממשלתיות ולהעביר את ניהול העסקים לחברות פרטיות", הוסיף.

הוא טען, כי תפקידה של הממשלה הוא ליצור תנאים, שיאפשרו ליזמים לבצע את הדברים הטובים שאותם הם יודעים לעשות. "אין גרוע יותר מניהול עסק כלכלי ע"י הממשלה", אמר. ראש הממשלה התייחס להצעתו של נשיא איגוד לשכות המסחר, דני גילרמן, שעל פיה, יש ליצור אמנה כלכלית בין הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים ואמר. רבין כי הרעיון ליצירת תיאום והבנה בין הגורמים הוא רעיון חיובי, אך ישנן שאלות לגבי אופן מימושו.

רבין מסר כי לראשונה חל גידול במספר הישראלים החוזרים לעומת מספרם של היורדים, כשמספר החוזרים הסתכם ב־15 אלף מול 14 אלף יורדים.

ראש הממשלה הסביר, כי דבר זה התאפשר בעקבות הקיצוץ בתעשיות הבטחוניות האמריקניות ועקב האפשרויות התעסוקה הרחבות שישנן כיום בישראל.

עוד ציין, כי בולט כיום מחסור בבעלי מקצוע, ביחוד בענפי המחשבים והאלקטרוניקה ואמר, כי מגמה זו מתרחשת בעקבות הבשורה מתאימה שראשיתה מחינוך. (ע)

כריסטנסן: פרשתי מהוועדה לפרס נובל כדי לשמור על מצפון נקי

"פרשתי מחברותי בועדת פרס נובל לשלום, כדי לשמור את מצפוני נקי, ולא בשל התנגדות לתהליך השלום", כך אמר אתמול, קייר כריסטנסן, שפרש מחברותו בוועדה, בעקבות ההחלטה להעניק את הפרס ליו"ר אש"ף, יאסר ערפאת.

במסיבת עיתונאים שנערכה אתמול במלון הולידיי אין בירושלים, בה אמר את הדברים, השתתפו גם הורי השבויים והנעדרים, וביניהם משפחות ומשפחת אלשיך וכן יהודה וקסמן, אביו של נחשון וקסמן ז"ל.

כריסטנסן ציין, כי הוזמן לישראל להשתתף בוועידה שמקיימת המחלקה לקשרי חוץ של ההסתדרות הציונית. לדבריו, קיבל הזמנות רבות לשאת דברים בפני ארגונים פוליטיים שונים, אולם סרב והסכים להשתתף רק במסיבת עיתונאים בהשתתפות הורי השבויים והנעדרים.

אשר להחלטה לפרוש מהוועדה, אמר כריסטנסן, כי מדובר בסוגיה בינלאומית חשובה, שאינה קשורה כלל לפוליטיקה הישראלית. כריסטנסן ציין, כי הוא תומך בתהליך השלום, אולם אינו חושב שערפאת ראוי לקבל את הפרס. עם זאת, הוא הביע תקוה כי ערפאת יבין שהוא מקבל את פרס הנובל גם למען פעילות עתידית, שיבצע לקידום השלום.

בס"ד | פתח תקוה, ישראל - טבת תשנ"ה - דצמבר 1994

פניה נרגשת ודחופה

לסייע בהצלת חייה של נועה אסתר שוורץ תחי' בת 17

אנו הוריה ואחיה של הנערה נועה אסתר שוורץ תחי' ביחד עם חברי הוועד הציבורי וידידי "הקרן להצלת נועה אסתר שוורץ תחי' ", שבים ופונים אליכם בדחיפות, לשוב, ולסייע לנו להמשיך ולהעניק לנועה, את הטיפול החיוני לשיקום הנשימה בשתי הריאות ואת ההשגחה הקפדנית הדרושה, לאחר שני ניתוחי ריאה אותם עברה נועה לצורך הרחקת גרורות סרטניות ריאתיות ובהם הוצאו מחצית ריאה ימנית וחלק מריאה שמאלית.

הניתוחים בוצעו בבית החולים BROMPTON בלונדון ב־6/93 (יוני 93) ריאה ימנית, וב־9/94 (ספט' 94) ריאה שמאלית, קדמו לכך ניתוחים להרחקת גידול סרטני בעצם ובעצם הירך, הברך והשוק באורך 25 ס"מ והחלפתם בשתל מתכתי מתארך, סה"כ 6 ניתוחים בין השנים 1990-94.

הניתוח האחרון בריאה השמאלית שבוצע כאמור ב־9/94, היה מלווה בחרדה רבה מאוד משום חשש להמצאות גרורות חדשות בשתי הריאות, כפי שאובחן בטעות בארץ ורק באמצעות המיכשור המתקדם - הכולל דור חדש של CT מסוג IMATRON הקיים רק באנגליה, ארה"ב ומספר מועט של מדינות, להוציא את ישראל בה אין המכשיר בנמצא - ניתן היה לחסוך לנועה סבל רב ומיותר של ניתוח רדיקלי מסוכן וכמעט בלתי אפשרי בשתי הריאות, עם סיכויים נמוכים מאוד לחזרה לחיים תקינים, ולבצע תחת זאת, ניתוח מדויק מוגבל בהיקפו תוך הוצאת חלק קטן יחסית מהריאה השמאלית ולהמשיך במעקב הקפדני, תוך המנעות מחזרה על טיפול כימותראפי ארוך וקשה אותו עברה בארץ.

אנו מצויים עתה בנקודה רגישה מאוד לעתידה של נועה.

על פי החלטת רופאיה בארץ ובלונדון - עומדים אנו בפני נסיעה הכרחית נוספת קרובה מאד לביה"ח "ברומפטון" בלונדון שם יבוצעו הבדיקות במכשיר ה־IMATRON ותבוצע הערכה ע"י המנתחים והאונקולוגים לגבי עתידה של נועה, המסוגלת כיום לכושר נשימה של 70% מאדם נורמאלי בגילה, וסובלת מקוצר נשימה ורבים המכבידים על תיפקודה.

נועה הינה מופת וסמל למאבק הירואי במחלה הקשה שתקפה אותה בגיל 12, ולמרות היסורים הקשים והסבל הנורא פעם אחר פעם, הישירה מבט מול המחלה הנוראית, וביה רוחה איתנה וגופה הצנום מתאושש.

אנא סייעו לנו להעניק חיים לנערה נפלאה זו שכה ראויה לכך. ואשר כה רוצה להגיע בריאה לשרות הלאומי אותו היא מקווה להתחיל בסוף שנה זו, עם תום לימודיה בכתה י"ב, באולפנית בני עקיבא לבנות בתניא. ללא עזרתכם האצילית לא נהיה יכולים לעמוד בכל העול הכבד והקשה, אין לנו כל סיוע מקופה לאומית או מכל גוף מוסדי אחר ואנו שבים וקוראים לכם לעמוד לצידנו במסע המופלא הזה של הצלת החיים.

סיוע דחוף ניתן להעביר ישירות לבית ההורים חיה ומשה שוורץ, רח' הרב אנטוקולסקי[?] 8 פתח תקוה, מיקוד 49270. או ישירות לחשבון "הקרן להצלת נועה אסתר שוורץ" בבנק המזרחי (בנק מס' 20) סניף חוף הים, כנר העצמאות 12 נתניה 42271, מס' הסניף (452) לחשבון מספר 531570. לטיפול מר אבני או גב' ציפי.

רבני ערים וישובים, ראשי קהילות בארץ ובחו"ל. בוגרי תנועת בני עקיבא, ישיבות ואולפנות בני עקיבא, ישיבות ההסדר, רשת "נועם" וכל מי שליבו חם לסבל זולתו. מתבקשים לסייע ככל יכולתם להעניק לנועה חיים.

בברכה נאמנה

חברי הוועד הציבורי וידידי הקרן להצלת נועה אסתר שוורץ | ההורים חיה ומשה שוורץ והמשפחה

"חזקו ידיים רפות וברכיים כושלות אמצו" (ישעיה ל"ה, ג')

וכל המסייעין יתברכו בכל מילי דמיטב.

ב"ה | ו' בטבת תשנ"ה 9.12.94

טקסים וכשלונות

שר החוץ שמעון פרס תקף פומבית את ראש אמ"ן, האלוף שגיא, בטענה ש"הערכות אמ"ן עלולות לרצוח את הסכם אוסלו".

מר פרס כדרכו, לא יסכים שעובדות, ואפילו הערכות מודיעין, יסיטו אותו מריצת האמוק להמשך דרך הכשל המוליכה לטרור ושפיכות דמים. מה גם שהאמת כפי שהיא עלולה לקלקל את חגיגיות הטקס הנלעג של חלוקת פרס נובל לשלום יחד עם ערפאת, האיש המסמל את השלום העולמי.

זה "הפתרון" של ממשלת רבין לכשלונותיה: סתימת פיות, השתקת המודיעין והוספת עוד ועוד טקסים.

ביום שני מגישה המפד"ל הצעת אי־אמון בממשלה, ומתפללת שהצעתה תתקבל.

ממשלה זו חייבת להתפטר.

התנועה הדתית לאומית, המזכיר המדיני

هكذا من الامل

הצופה ★ ★ ★ ★ ★ ★ מוסף של שבת

פרס השלום ואין שלום

מאת משה אישון

ראש הממשלה, יצחק רבין, ושר החוץ, שמעון פרס, ערוכים ומוכנים לטקס בו יוענק להם מחר (שבת) פרס נובל לשלום. הם הגיעו לבירת נורווגיה — לאוסלו — יחד עם פמליות גדולות של ידידים ומקורבים כדי לציין את האירוע הגדול והחשוב כל כך בחייהם. לאו מילתא זוטרתא היא — קבלת פרס השלום. כל פוליטיקאי, לא רק מעוניין בפרס זה, הוא גם אינו חוסך מאמצים כדי להשיגו. לא אחת פעילותו המדינית אף מושפעת מהרצון לקבל את הפרס. אולם לא תמיד יש בהענקת הפרס ביטוי אמיתי לשלום. לא אחת קרה שזוכי פרס השלום נכשלו, או הוכשלו, בדרך לשלום. כך היה בעבר בעת שהוענק פרס נובל לשלום לד"ר הנרי קיסינג'ר באות הוקרה על מאמציו המרובים לשים קץ למלחמת ויטנאם. חלפו שנים עד שהגיעו לשלום שהיה רחוק מהמטרות שתלו בו. וכן זה קורה עתה עם הענקת פרס השלום לרבין, פרס וערפאת. כך עתה, אנו רחוקים מאוד מהגשמתו של חזון השלום.

המלחמה לא פסקה, היא אף הוסיפה לעוצמת מה שהיה לפני החתימה החגיגית על הסכם בין ישראל לאש"ף באוסלו. מספר הנפגעים רב יותר משהיה לפני. השלום אינם נראים לעין בקצה המנהרה. ואם היה למישהו ספק בכך, באו ראשי שירותי הביטחון והמודיעין של צה"ל והציגו תמונה לא כל כך ורודה בכל הקשור ביישום הסכם האוטונומיה בין ישראל לאש"ף. ערפאת נכשל. הוא אינו ראוי אפילו לציון "עובר". במלים אחרות, לא ניתן לסמוך עליו. הוא אינו אמין. העובדות בשטח מוכיחות זאת בעליל. אנו רחוקים מאוד מלברך את ברכת השלום. ממילא גם רחוקה מאתנו שמחת השלום שאותה חוגגי הפרס והנלווים אליהם במסע לאוסלו. לא מן הנמנע שאף הם אינם עולזים. אין סיבה לשמחה, בפרט עתה אחרי שהפיקוד העליון של צה"ל וראשי קהיליית המודיעין פסקו את פסקם, כי ההסכם עם אש"ף נתגלה כ"מקח טעות".

הדו"ח המודיעיני שהונח על שולחן הממשלה מצביע, בין היתר, על סכנת הלבנוניזציה של רצועת עזה. הארגונים הטרוריסטיים הקיצוניים מצליחים לצבור כוח. אדרבא הם דוחקים את רגליו של אש"ף והעומד בראשו, יאסר ערפאת, המתחזה כנשיא פלשתין. השלטון נשמט מידיו. התפתחות זו מחייבת אותו לנקוט צעדים — אפילו כלפי מתנגדיו כדי לצמצם עד למינימום את חילוקי הדיעות בין אש"ף לחמאס ולג'יהאד האיסלאמי. ערפאת הגיע למסקנה שאין בכוחו להשליט סדר ברצועת עזה. לא נותר לו אלא להשלים עם הארסור. מול החמאס המתחמש הוא החליט כמשקל נגד לחמש את הפת"ח. כוח מול כוח. בעת ובעונה אחת מנסה ראש אש"ף להידבר עם ארגוני הטירור הקיצוניים. סופו של דבר — אומרים שליחיו — מטרה אחת לשנינו, להקים מדינה פלשתינית עצמאית שבירתה באל קודס, היא ירושלים. "הג'יהאד חייב להימשך עד לשחרורה של פלשתין מידי "האויב הציוני"". זאת היתה ונשארה הסיסמה המנחה את ערפאת וחבר מרעיו. היא הנחתה את ארגוני הטירור בימי ה"אינתיפאדה" והיא מוסיפה להוביל בעידן השלום...

★

אין שלום. מה שנותר מתקוות השלום הם חתני פרס נובל לשלום: רבין, פרס וערפאת. הם יקבלו מחר את המדליות ואת הצ'קים בסך כולל של כמיליון דולאר שבין חתנים. גם יזמינו להם להאזין לשירי השלום מפי אמנים שצירפו לפמלייתם. מן הסתם אף ירימו כוסות לחיי השלום. אבל השלום רחוק מהיום. הוא מת עוד בטרם נולד. לא ניתן להחייתו, לא על־ידי טיפול נמרץ, גם לא על־ידי השתלת לב חדש...

אין לנו שותף לחלום השלום. אפילו אם ניסוג מ"כל השטחים הכבושים", לא תיפסק המלחמה. היינו ונשארנו "נטע זר" במזרח התיכון. מכל מקום, כך רואים את ישראל — השכנים מסביב. הם אינם מוכנים להשלים עם נוכחותה של מדינה יהודית בלב הלבנט הערבי. כאלה הם פני המציאות, גם בשעה שערפאת לוחץ את ידו של רבין ומברך אותו בשלום, ושמעון פרס מתחבק כזוג אוהבים עם חברו הטוב, ראש אש"ף. בכלל, חיוכים אינם מביאים שלום. מי שקובע לפיהם את הערכותיו המדיניות והביטחוניות סופו לקצור מלחמה. הדברים משתקפים היטב במראה המזרח תיכונית. בעוד ממשלת ישראל חגגה ברוב עם את החתימה על הסכם השלום עם אש"ף, ראשי אש"ף עסקו בתכנון השלב הבא, כיצד להצר את צעדיה של מדינת ישראל. עבר זמן רב עד שלמדנו להכיר אותם, אך טוב מאוחר מאשר בכלל לא.

הדו"ח המודיעיני הגיע באיחור מה. אילו הקדימו לראות את הנולד, לא מן הנמנע שהיינו חוסכים הרבה אכזבות, גם לא היינו ניצבים בפני השאלה הלא כל כך קלה: האם יש דרך חזרה מהסכמי אוסלו?

יש להניח, אילו שאלו את דעתם של ראשי המודיעין הישראלי לפני החתימה על ההסכם עם אש"ף, היינו מגיעים להסכם אחר לחלוטין, בלי "חורים" ובלי סימני שאלה החוזרים על עצמם בבירורים האינסופיים לגבי פירושו של כל סעיף וסעיף בהסכם. המודיעין לא נשאל. הרמטכ"ל היה מחוץ לעניין. השב"כ, אף הוא לא נתבקש לחוות את דעתו. יש אומרים שגם רבין לא היה בסוד העניין בימי הראשית שלו. רק אחרי שהבשילו את כל התנאים, הוא נשאל לדעתו. פרס וצוות ה"בלייזרים" שלו, הם שהכינו את התבשיל שהתבשל בחדרי חדרים באוסלו.

מסתבר שהם לא ראו את הנולד, או מרוב להיטותם להגיע להסכם עם ערפאת התעלמו מהמוקשים אשר בדרך. הם הביאו לנו הסכם שלום שהוא רחוק מלעמוד בקריטריונים של שלום. זאת למדנו לדעת, לא לפי הערכותיהם של אנשי הימין הקיצוני — "שונאי השלום", אלא דווקא על סמך ההערכות המפוכחות של ראשי קהיליית המודיעין המסתמכים על חומר מודיעיני רב, לרבות בדיקות בשטח. אין איפוא להתעלם מהערכות אלה המתייחסות בין היתר להתנהגותו של ערפאת, לדו־פרצופיות שלו, כאשר בשיחותיו עם ישראל הוא מופיע כלבוש של ידיד, כאוהב שלום ורודף שלום, ואילו בפגישותיו עם בני עמו — הפלשתינאים הוא מתייצב כאיש מלחמה ושולף את חרבו לעברה של מדינת ישראל. הלכך, תקוות השלום עם אש"ף אינה אלא חלום באספמיא.

★

האם תתעורר הממשלה מהחלום, מהתרדמה שנפלה עליה מאז החתימה על הסכם אוסלו? — שאלה זו נשאלת בפי רבים. גם שרי ממשלה וחברי כנסת הנמנים עם תומכי הקואליציה חוזרים עליה. רובם מודים שתרדמה נפלה על המובילים את המהלכים המדיניים. אולם מיעוטם בלבד, מקרב חברי הממשלה והקואליציה, מוכנים להודות בפה מלא בכשלונה של מדיניות השלום. גם המודים במקצת מעדיפים להסתתר מאחורי הסלוגאן הנפוץ: אין דרך חזרה... חייבים להתקדם בדרך לשלום, למרות שהיא רצופה מוקשים...

על כך נטוש הויכוח בין הממשלה לבין החולקים על מדיניותה. ראש הממשלה מייצג עמדה של "אין ברירה". הוא ממליץ להמשיך, אך לא לרוץ, בעוד שותפו לפרס נובל לשלום, שמעון פרס, בריצה, כי אסור לאבד זמן והואיל וכל דחייה ביישום ההסכם עם אש"ף רק תחזק את "אויבי השלום". מסתבר שהמומחים לענייני ביטחון חולקים על שניהם, הן על רבין והן על שר החוץ שלו. על פי הערכותיהם ניתן ללמוד, כי המלצתם הראשונית היא: לעצור לרגע קט ולחשוב. לבדוק את הדברים, בלא להתעלם מהסכנות אשר בדרך, בטרם קובעים את המהלכים הבאים. יש להביט קדימה, גם בשעה שקיימת נכונות מסויימת לסגת לאחור. אסור לרוץ אל הבלתי נודע, ואיזהו חכם הרואה את הנולד. כך לימדו אותנו אבות החוכמה. הדברים אמורים, הן לגבי צעידה קדימה והן בכל הנוגע לנסיגה לאחור...

הגם שלא פשוט להתנער מהסכם חתום, בפרט שהוא בעל תוקף בזירה המדינית הבינלאומית, אין זה אומר, כי חובה ליישמו באופן חד־צדדי, בשעה שהצד השני אינו ממלא את החובות המוטלים עליו על פי ההסכם.

אש"ף אינו ממלא את ההתחייבויות שקיבל על עצמו על פי הסכם אוסלו. בולטת לעין התחמקותו של ערפאת מכינוס המועצה הפלשתינאית כדי לבטל את הסעיף באמנה הקורא להשמדתה של מדינת ישראל. אין זה הסעיף היחיד המופר על־ידי הנהגת אש"ף. לכן אם ישראל תחליט להקפיא לפרק זמן בלתי מוגבל את המשך יישומו של הסכם אוסלו, לא יוכלו לטעון נגדה כי היא מפירה את ההסכם, הואיל ולא היא אלא אש"ף מפר את ההסכם. ערפאת מתחמק באופן שיטתי מלמלא את החובות שקיבל על עצמו על פי הסכם אוסלו.

יש דרך חזרה. אמנם היא לא קלה, אבל לכל הדיעות בטוחה יותר על פני ריצת אמוק על פי התהום. לא אחת חייבים להעדיף שיקולים בטחוניים על פני חשבונות מדיניים ותקוות שלום מדומות. בכלל, ביטחון הוא ערובה לשלום, בעוד שלום חסר ביטחון הוא המרשם הבטוח ביותר למלחמה...

הסדרי השלום עם אש"ף לוקים מבחינה ביטחונית. הם נושאים בחובם סכנות חמורות לשלומה ובטחונה של המדינה ושלום אזרחיה. חלקם אף עומדים בסתירה מוחלטת לקווי היסוד של הממשלה השוללים את חלוקתה המחודשת של ירושלים ואת הקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית ביהודה, שומרון ורצועת עזה. בנסיבות אלה, מי שמציע להמשיך את התהליך עם אש"ף, מהמר על כל הקופה — קופת השלום והביטחון של המדינה. ומהמהמרים יש להיזהר, חובה גם להזהיר, כאשר הם נראים בשטח.

מה שקורה כעת בקריית הממשלה בירושלים דומה מאוד למשחקים אסורים של מהמרים. הכל לוט בערפל. לא כל השרים יודעים את כל האמת. לא כל אנשי המודיעין ושירותי הביטחון חופשים להציג את הערכותיהם. והשרים המובילים בזירה המדינית והבטחונית ממשיכים בהימורים כתמול שלשום, כאילו לא קרה דבר. קשה להם להיגמל, גם אחרי שההפסדים הללו מתגלים לעין כל. הם בשלהם: אין דרך חזרה...

★

יש דרך אחרת מזו שממשלת רבין־פרס הלכה בה: מה שדרוש הוא לשנות את הנתיב. דומה שאחרי הדברים שהשמיעו ראש אמ"ן, האלוף אורי שגיא וחברי קהיליית המודיעין בישיבת הממשלה חייבים לשנות את הנתיב, בפרט שהנתיב שהלכו בו עד כה רצוף כשלונות.

אחד בלבד מסוגל להחליט על כך והוא: ראש הממשלה ושר הביטחון, יצחק רבין. הוא הבטיח לעם, למחרת הבחירות לכנסת: אני אנווט, אני אקבע, אני אחליט...

זה הזמן לקבוע, להחליט ולנווט את הספינה המדינית הנישאת על גלים סוערים אל חוף מבטחים. זאת גם חובתו של ראש מדינה המצווה לראות את הנולד בטרם מאוחר מדי.

אמנם, זה לא קל בהרכב הקואליציוני הקיים. אף לא נוח להודות בכשלון ההסכם עם אש"ף, שעה שמעניקים לראש ממשלת ישראל, שר החוץ שלו וראש אש"ף את פרס נובל לשלום. אבל מה ערך לפרס השלום, כאשר בשטח מוסיף להשתולל הטירור?

פרס נובל לשלום לא חיזק את תהליך השלום. הוא מעציק בשעה שכל מי שעיניו בראשו רואה, כי תהליך השלום עם אש"ף נכשל, או כפי שמגדירים זאת מומחים בזירה הבינלאומית — ההסכם עלה על שרטון וקשה יהיה להחזירו לאיתנו.

סוף דבר: יש לנו פרס נובל לשלום ושלום אין!

התרמית הגדולה

מאת ד"ר מרדכי ורטהיימר

(וואשינגטון)

ברגע שיצחק רבין החליט, מתוך רצונו החופשי, לעלות על "עגלת השלום" אותה הכינו עבורו שמעון פרס ויוסי ביילין באוסלו, הוא עלה על נתיב שאין ממנו חזרה אלא במחיר של התנגשות פוליטית־אישית. לעגלת "השלום" באוסלו ואחר כך "בהצהרת העקרונות", שנחתמה בוואשינגטון לפני שנה ורבע, הצטרף יאסר ערפאת מנהיג ארגון הטרור אש"ף. גם הוא עשה זאת מרצונו החופשי. כאשר עלה יצחק רבין על הנתיב הזה הוא לא עשה זאת לאחר ניתוח מעמיק לאן מובילה הדרך עליה הוא עולה. גם לא היתה באמתחתו שום תוכנית הכוללת, מטרות, אסטרטגיה וטקטיקה, כלים הכרחיים כאשר מדובר בנושא שהוא קיומי לעם אותו הוא מייצג בתור ראש ממשלה.

ליאסר ערפאת, שהחליט לאמץ את תוכנית פרס ביילין והפך בעלותו על עגלת "השלום" באוסלו לתאום סיאמי של יצחק רבין, היתה תוכנית אסטרטגית ברורה. הסכם אוסלו למעשה הציל את ערפאת ואת ארגון הטרור שלו מהכליון שהיה צפוי להם תוך זמן קצר, עקב התמוטטות ארגונית צבאית ופוליטית. יתירה מכך, הוא ראה "בהצהרת העקרונות" הגשמה מהירה של "תוכנית השלבים" אותה אימץ לאחר שהגיע למסקנה שבדרך הטרור בלבד הוא ומדינות ערב לא יוכלו לעולם לגבור על ישראל.

הסיכון גבר על הסיכוי...

בניגוד ליצחק רבין ידעו פרס וביילין בדיוק מה הם עושים. הם היו משוכנעים שנקטו צעד נכון ונבון מבחינתה של ישראל. אמנם בתוכנית שקידמו היה אלמנט מסוכן של "הימור", אך כפי שהגדירו בתחילת התהליך, הם לקחו "סיכון מחושב" בעלותם על נתיב משותף עם יאסר ערפאת. בדיעבד הצטרף גם יצחק רבין להימור המסוכן. הרבה מילים נאמרו ונכתבו מסביב לנוסחה "הסיכוי של הסיכון". הסיכוי הוא להגיע באמצעות ההכרה באש"ף והשותפות הבלתי ניתנת לניתוק עם יאסר ערפאת לשלום בר קיימא ולפתרון הסכסוך הערבי־ישראלי, מול הסיכון של אובדן נכסי בטחון קיומיים למדינת ישראל ולתשתיה אם מהלך השלום ייכשל.

ב"הצהרת העקרונות" שנחתמה על מדשאות הבית הלבן בוואשינגטון ב־13 לספטמבר 1993, באו לידי ביטוי גם "הסיכויים" וגם ה"סיכונים" שלקחו על עצמם כל אחד מהצדדים שחתמו על ההסכם. יצחק רבין נתן אז ביטוי לסיכוי שממשלת ישראל רואה במהלך הזה, הן בנאום החתימה על "הצהרת העקרונות" והן בכל הזדמנות שניתנה לו לאחר מכן. "הסיכוי" או המסר הסמוי בהסכם עם אש"ף ויאסר ערפאת הוא "קץ לשפיכות הדמים, קץ לדמעות".

בניסוח אחר של דברי ראש הממשלה נאמר כי במחיר הכבד של הכרה באש"ף ובלחיצת היד של רב המרצחים יאסר ערפאת קבל העולם כולו, יובטח הבטחון האישי והבטחון הלאומי־קיומי של העם היושב בציון. התמיכה שקבל יצחק רבין בסקרים שנערכו מיד לאחר חתימת ההסכם עם אש"ף נבעה מתוך כך שאזרחי מדינת ישראל האמינו לראש הממשלה ולממשלת השמאל שאכן "הסחורה" שהם מבטיחים, קרי שלום בר קיימא הבטחת הביטחון האישי והלאומי שלום, היא סחורה שאותה הם יספקו הלכה למעשה.

בהזדמנויות רבות בתקופה הראשונה לאחר חתימת "הצהרת העקרונות" נשמע מפי אזרחים רבים בישראל המשפט הבא: "יש לתת צ'אנס לשלום. נסינו במשך למעלה מארבעים שנה וללא הצלחה את כל הדרכים האפשריות כדי להביא לגמר המאבק בין הערבים והיהודים בארץ ישראל, הבה ננסה את דרך השלום". קשה לטעון נגד אותם אזרחים ישראלים שלא העריכו נכונה שהדרך שרבין ופרס וממשלתם קוראים לה "תהליך השלום" אינה מובילה לפתרון הסכסוך הערבי־ישראלי. לאזרחים אלה לא היו המידע והכלים כדי לעשות הערכה אמיתית של הדרך ה"שלום" ולאן היא עלולה להוביל את ישראל. הטענה העיקרית מכוונת נגד ממשלת ישראל והעומדים בראשה על כך שהם נכנסו להרפתקה זו ללא בחינה יסודית של ההתפתחויות הצפויות ולאן "תוכנית השלום" שלהם מובילה.

כיום, שנה ורבע לאחר עלית רבין על "עגלת השלום" יחד עם יאסר ערפאת, ברור לכל כי הוא ושותפו הבכיר יאסר ערפאת אינם מסוגלים לספק את "הסחורה" אותה התחייבו פורמלית לספק, דהיינו בטחון אישי ולאומי לאזרחי ישראל ולמדינת ישראל. רבין אינו יכול לספק את הסחורה הזאת אחרי שהתברר שההימור שהוא לקח, לפני שנה ורבע, היה הימור של מהמר בקזינו. יאסר ערפאת מצידו לא מסוגל לספק את הסחורה משום שמלכתחילה הוא חתם על "הצהרת העקרונות" לא מתוך רצון לקיים את אשר הבטיח. בנוסף התברר כי ערפאת אינו מהמר משום שהוא אינו מייצג את "העם הפלשתיני". החמאס והג'יהאד האיסלמי, הם הגורמים האמיתיים של הפלשתינאים.

התכנית שנכשלה

בעוד שבעת חתימת "הצהרת העקרונות" בוואשינגטון ניתן היה לדבר על הצעד שנקטה ממשלת ישראל במונחים של הערכות וציפיות, כיום ניתן כבר לבחון את תוצאות "תוכנית השלום" על פי

ראש הממשלה רבין מול התרמית...

(סוף בעמוד 4)

המקל והגזר...

בין אוסלו לירושלים

מאת יעקב אדלשטיין

אש"ף אומנם הסכים עם חתימת הסכם אוסלו לנתק את הקשר בין הסדר הביניים לבין הסדר הקבע, אבל עמדתו היסודית היתה ונשארה, שבכל הסדר ביניים יש להחליט על הסדר הקבע. היינו, הקמת מדינה פלשתינית. מכאן המאבק של אש"ף עכשיו להעניק תדמית של מדינה לכל מהלך בהסדר הביניים. לכן הוא דורש שהבחירות למועצה הפלשתינית יערכו בדומה לבחירות לפרלמנט, עם סמכויות חקיקה, וגודלה יהיה בגודל פרלמנט, ולא של מועצה מינהלית.

הדיונים בימים אלה על יישום השלב השני של ההסכם, שהוא מסובך ומסוכן יותר, הם מבהילים, משום שמדובר לא רק בהפקרת הביטחון של המתנחלים, אלא בהליכה לקראת הקמת המדינה הפלשתינית. יציאת צה"ל ממרכזי הערים הגדולות היה סעיף בלתי אחראי והרפתקני בהסכם. עכשיו מתחילים להתלבט איך לצאת מן הסכנה הזו.

גורמי הביטחון הזהירו מראש מפני הסכנה הזו. בין אוסלו לירושלים יש מרחב תמרון, אך מצומצם, משום שאם ישראל תבקש לשנות סעיפים בהסכם, יבקש גם הצד השני לעשות כן. לכן אין ספק כי המו"מ על יישום השלב השני יימשך הרבה זמן עד שימצא מוצא מן הסכנה הביטחונית. לשמאל בממשלה יש מוצא: הזזת ההתנחלויות. זו תיפתור, לשיטתם, הבעיה הבטחונית. אבל המבחן של יישום ההסכם בעזה מוכיח כי גם אחרי הזזת ההתנחלויות לא תיפתר הבעיה הבטחונית הצפויה לישראל מנסיגת צה"ל. אי אפשר להילחם בטרור הערבי, אם צה"ל לא נמצא בשטח. הרשות האוטונומית מסרבת להסגיר לישראל חשודים במעשי טרור נגד ישראלים שמסתתרים בעזה וביריחו.

נושא הבחירות ביש"ע מעלה גם את השאלה: מה יקרה אם החמאס יזכה בבחירות? החמאס מתכוון להשתתף בבחירות הללו למועצת הרשות הפלשתינית. האם פירוש הדבר ביטול הסכם אוסלו? הרי החמאס מתנגד להסכם. נציגי ישראל במו"מ דורשים למנוע את השתתפות החמאס בבחירות הללו כדי לא לסכן את הסכם אוסלו. אבל חמאס יכול להופיע באמצעות גורמים אחרים, מוסווים, בבחירות הללו. כך שהסכם אוסלו יתערער במקרה של בחירות. הפרדוכס הוא, שדווקא ישראל מהססת כיום אם לערוך בחירות ביש"ע למועצת האוטונומיה, שעה שמדיניותה תמיד דגלה בקיום בחירות. יותר על כן, הסכמי קמפ דייוויד קבעו, שרשות האוטונומיה תקום רק לאחר עריכת בחירות, ולא על ידי העברת הסמכויות של הממשל הצבאי לידי ארגון טרור ששמו אש"ף. לפי הסכמי קמפ דייוויד, התנאי להקמת האוטונומיה היה עריכת בחירות. המגמה היתה להרחיק את אש"ף מרשות האוטונומיה, ואילו הסכמי אוסלו מקבלים את אש"ף כשותף הראשי בתמונה הזו, בלי עריכת בחירות, מתוך הנחה שהוא הגורם היחידי שעמו אפשר להגיע להסכם.

גם כיום ההערכה של גורמים בטחוניים היא, שערפאת הוא עדיין הגורם הראשי שעמו אפשר לנהל מו"מ. אין לו תחליף, למרות כשלונותיו ביישום ההסכמים, ולמרות שממשלו לא עמד במבחן של מניעת הטרור. הקנאה והשנאה בקרב הפלשתינים היא כה גדולה, שהיא יוצרת מצב של תוהו ובוהו בזירת המנהיגות. מצב זה לא השתנה מאז שנות השלושים.

שינוי האמנה הפלשתינית

אין סיכוי לשינוי האמנה הפלשתינית. מלכתחילה חתם יאסר ערפאת על מכתב התחייבות לשינוי האמנה, מתוך ידיעה שהוא לא מסוגל לקיים את ההבטחה הזו. אבל מנהלי המו"מ ראו בעצם חתימתו על מכתב כזה משום הישג, והסתפקו במכתב למען דעת הקהל הישראלית. כדי לשנות את האמנה ולמחוק ממנה את הסעיפים העוסקים במחיקת ישראל מעל המפה, דרוש לערפאת רוב של שני שלישים מבין חברי המועצה. אין לו רוב כזה. מצב זה היה ברור למנהלי המו"מ בהסכם אוסלו, וכל המהלך הזה היה בו משום הטעיה בלבד. אם ילחצו על ערפאת לכנס את המועצה, זה עלול להיות כישלון.

כך נוצר מצב מוזר שאנו מנהלים מו"מ עם נציגי ארגון שבאמנה היסודית שלו כתוב שיש למחוק את מדינת ישראל ולהשמידה.

ההסכם עם אש"ף הביא למערכת של הסכמים עם ירדן, מרוקו, תוניס, ואולי אף עם מדינות במפרץ הפרסי. מתברר שמדינות אלה ראו בבעיה הפלשתינית מעמסה מדינית. ברגע שנראה להם כי בעיה זו נפתרה, הם סילקו את המכשול הזה, בקלות, בלי להתחשב אם אמנם מדובר בהסכם שלום, או בהסדר ביניים. אש"ף לא היה מעוניין במהלך הזה, והוא התנגד להסכם עם ירדן, ואף לנורמליזציה של היחסים עם מדינות כמו מרוקו ותוניס. הוא היה מעוניין לשמור את הקלף הזה לקראת הדיון על הסדר הקבע. אבל מדינות ערביות אלה לא רצו לחכות משום שמלכתחילה ראו בעניין הפלשתינאי מכשול בלבד, ולא נושא עקרוני. מדינות אלה לא פנו כלל אל אש"ף לבקש הסכמתו להסדר היחסים עם ישראל.

אש"ף חייב לכבד את הסכם אוסלו, משום שהוא זקוק לסיוע מן העולם החופשי. בלי סיוע זה לא יוכל לקיים את המנגנון של הרשות הפלשתינית. אבל הוא יכול להתחמק מביצוע סעיפים בהסכם שאינם נוחים לו. כך הוא מתחמק מלקיים את הסעיף בהסכם שלפיו צריך המשטר להסגיר פושעים שישראל מאשימה אותם במעשי טרור, בטענות פורמליות, שמעשי הטרור הללו נעשו לפני חתימת ההסכם.

נוכח הקשיים המתגלים ביישום הסדר הביניים, יש כאלה, ובראשם סגן שר החוץ, ד"ר יוסי ביילין, המציעים להיכנס כבר עכשיו למו"מ על הסדר הקבע, במקום לדשדש בויכוחים על הסדר הביניים. לכאורה זה הגיוני, אלא שכל מו"מ על הסדר הקבע היום ייתקל במוקשים הרבה יותר גדולים, שלא ניתן יהיה להתגבר עליהם, ובראש וראשונה בעיית ירושלים. זהו מרשם לקיפאון ולא להתקדמות.

סוריה והפלשתינאים

המו"מ עם סוריה מתנהל ללא כל קשר לבעיה הפלשתינית. זהו הישג לישראל לנתק את הבעיה הפלשתינית מיתר הבעיות עם מדינות ערב ולהוציא אותה מלב הסכסוך. בכך היא שברה את החזית המאוחדת הערבית סביב בעיה זו. לב המו"מ עם סוריה הוא לא הבעיה הפלשתינית, אלא הבעיה הסורית ברמת הגולן. זהו מפנה במדיניות הסורית. מכשירי התעמולה הסוריים מתעלמים מן המפנה הזה.

בניגוד להצהרותיו של אסד, שהוא מעדיף את הסטטוס קוו, במקום לקבל את ההצעות הישראליות לשלום, משום שיש לו כל הזמן שבעולם, התנבא השבוע שגריר סוריה בוואשינגטון, ואליד מועלם, בראיון עיתונאי, שהזמן הוא מוגבל, והוא נמדד לא בשנים אלא בחודשים. אם לא יושג הסכם בחודשים הבאים, הוא יידחה לתקופה ארוכה, בגלל הבחירות בישראל ובגלל מדיניות פנים בארה"ב.

זו הפעם הראשונה שאיש רשמי סורי אומר את האמת, אף שדבריו עומדים בסתירה להצהרותיו של אסד. במו"מ שנערך עם סוריה לאחר ועידת מדריד סירבה סוריה להתחייב שהסכם בינה לבין ישראל יושם ללא קשר לשאלה אם הושג הסכם דומה עם ירדן, הפלשתינאים או לבנון. השגריר הסורי מואפק עלאף הבהיר, שסוריה לא תחתום על הסכם נפרד. ההסכם צריך להיות מקיף, עם כל הצדדים, תוך נסיגה של ישראל מכל השטחים, כולל ירושלים. אלא שהיום נוצר מצב שהצדדים האחרים חתמו על הסכמים עם ישראל בלי להתחשב במו"מ עם סוריה. הם הביכו את סוריה ולא הסכימו לקבל את מנהיגותה הלאומית, מלבד לבנון, שהיא מדינת חסות סורית.

העמדה הסורית בכל שלבי המו"מ היא, שעל ישראל להודיע קודם, באמצעות ארה"ב או האו"ם, שהיא מוכנה לנסיגה מלאה מרמת הגולן. השגריר עלאף דרש שיופקד מסמך כזה בארה"ב. לעומת זה, הוא לא היה מוכן להפקיד מסמך סורי דומה, במקביל, על מהות השלום, בטענה שהחלטת האו"ם 242 לא מחייבת חתימה על חוזה שלום.

לסוריה היה יסוד סביר להניח שישראל עשויה להגיע להסכם עם המדינות האחרות, והיא תישאר מבודדת בעמדתה הקיצונית. לכן הפעילו הסורים לחצים על המשלחות הערביות האחרות בוואשינגטון, כדי שכולן יפעלו בחזית אחידה ומתואמת ולמנוע הסדר נפרד עם ישראל. זה סיכך את התהליך. סוריה איימה על המדינות הללו בהפעלת גורמי טרור נגדן, שבסיסיהם נמצאים בסוריה או בלבנון.

המהלך הסורי הזה נכשל. לכאורה היה כישלון זה צריך להיות מאיץ המו"מ עם סוריה. אבל התברר שלנשיא סוריה יש לו שיקולים אחרים. מכל מקום, את ההישג הזה של ניתוק סוריה מהבעיה הפלשתינית יש לשמור לקראת המו"מ בעתיד.

על חופש התועבה

מאת ד"ר איתמר ורהפטיג

הרמב"ם בשמונה פרקים, ומקורות לו בחז"ל (יומא סז, ב) מחלק את המצוות לשמעיות ושכליות. מצוות שמעיות, שללא התורה לא ידענום, ומצוות שכליות, שהשכל מחייב אותם, גם אם לא נכתבו.

וכן הוא ביחס לעבירות. רצח וגזל נחשבות כעבירה, גם ללא מקרא כתוב. כיוצ"ב יש לומר על עבירת עריות, לפחות בחלקן. (ראה יומא והערת הגרי"ב שם). בין אלו יש למנות את "משכב זכר". התורה קוראת לזה תועבה, "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה, תועבה היא" (ויקרא יח, כב).

עבירה זו נהגה עוד מזמן קדום, בימי הכנענים, ובין היתר בעטיה הקיאה אותם הארץ מקרבה. וכך נאמר לבני ישראל בטרם הכנסם לארץ: "ולא תלכו בחקות הגוי אשר אני משלח מפניכם, כי את כל אלה עשו ואקץ בם, ואמר להם אתם תירשו את אדמתם... אשר הבדלתי אתכם מן העמים" (ויקרא כ, כג). וכבר הכריזו חז"ל כי בכלל עבירות של עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים כרוכות זו בזו, ויש עדויות על טקסים פולחניים של עמי כנען שנגועים בכל אלו.

עד ימינו קוראים אנו על מקרי רצח שאינם מובנים בקרב קהילת ההומוסקסואליים.

כשנכנסו ישראל לארץ למרות תוכחות הנביאים, הושפעו מן התרבות הקודמת, ובימי רחבעם נאמר: "וגם קדש היה בארץ, עשו ככל תועבת הגוים אשר הוריש ה' מפני בני ישראל" (מל"א יד, כד).

אמנם המלכים הצדיקים התאמצו לסלק את התועבה, כמו שמצינו אצל אסא (שם, טו, יב) ובעיקר יהושפט (שם, כב, מז), וכן יאשיהו (מל"ב כג, ז).

עוד שרידים נמצא בראשית בית שני, כאשר מלאכי פ"ב, אומר: "בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים חלל יהודה קדש ה' אשר אהב..." ודורשת הגמ' בסנהדרין פב, א: "תועבה נעשתה בישראל, זה משכב זכר".

באותה תקופה של עזרא מצינו כי בקשו על בטול יצה"ר של עבודה זרה ונענו, בקשו על בטול יצר של עריות ולא נענו, שכן קיום המין האנושי תלוי ביצר המין. אבל הועילה בקשתם שלא יתן אדם עיניו בקרובותיו (יומא סט, ב). לפ"ז אפשר שגם יצר אותה תועבה נוטל, שכן קיום המין אינו תלוי ביצר זה.

בין כך נשארה עבירה זו בתודעת העם כעבירה מגונה — תועבה לשמה.

תורה ודמוקרטיה

לצערנו עם ישראל בדורות האחרונים עזב בחלקו, אם לא ברובו, את שמירת התורה, וזרות חדשות הללו נשבות בו. בין אלו יש לכנות את הדמוקרטיה, והדגלת בין היתר בחירות הפרט. יש בדמוקרטיה מן החיוב, וניתן לחיות עימה, אם כי במאמץ, בדרך שלא תסתור את ההלכה, ראה ספרו של הגרי"א הרצוג, תחוקה לישראל ע"פ התורה. אך אפשר גם לעמת ביניהן, ואף בצורה חריפה. כך יש שהגדירו את המושג של "חירות הפרט" בצורה מבהילה, כעין "מלך פורץ גדר". חוק חירות האדם וכבודו שנחקק לאחרונה עוד הוסיף שמן למדורה, כאשר בית המשפט העליון, מפרש כחוק על, המבטל חוקי כנסת אחרים, שנראים לו סותרים.

והנה קמו "תרבות אנשים חטאים", ובשם אותם אלילים בני חלוף של חופש הפרט, טענו לזכותו הדמוקרטית של אדם למשכב זכר. יתר על כן — לא רק להיתר האסור טענו, אלא להשוואה בין זכר ונקבה, ואותו תועב "בן־זוג" יקרא, עד כדי כך!

דייל בחברת אל־על זכאי לקבל הטבות טיסה לחבירו לחטא, כאילו הוא אשתו! וזכות זו הוכרה בבתי משפט בישראל, וכעת הוכרה גם ע"י בית המשפט העליון, בשבתו כבג"ץ.

שומו שמים, עד היכן הגענו, הלסדום דמינו? ראה בראשית יט, ה.

חטאת הציבור

על הפסוק "לא יהיה קדש מבני ישראל" (דברים כג, יח) שואל הרמב"ן מדוע לא נאמר "לא יהיה ברם קדש" כמקובל במצוות אחרות? ועונה כי זו אזהרה לבית דין, שלא ירשה תופעה של קדש בארץ.

ובכלל מצינו כי לראשי העם הוטלה החובה לדאוג לקיום התורה. על הפסוק: "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת" (דברים כז, כו) אומר הרמב"ן ע"פ הירושלמי, כי הכוונה "לבית המלך והנשיאות שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה", ולכן יאשיהו המלך קרע בגדיו כשהגיע לפסוק זה האומר, עלי להקים.

אפשר להבין, בלי להצדיק כי בעולם המסובך של ימינו, אינם רודפים את כל העבריינים למיניהם. יש בעולם חוטאים שונים, שאיננו יכולים להם, אף הכל יודעים שהם כשולים. איש לא יהלל אשת איש נואפת, גם אם אין חוק במדינה אוסר זאת. גם היא ידועה שבנה מעבירה כזו הוא ממזר, ואין פוצה פה. עבירת "משכב זכר" היתה פעם אסורה על פי חוק, אם כי מעולם לא העמידו עליה לדין. גם משבטל החוק התייחסו אליה כתופעה שולית של מספר סוטים, ומעולם לא התימרו להעלותם למרכז הבמה.

איש אינו שש להציג ולהשתדרותו בפני כל. אך כעת התהפכו היוצרות, וחברת כנסת ממפלגת העבודה, חברת בית הנבחרים בישראל, מסייעת בידם. איה הבושה? הרי ישראל מתייחדים, בין היתר, בכך שביישנים הם (יבמות עט, א).

ואולי מסימני קרוב הגאולה הוא, כאמור במס' סוטה מט, ב: "בעקבות המשיח חוצפא יסגא... הבן אינו מתבייש מאביו". כלומר, אינו מתבייש, מה יאמר אבא, מה יאמרו חכמי הדור הקודם על מה שאני עושה עתה! השווה ליוסף הצדיק כי ניצל מחטא בזכות דיוקנו של אבא שנגלה לפניו.

שאלו פעם את בעל "עקידת יצחק" באיטליה אם להסכים למיסוד הזנות של פנויות יהודיות, כדי להנצל מאיסור אשת איש או גויה, ואסר את הדבר. יש הבדל בין חטאת היחיד, ואף יחידים, כאשר ידוע שהם חוטאים, לבין חטאת הציבור, כאשר הציבור מכיר ומאשר את החטא, ראה בפירושו לפר' וירא על חטא סדום, שער כ.

ועוד רעה חולה בפסק זה. יש אנשים בעלי נטיה לחטא זה, אך איסור התורה והתודעה הדתית עוצרות אותם, והם נשאים ומולידים כאחד האדם. אך מחקרים בכמה מדינות הוכיחו כי כאשר התירו

(סוף בעמוד 4)

ישראל בעולם של סדום

מאת יצחק מאיר

בוסניה רחוקה.אי שם. היא מככבת מזה למעלה משנתיים בסרט אימים. בוסניה היא קטל שאיננו עוצר. היא גפיים מרוסקים, תינוקות ירויים, נשים אנוסות, יתומים, אלמנות, אין מספר. היא חיים עקורים, בתים שרופים. מרפאות מחלאות. מאפיות. לא לחם. אי שם, רחוק. ראינו, כל יום ראינו. חמלנו, נזדעזענו, התרגלנו, או עייפנו כבר מנומבל ומהזדעזע. שנים, יום יום, זה נדוש.

בוסניה זה יצרים שאינם יודעים שובע. השמות רבים, לאומנות, חסול אתני, ג'נוסייד, רצח עם ועוד ועוד. הכל יצרים, הכל ציניות כתגית הבזה בגלוי לכל מערכות המידות האנושיות, לכל מגילות הזכויות, לכל ספרי הערכים המקודשים.

בוסניה היא גם המילות והסודות המוקיעות את בוסניה ואינן אלא כסות לשון מגוחכת להשלמת אוזני העולם הנאור כביכול עם הרציחה, עם ההגליה, עם הנישול, עם מחיקת ארץ מן המפה, עם צדקת הגזל כי הוא רב כוח. בוסניה היא לא סדום. אירופה, הרואה ואינה עושה דבר, היא סדום. ארצות הברית המאיימת לקרוא הָרֵף לדם ונבהלת מזעמן של מדינות האיחוד האירופאי ונסוגה, היא סדום. אפילו הגשת סיוע ההומניטארי באמצעות כוחות צבא שהיה צריך להשליט את חוקי העמים האלמנטריים על מנהיגי אנשי המערות הסרביים, היא סדום. סדום לעולם איננה סדום. סדום היא מעל סדום. סדום היא ההשלמה עם סדום. היא הפיוס של הרישעה. היא ההצדקה למעשה של הפשע להלכה. בריסל היא סדום, ופריז ולונדון, מוסקבה ושינגטון. סדום היא הפרלמנטים המקשקשים בלא לאות ובושה: "שלום שלום, סובלנות סובלנות", ואין בהם כח מוסרי להצביע בעד פעולה צבאית שתעשה שלום, שתביא נצחון למידת הסובלנות. סדום היא קריות של מלומדים המרביצים את תורת אחוות המין האנושי, הסולידאריות הבין לאומית אך המזהירים את המדינאים מגייס חייל אחד פן ימות בשירות האנושות.

אינני רוצה לנתח מי צודק בבוסניה, הסרבים או הקרואטים או הבוסנים. העולם העומד מנגד, היכול והמחוייב לעצור בעד הטרגדיה הנוראה, הוא אינו צודק, כי הוא יכול ואינו עוצר, כי הוא מחוייב והוא מתנער.

אינני רוצה לדעת היום מי התחיל. אני יודע מי לא גמר.

בוסניה היא מינכן של סוף המאה שלנו. ההבדל האחד הוא שהצורר הנאצי היה חזק יותר בקנה מידה גלובאלי מן הצוררים הסרבים. אין הבדל בפייסנים. הם לא למדו שום דבר מאז אלף תשע מאות שלושים ושמונה, שום דבר! הם לדידי גרועים יותר, כי הם יודעים לאיזה קטסטרופה הביאה ההתפייסות במינכן ומינכן לא ידעה לאיזה אסון תוליד ההתפייסות עם כוהני הרשע היום. הם גרועים יותר גם מפני שהם התחנכו על צ'רצ'יל, לא על צ'מברליין על אתוס בתי הקברות הצבאיים על צוקי חוף נורמנדי, ולא על אתוס צרפת של וישי, והם מאמינים בלב שלם באתוס הזה, הם מקדישים אותו פה ורומסים את אמונתם, רומסים ומאמינים: בוסניה רחוקה, אבל ושינגטון קרובה. כל אדם צריך להזדעזע מסראייבו, אבל לפחד הוא צריך מושינגטון!

היא מנהיגת העולם החופשי, היא הערבה היותר חזקה לערכיו. היא שומר הדמוקרטיה הבכיר ביותר בתבל כולה. אבל היא לא עצרה את סרביה בבוסניה. היא יכולה, אבל היא לא היתה מסוגלת. היא יכלה לכוף את רצונה על אירופה, אבל לא, היא לא היתה מסוגלת. ואני מפחד!

★

אנחנו לא בוסניה, אבל אמריקה היא אמריקה ואירופה היא אירופה, והעולם שאנו חיים בו הוא לא רק אנחנו מול הסורים או הגולן מול דמשק, לא רק אנחנו מול הפלסטינאים או יהודה ושומרון מול נתניה או כפר סבא, אלא עולם התובע שלום עם ויתורים כי הוא מאמין באמונה שלמה בשלום מבלי שהוא מסכן ולו חייל אחד מחייליו בכדי להבטיח אותו.

אמת, לא מפני שהעולם רוצה בשלום אני רוצה בשלום. אני רוצה בו מפני שאני רוצה בו, נשו אני, כל עם ישראל: אבל אני רוצה בו בעולם הזה, בעולם של בוסניה הנרצחת והעולם של מערב העומד על הדם.

אינני רוצה בקרבן של שום חייל על מזבח בטחוני, שום חייל זר, שום חייל מחילות מדינות ערבות. שלי המזבח ושלי הקרבן. אבל אני צריך לדעת את זה, להתוות לשלום אפשרי לפי זה, לראליזם בטחוני לפי זה. הסיכוי הוא שלי והסיכון הוא שלי, ההעזה היא שלי ו"העד כאן" הוא שלי.

אני חי בעולם בו הדמוקרטיה היא חוק הרייטינג, בו ג'ורג' בוש הפסיק את הקרב על עיראק יומיים שלושה בטרם יכניס אותה מפני שהוא התירא יותר מגזר דינה של הטלוויזיה המצלמת לוויות אמריקאים מאשר מעולם בו יש עוד מקום לסדאם חוסיין.

ארור הרייטינג. הוא בודק ומודד מה רוב ההמון רוצה היום, לא מה הוא היה רוצה אילו חשב על מחר. הרייטינג הוא תרמוסטט הדמוקראטיה החי על פיו משול כרופא שאיננו יודע אלא שתי אבחנות, חום או קור!

אני מפחד מהנהגה דמוקראטית הקובעת גורלות על פי סקרים. רפרטואר שאלות הקיום הגדולות, גדול הרבה יותר מ כן! או לא! גם רפרטואר התשובות.

בעולם בו בוסניה היא החוק אני חייב לשאול את עצמי: מותר לי לרדת מן הגולן היום או אסור לי, מותר לי להוציא את צה"ל מעריה הערביות של יהודה ושומרון או אסור לי אם שכם וג'נין ורמאללה יהיו גם הן עזה, מותר לי לפרק התנחלויות פוליטיות, קציות, פרובלמאטיות, או אסור לי פן אגזור במו ידי פירוק סחוף של הכל, פן לא נצרים תהיה קוץ בישות הערבית אלא מדינת ישראל תיחשב כקוץ פוליטי במרחב הערבי. לא אקבל שום פרס נובל על השאלות האלה, וודאי לא על התשובות. שום קצין בכיר לא יוכתר כמלאך הבשורה כשהוא מזהיר מפני לבנוניזציה של יהודה ושומרון. אני יודע, ואף על פי כן אני חייב לשאול ואני חייב להשיב.

גם דיאלוג עם העם בישראל איננו יכול להישאר דיאלוג של רייטינג. מי שחושב שהוא דמוקראט מפני שהוא הולך לשאול את העם אינו יודע עוד דמוקראטיה מהי. עם העם משוחחים, מאזינים לו, שומעים את חרדותיו, קשבים להצעותיו, מגיעים עמו להסכמה. לא מתמרנים אותו לכן או ללאו, לא מטיחים כנגדו יום יום מה האלטרנטיבה, כאילו יש רק שמאל או ימין, לא מפתים אותו. מכבדים אותו בהצגת האמת כולה. אומרים לו: בעולם הצפוי כדום בבוסניה איך נהלך יחדיו, אנחנו היום וילדינו מחר בביטחון ובשלום, בביטחון שלנו בשלום שלנו? בשלום שלנו? ומשוחחים, יוצרים תהליכים המבשילים תשובות בלי לשים שעון עצר על דוכן הריון, בלי איומי תשעים וחמש, בלי קריצות תשעים ושש, בלי חרדות של רייטינג ובלי דירבונים של פריימריס, בלי פאטאליזם מייאש ובלי פאטאמורגנות מבוזות.

רק תהליך של דיאלוג עם העם יתן סיכוי לתהליך השלום, רק הודאה בטיבו של העולם בו אנו חיים יגבש הודאה במה שחלקתנו הקטנה יכולה להרשות לעצמה היום ומחר.

סיכונים בערעור מעמד שר האוצר

מאת יצחק דויטש

שר האוצר, אברהם שוחט, משתדל לשדר מסרים לפיהם "עסקים כרגיל". בהופעתו בפורומים של העבודה ערך את "מאזן ההישגים" של המדיניות הכלכלית. לא מובן לו מדוע רואים שחורות, טוענים לכשלונות ואף ישנו מצב רוח קשה במשק. מקורביו – ולמי בצמרת הממשלה הנוכחית אין "מקורבים" המדברים בשמם? – מאשימים את המבקרים בהתחרנות.

ואולם בפועל, לשר האוצר יש כיום בעייה כפולה. גם מה שקורה בשטח וגם ההתערערות במעמדו.

במהדורה הראשונה לכהונת הממשלה יצרו אווירה של אופוריה במשק. הצביעו על הישגים גדולים שהוסברו כתוצאה של "השלום", מזה, ושל המדיניות הכלכלית, מזה. צמרת הממשלה אף הציגה את הגיאות בבורסה כביטוי להישגים הכלכליים, ובעיקר כהבעת אימון במדיניות השלום וההישגים בתחום המשק. במצב זה קל היה לשר האוצר, אברהם שוחט, להופיע כנכס אלקטוראלי. הראיונות עמו בתום שנה להקמת הממשלה עמדו בסימן ההתלהבות בתוצאות הכלכליות. אותה אווירה נמשכה חודשים נוספים. באותו זמן גם הסקרים התביאו לשר האוצר. המצב עכשיו שונה לחלוטין.

בכל הופעותיו מצביע שוחט על ההישגים, בעיקר בצמיחת המשק ובצמצום האבטלה. מותר לו לשר האוצר לייחס את ההישגים הללו למדיניותו. אפשר גם לראות את הדברים אחרת: הצמיחה המואצת היא תוצאה של העלייה הגדולה מאז ראשית העשור. קצב הצמיחה הגבוה אמנם מאפיין את השנים הללו. מראשית העשור הצמיחה היא בקצב של 6%-8%, ורק בשנת 1993 הצטמצם הגידול ל-3.5%, ובשנת 1994 שב והיתה האצה בקצב הצמיחה. ממילא אי אפשר לייחס את הזינוק לזכות המדיניות הכלכלית הנוכחית דווקא. גם לגבי התעסוקה והאבטלה, יש לזכור כי האבטלה עלתה מאוד בעקבות העלייה הגדולה שהחלה בראשית העשור, וככל שעבר זמן מאז החל הגל הגדול הזה, שיעור האבטלה פחת והלך. זו התפתחות טבעית; אבל מותר לשר האוצר לזקוף אותה לזכותו.

רשימת כשלונות

מנגד, ישנה רשימה ארוכה של התפתחויות כלכליות אשר בוודאי אינן מתמיאות לשר האוצר ולמדיניותו הכלכלית. עיקריה הם: 1) הבורסה צנחה ומשקיעים רבים יצאו ממנה בשן ועין. נזקי קשות המשקיעים בקופות הגמל ועמיתים של קרנות ההשתלמות; 2) האינפלציה הרימה ראש ועלתה לקצב שנתי של 15% ויותר; 3) גברו הטענות על שחיקה ברווחיות היצוא ובעקבותיהן הדרישות לביצוע פיחות של השקל; 4) סיכומי המאזן המסחרי מצביעים על גידול הגירעון, והוא עלול להגיע ליותר משמונה מיליארד דולר, כאשר ישנה האצה ביבוא והאטה בקצב גידול היצוא; 5) משבר הדיור החריף ועפ"י הערכות מקצועיות אין עוד פתרון משכנע לבעיה; 6) העלייה התייצבה ברמתה הנמוכה יותר, כאשר בהרכב העלייה ישנה הרעה מבחינת הגיל, ההשכלה והכושר המקצועי; 7) מצב העוני מוסיף להחמיר ורק באחרונה פורסם הדו"ח של המוסד לביטוח לאומי המצביע על הגידול במספר החיים מתחת לקו העוני ועלייה בשיעורים לעומת השנים הקודמות; 8) בביצוע ההפרטה התוצאות מפוקפקות והמאזן דל מאוד; 9) הסכמי השכר במשק מוערכים ככישלון גמור; 10) בתכנון החקלאי התוצאות קטסטרופליות.

אין זו בדיוק רשימה של הישגים. יש בה כדי לחייב עריכת חשבון נפש. אבל חשבון נפש זה צריך להיערך באופן שקט וענייני, תוך הסקת המסקנות המתחייבות.

חתירה

מה שקורה בפועל איננו בדיוק עריכת חשבון נפש שקט וענייני. ישנו מסע המכוון בעיקר לעריכת חשבונות בתוך המפלגה. בחצרו של ראש הממשלה מנצלים את ההתפתחויות האמורות כדי להביא לערעור במעמדו של שר האוצר, אברהם שוחט.

שוחט סומן עוד זמן רב לפני כן. מנכ"ל משרד ראש הממשלה, שמעון שבס, צוטט כמי שאמר כי שוחט הוא מעמסה על רבין, וכי הוא עלול לגרום לכשלון ממשלתו. באותה עת דווח כי שבס אמר על שוחט את צמד המלים הבאות: "איזה שקרן". יש לזכור כי עוד לפני זמן רב תקפו במשרד ראש הממשלה את שר האוצר בעניין מדיניותו הכלכלית, ויצחק רבין עצמו דיבר על פקידי האוצר – "הפוגלים למיניהם" – כאשר הכוונה היתה כמובן לשר האוצר עצמו. במצב זה תנאי הפעילות של האוצר נעשו קשים יותר ויותר. ואולם המצב מחריף עכשיו הן בשל ריבוי ההתקפות והן בשל לוח הזמנים.

הנסיבות

ראוי לזכור כי הנסיבות מבחינת שר האוצר הן קשות יותר. ויש לכך כמה סיבות. בניגוד לשנתיים הקודמות אין עכשיו דיווידנד של השלום. אולי אף ישנה ריאקציה מסויימת. אירועי הטירור משפיעים על הנכונות שהסתמנה קודם לכן להגביר פעילות מתוך ציפייה למצב חדש. הערבויות מארה"ב כבר נוצלו במידה רבה וההתבססות עליהן היא בהכרח במגמה פחות והולך, כאשר בעוד שנתיים הסכום שאושר יוצא לידי מיצוי מלא. בשלב זה מבטיח הממשל האמריקאי שלא לפגוע בסיוע הכלכלי שישראל מקבלת מזה שלושה מיליארד דולר לשנה (הסכום נשאר, אך כח הקנייה שלו הולך ונשחק בגלל ירידת ערך הדולר).

באופן טבעי, ככל שמתקרב מועד הבחירות לכנסת הבאה, אף בהנחה שהן תיערכנה בעתן ובזמנן, הפופוליזם גובר והולך. השרים רוצים להשיג הישגים ראוותניים כדי לשפר את הפופולריות שלהם. הח"כים מגישים יותר הצעות חוק הבאות לתת הטבות לכלל הציבור או לקהלים המיוחדים שלהם. כתוצאה מכל אלה הלחצים על האוצר גוברים. לעומת זה, המצב הכלכלי מחייב נקיטת אמצעים מרסנים. אבל שר האוצר שכנפיו מקוצצות יתקשה לעמוד במערכה להציג מגוברת. גם בתנאים נורמליים מצבו של שר אוצר במהדורה השנייה של הקדנציה קשה יותר. מצב זה מוחמר על רקע נסיבות מיוחדות של קואליציה רעועה הנתונה לסחטנות של סיעות קטנות וח"כים בודדים, קל וחומר, כאשר תוקעים לשר האוצר סכינים בגב.

ראש הממשלה, יצחק רבין, יצטרך לעשות את חשבון הנפש שלו: האם הוא רוצה באברהם שוחט כשר האוצר שלו במהדורה השנייה של הקדנציה (בעצם אין עוד מהדורה שנייה שלמה ונותרו 23 חודש מתוך 48 חודש), או שהוא מעוניין בסילוקו. אם הוא רוצה בהמשך כהונתו והצלחתו, יהיה עליו לעשות כל לחזק את מעמדו. בלעדי מהלך משכנע [illegible] ההתפוררות יהיו בלתי נמנעים. הסיכונים במקרה זה חורגים מתחום האלקטוראלי של הממשלה והעומד בראשה, הם נוגעים למצב הכלכלי כולו. ההשפעה היא על השליטה בקופה, על התפתחות האינפלציה, על היציבות במשק, ועל עצם יכולת התפקוד של האוצר והמערכת הכלכלית.

אופטיקה הלפרין
הרשת המובילה בענף המשקפיים
בבעלות הרב רפאל הלפרין
שברנו את המונופול
כספך יוחזר אם מצאת זול יותר

פתוח במוצ"ש בכל הסניפים משעה 23.00-19.30 סניף ב"ב סגור
עדשות חינם
ללא צילינדר 650 לכל קונה מסגרת
מבצע השבוע
משקפי גבר איטלקיות מתכת מוזהב + קפיצים כולל עדשות ובדיקה
במקום 188 רק 79 ש"ח
הגיעו דגמי 1995
כריסטיאן דיור ★ פלומה פיקסו
ג'ורג'יו ארמני ★ ספילו
איב סן לורן ★ ולנטינו
פבילון ★ לקוסט ★ קארדה
משקפי קריאה 39 ש"ח
עדשות פלסטיק 150 49
עדשות מגע רכות 380 מ-148
ביפוקל (זוג) 250 99
פרוגרסיב ורילוקס (זוג) 900 599
משקפיים תוך שעה

תל־אביב	ירושלים	בני־ברק	כפר־סבא	רחובות	פתוח במוצאי שבת
אבן גבירול 93 (פינת ארלוזורוב)	סנטר 1 (ליד תחנה מרכזית)	רבי עקיבא 92 (ליד גן ורשה)	קניון הצומת (מול המשטרה)	קניון רחובות הרצל 157	בכל הסניפים פרט לבני ברק משעה 23.00-19.30

חדש
הופיעו כרכים 10,9
אנציקלופדיה לבית ישראל
לראשונה ניתן להכניס אנציקלופדיה כללית לבית הנאמן לרוח ישראל

79 ש"ח בלבד
והאנציקלופדיה לבית ישראל בביתך
היתרה ב־23 תשלומים חודשיים של 79 ש"ח
באנציקלופדיה לבית ישראל ימצא הקורא ריכוז תמציתי של מידע על כל מושגי התרבות האנושית בעולם הרוח ובעולם החומר ובכלל זה כל גילויי המדע מבריאת העולם ועד ימינו אנו, הכל מתוך נאמנות לדיוק מדעי ולמסורת היהדות.
בפעם הראשונה ניתן להכניס גם לבית נאמן לרוח ישראל אנציקלופדיה החובקת הן את כל ערכי היהדות והן את כל ההישגים והחידושים האחרונים בתחומי הטכנולוגיה, הרפואה, הפיסיקה, הכימיה, האסטרונומיה, הביולוגיה ומדעי הרוח, כל זאת בצורה מובנת ושווה לכל נפש.
יצירת פאר שטרם היה כדוגמתה, שזורה רבבות ערכים אלפי תמונות צבע מרהיבות ביופיין, נייר כרומו משובח
20 כרכים מהודרים במבצע ענק
האנציקלופדיה הגדולה והמקיפה ביותר
בהמלצתם וברכתם של גאוני ישראל, אדמו"רים, רבנים וחכמי התורה
אנשי מכירות מנוסים המעוניינים להשתלב בצוות השיווק בתנאים טובים, יתקשרו: 372069, 02-372356
★ המעוניינים לרכוש את האנציקלופדיה ולקבלה מיד יפנו למשרדנו בסנטר 1, ירושלים.
★ ניתן להתקשר למשרדנו טל' 02-372069, 02-372356 ונציגנו יגיע לביתכם.
לכבוד "אנציקלופדיה לבית ישראל" סנטר 1, רח' ירמיהו 43 ירושלים, ☎ 02-372356, 02-372069
נא לשלוח לי את 20 כרכי ה"אנציקלופדיה לבית ישראל" בעריכת הרב רפאל הלפרין, (נא לסמן את המשבצת המתאימה)
★ מצורפות 24 המחאות ע"ס 79 ש"ח לחודש במשך 24 חודשים לפקודת "הקדש רוח יעקב"
★ מצורפות 18 המחאות ע"ס 97 ש"ח לחודש במשך 18 חודשים לפקודת "הקדש רוח יעקב"
★ מצורפות 12 המחאות ע"ס 130 ש"ח לחודש במשך 12 חודשים לפקודת "הקדש רוח יעקב"
★ מצורפות 3 המחאות ע"ס 488 ש"ח לחודש במשך 3 חודשים לפקודת "הקדש רוח יעקב"
★ מצורפת המחאה במזומן ע"ס 1430 ש"ח לפקודת "הקדש רוח יעקב".
ניתן לשלם בכרטיס אשראי – קרדיט, ובהוראת קבע לבנק.
התשלומים ללא תוספת ריבית והצמדה וכוללים דמי אריזה ומשלוח.
עפ"י היתר עיסקא מבית דינו של הרב וואזנר שליט"א זכרון מאיר-בני-ברק
שם
ת.ד.
טל.
כתובת
טל בעבודה
מיקוד ... חתימה

התרמית הגדולה

(המשך מעמוד 3)

לתושבי ישראל. הטענה הנדושה אותה אנו שומעים כמעט מדי יום מפי ראש הממשלה ושר החוץ כי פעולות הטרור והרצח מבוצעים כיום ע"י אנשי החמאס והג'יהאד האיסלאמי, אינה רלבנטית למצב הקיים. יצחק רבין הבטיח לאזרחי ישראל שהטרור ידעך כתוצאה מחתימת הסכם עם אש"ף ואת הבטחתו זו הוא אינו מסוגל לקיים.

המאבק לא הסתיים

גם בנושא הבטחון הלאומי התמונה היא עגומה. חתימת ההסכם עם אש"ף לא שיפרה את הבטחון הלאומי. פרופ' עמוס פרלמוטר, כיום פרופסור למדע המדינה בארה"ב ועורך העתון "JOURNAL OF STRATIGIC STUDIES" כותב בהקשר לכך במאמר שפרסם השבוע ב"ואשינגטון טיימס" כי המאבק של הפלשתינים נגד ישראל לא הסתיים למרות ההסכם עם אש"ף, לדעת פרופ' פרלמוטר המצב אף הורע מבחינתה של ישראל. "עתה המאבק נגד ישראל אינו מנוהל ממקום גלות מרוחק כגון: ירדן, לבנון או טוניס, הוא מנוהל מאדמת ישראל ובתוך גבולותיה". מאחר שברור עתה לכל אחד, שבנסיבות הבינלאומיות הקיימות כיום, מה שכבר בוצע מן ההסכם עם אש"ף לא ניתן לבטלו, הרי העובדות שנקבעו בעזה וביריחו עם העברת השליטה על שטחים אלה לידי יאסר ערפאת, מהוות התמורה המורה של הבטחון הלאומי של ישראל, לעומת המצב ששרר לפני חתימת ההסכם עם אש"ף.

העובדה שיצחק רבין וממשלתו נכנסו להרפתקה זו ללא בחינת היישימות שלה מבחינת שיפור מצב הבטחון האישי והלאומי של אזרחי ישראל מצביעים באופן חד משמעותי על כשלונם של ראש הממשלה ושר החוץ ושל ממשלת השמאל שתמכו בהתלהבות במהלך זה.

התמונה העובדתית מצביעה אף על כך שיצחק רבין לא סיפק את הסחורה אותה הבטיח לספק בעת חתימת ההסכם עם אש"ף. ראש הממשלה וחבריו אינם יכולים לפטור עצמם מן האחריות האישית לכשלון "תהליך השלום" בטענה שהם לא העריכו נכונה את מה שיקרה בשטח. טענה מעין זו לא יכולה להתקבל, כי חובתם היתה בטרם חתמו על ההסכם לקחת בחשבון את הכשלון האפשרי של ההימור שהם הימרו עליו.

גם יאסר ערפאת לא "סיפק את הסחורה" אותה הבטיח לישראלים. לעומת זאת מבחינת אספקת "הסחורה" לפלשתינים הוא הצליח מעבר למשוער. הוא ואש"ף הורמו מאשפתות. הם קבלו דריסת רגל ממשית בעזה וביריחו וזאת נוסף להישגים אחרים בזירה הבינלאומית עד כדי הענקת "פרס נובל לשלום" לערפאת שהיה תמיד טרוריסט ורב מרצחים. אך מבחינת ישראל התברר עד מהרה, כפי שהבהיר זאת ערפאת בדבריו במסגד ביוהנסבורג, כי ההסכם עם ישראל הוא זמני. מותר לערבים להפירו, בהיתר של מוחמד.

ערפאת לא סיפק את "הסחורה" גם בתחום הפסקת פעולות הטרור מצד אלה המתנגדים להסכם בקרב הפלשתינים. ואת "האמנה הפלשתינית" הוא לא תיקן למרות התחייבותו המפורשת. במצב זה היה על הממשלה להבהיר שכל עוד ערפאת אינו מספק את "הסחורה" שהבטיח לא יהיה המשך בביצוע ההסכם מצד ישראל. אך רבין וחבריו צמודים עד היום לנוסחה הקבע שהפסקת ביצוע ההסכם יהווה נצחון של הקיצונים בין הערבים הפלשתינים. לכן הם דבקים במדיניות המוטעית הקוראת להמשיך במו"מ עם אש"ף למרות שכתובת הסכנה לישראל חקוקה באותיות קידוש לבנה על לוח "תהליך השלום" של ממשלת רבין.

על חופש

(המשך מעמוד 3)

את הדבר עלה אותו הנהגים בדרך זו. במקום שהלחץ יופנה לאפיקים אחרים, הוא הופנה לכיוון הזה.

אוירת הפקרות

אי אפשר להתעלם מכך כי פס"ד זה משתלב בתהליכים תרבותיים מקבילים, של התנערות מתורת ישראל ומורשת היהדות. חינוך יהודי כמעט ואין, וגם על מעט תנ"ך שנלמד בבתי ספר כלליים יש הרוצים להניף יד. הטלוויזיה בכלל רחוקה מלבטא את מורשת היהדות, וכמעט ההיפך מזה. מתפרסמים כיום מחקרים וספרים שמגמתם הכללית היא להראות רשעת היהודים וצדקת הגויים, היפך התורה והשכל הישר. כך, למשל, באחת מחוברות "ציון" האחרונות, טוען מלומד יהודי כי עלילות הדם של הנוצרים נלמדו מאתנו היהודים: שבירת מיתוסים היא דבר שבאופנה, יש המטילים ספק במוצאו של עמנו, וכותבים דברים מבהילים!

אין ספק כי ההתנכרות לשורשי מולדת, הכרה בזכויות פוליטיות של עם פלסטיני בא"י, שהומצא ע"י יהודים בדורנו, משתלבת יפה בתהליכים אלו.

אמנם יש לשאול על אותם חוגים שעושים כל שביכלתם לסכל מזימות נסיגה מא"י לטובת הערבים, מדוע אינם לוחמים במקביל בנסיגה הרוחנית? וכי חברה המכירה ומעודדת "משכב זכר" זכאית לקבל את א"י? וכי אין אותם שטחי מולדת מקיאים אותנו בגלל אותם חטאים, כאשר כל ישראל ערבים זל"ז?

יש תקווה

אמנם קשה לעצור רכבת דוהרת לקראת... (ובל אעלה על שפתי). אולי ירגיש העם כי החבל נמתח יותר מדי. הפקרות, במסווה של דמוקרטיה, יכולה להביא ח"ו לגניזת יהדות וציונות כאחד. לא עוד פטריוטיזם, לא עוד מוטיבציה להלחם וכיוצ"ב. ואם בית המשפט העליון בהחלטתו המריץ ועודד את אוירת ההפקרות אולי עשה לנו שירות בכך שגילה את עצמו לעיני כל.

שמא זה הביאור באותה סוגיא בסוף סוטה שנ"ל, "בית ועד יהיה לזנות". הבית, שנחשב לחשוב, יתיר זנות, וכתוצאה מכך יפסיק להחשב בית ועד. הציבור שמחפש הדרכה, הנהגה שתאיר לו הדרך, יתור אחר אישי תורה בעלי מוסר, ולא יפנה לעמי ארצות דלים רוחנית, מבריקים ככל שיהיו.

גם אם אין בכחנו לשנות את הנעשה, מחובת מחאה לא פטרנו, אך תקוותנו ואמונתנו היא כי חזקה על מלה ראויה שאינה חוזרת ריקם.

השדולה ומדיניות הממשלה

סיכומו של שבוע

השדולה הישראלית בוושינגטון, איפא"ק, מתחה ביקורת על הדו"ח שהוציא משרד החוץ האמריקני בדבר תפקוד הרשות הפלשתינית בעזה וביריחו. הדו"ח של משרד החוץ האמריקני מנסה להיות מאוזן; יש בו אמנות הניסוח הדיפלומטי, אבל חסרה בו ביקורת על אוזלת היד של הרשות הפלשתינית להילחם נגד ארגון החמאס, ועל אוזלת ידה במניעת מעשי טרור נגד יהודים. השדולה השלימה את הדו"ח בביקורת מתונה על המצב שהשתרר בעזה, שהפכה להיות מוקד לטרור, למרות הסכם אוסלו, כאשר הרשות הפלשתינית עומדת אין אונים ונמנעת מלהתערב נגד גורמי הטרור.

הביקורת לא מצאה חן בעיני גורמים מסויימים במשרד החוץ ובמשרד ראש הממשלה. זאת משום שלטענה ביקורת כזו מצד השדולה, קיימת סכנה שארה"ב תימנע מלשלוח סיוע כלכלי לרשות בעזה וביריחו, ואז יתמוטט כל הסכם הכוכבים עם אש"ף, הידוע בשם הסכם אוסלו, והממשלה תתגלה במערומיה.

לכן נזפה הממשלה בירושלים בשדולה בוושינגטון על הביקורת שמתחה על הדו"ח. אולם השדולה לא יכולה לשתוק נוכח רצח של למעלה ממאה יהודים על ידי אנשי טרור ערבים, בתקופה שלאחר הסכם אוסלו. לכן היא ראתה את עצמה אחראית לגנות את הרשות הפלשתינית בעזה וביריחו, שלא מנעה את מעשי הרצח הללו של יהודים. במקרה זה נוצר ניגוד אינטרסים בין השדולה לבין הממשלה בירושלים. תפקידה של השדולה להגן על חיי יהודים – תפקידה של הממשלה להסתיר את כשלון ההסכם.

השדולה אינה חייבת להתחשב בשיקולי מדיניות פנים של הממשלה בישראל, אלא עליה למלא את תפקידה בהגנה על יהודים בכל מקום ולהוקיע מעשי רצח של יהודים. הקונגרס יתחשב יותר בביקורת של השדולה מאשר בעמדת הממשלה בירושלים, שכן השדולה מייצגת את דעת הקהל בארה"ב בקרב הציבור היהודי, וזה מה שמעניין את חברי הקונגרס.

הארגונים היהודיים בארה"ב לא יצאו מכליהם כדי להביע תמיכה בממשלה בירושלים בקשר להסכמי אוסלו. יש שם חילוקי דעות, אם לתמוך או להתנגד. לכן הנמיכה היהדות שם את הטון. לא השמיעה בקול רם לא דברי שבח ולא דברי גינוי, כדי לא להעמיד את עצמה באמצע חילוקי הדעות בין הקואליציה לבין האופוזיציה. אי אפשר לדרוש ממנה צייתנות לכל צעד שהממשלה בישראל עושה, מה גם שזהו לפעמים צעד מוטעה שמעורר ביקורת ושאלות. סוף סוף, מדובר בהסכם עם מי שידיו מגואלות בדם של יהודים, ואין מה להתלהב מהסכם עם ארגון מרצחים ועם ראש ארגון כזה.

אין זו הפעם הראשונה שהשדולה היהודית בארה"ב מגלה עצמאות ומביעה דעתה, שלא בתיאום עם דעת הממשלה בירושלים. הדאגה לחיי יהודים חשובה יותר מאשר הצורך בתיאום מדיניות עם הממשלה.

י.א.

נשיא גרמניה ב"יד ושם"

"כל עוד אני חי אעשה הכל שמאורע כמו השואה לא יקרה שוב". כשדברים כאלה נרשמים על-ידי נשיא גרמניה לא סתם בישראל, אלא ביד ושם, רשות הזכרון לשואה ולגבורה, יש להם צליל מיוחד. ואכן, ביקורו של נשיא גרמניה, רומן הרצוג, השבוע ביד ושם, זכה לסיקור נרחב בהרבה מזה שלו זוכים ביקוריהם של אישים רמי מעלה אחרים במקום זה. בתמונה נראה האורח ביד ושם יחד עם נשיא המדינה, עזר וייצמן. משמאלו של נשיא גרמניה – אבנר שלו, יו"ר הנהלת יד ושם.

(צילום: אפרים קילשטוק)

קבלת אופציות בלי השקעה

גם מי שאינם משקיעים בבורסה עשויים למצוא את עצמם מחזיקים באופציות. "סוכריה" זו תוענק ללא תמורה אם שר האוצר יאמץ תכנית שהוגשה לו ע"י מומחים במשרדו, בעיקר יו"ר הרשות לניירות ערך, אריה מינטקביץ. ואמנם שר האוצר, אברהם שוחט, כבר מינה צוות מיוחד כדי לבחון את ההצעה.

הצעה של מינטקביץ היא: חלוקת אופציות חינם בחברות ממשלתיות ובבנקים. האופציות יחולקו לכל אזרחי המדינה בגיל 18 ויותר. הם יוכלו לממשן במניות שינפקו, וזאת בתשלום נמוך יותר ובתנאים מועדפים.

שלא תהיינה אי הבנות. אין מדובר בחלוקת מתנה לרגל יום העצמאות הקרוב או לקראת יובל המדינה. יש למהלך המוצע שיקול תכליתי מאוד. תהליך ההפרטה נקלע למבוי סתום. האוצר תכנן השנה גיוס 3 מיליארד ש"ח ממקור זה, ובפועל נמכרו עד כה חברות בסך 200 מיליון ש"ח בלבד. גם הבורסה נמצאת במשבר עמוק. לכן מוצע לנקוט "אמצעי מהפכני" וליצור תנאים נוחים לרכישת מניות שינפקו ע"י הציבור. במידה מסויימת דומה הדבר כאילו כבר עכשיו הוצעו מניות לציבור הרחב בתנאים נוחים. מכיון שאין עדיין החלטה לא לגבי זהות החברות או הבנקים שמניותיהם יוצעו לציבור.

אלא שבאוצר יש חששות כי במרוצת הזמן ייווצר מחיר מסויים לאופציות, ומשקיעים מתוחכמים יוכלו לנצל לרעה צבירת אופציות כדי להשיג בדרך עקיפה גרעיני שליטה בחברות ממשלתיות, וזאת במחיר מוזל ובלי שיהיו תלויים באישור הממשלה. הצוות המקצועי שמונה יצטרך לגבש תוכנית שתמנע פרצות אפשריות מסוג זה או אחר.

אין המדובר בתכנית ישראלית מקורית. שיטה זו כבר הופעלה בכמה מדינות, והתוצאות אינן חד משמעיות. הבדיקה הנערכת עכשיו מכוונת גם ללמוד מניסיון ואף מכשלון של מדינות אחרות שישמו את השיטה.

מכל מקום, אם יאמצו את התוכנית, אזי גם מי שאינם פעילים מסורתיים בבורסה יהיו בעלי אופציות.

י' ס'

קיפוח העדה הדרוזית הביא להפגנות אלימות בירושלים

הגם שנמצא הפתרון למצוקותיהם של בני העדה הדרוזית בישראל, שיצאו בהמוניהם לקיום הפגנת מחאה נגד הממשלה "המקפחת אותנו באופן שיטתי ומונעת העברת תקציבים לפיתוח היישובים שלנו", ייוותר משקע כבד של מרירות ותחושת תיסכול, על כך שבכלל צריכים היו בני העדה להפגין ולהתכתש עם המשטרה.

התחושה הכללית בקרב בני העדה הדרוזית היא שממשלת ישראל מנסה להתעלם מבעיותיהם ואת התקציבים הנדרשים למערכות הפיתוח של הכפרים היא מעבירה לאחרים. האחרים אינם אלא ערביי ישראל, שאינם קשורים ב"ברית הדמים" עם ישראל, שבניהם אינם יוצאים לשרת שירות פעיל בצה"ל ואינם נמנים עם כוחות הביטחון, משמר הגבול ושירות בתי הכלא המשטרה.

יש אמת ויש צדק בטענות אלה. שהרי ממשלת רבין קבעה לה יעד ברור – לטפח את ערביי ישראל, להעניק להם "מעל ומעבר", ולא רק תקציבים, כי אם גם הרבה שעות לימוד שניטלו בחלקן ממסגרת החינוך הממלכתית הדתית והועברו למגזר הערבי. בתי ספר מפוארים נבנו ונבנים בכל היישובים הערביים. ומערכות חדישות של כבישים וביוב הותקנו בכפרים הערביים, ביישובי הגליל המשולש, באזורי עזה ובמרחבי הנגב. ואילו בכפרי הדרוזים, בגליל, בעיקר, ועל רכסי הכרמל, חשים ב"דריכה במקום", ללא כל צעדי פיתוח חיוניים, ללא מערכות מוניציפליות תקינות.

בציניות מרגיזה מבקשים עוד אנשי האוצר ובכירי שאר משרדי הממשלה להתנצח עם בני העדה ולהתחשבן על תקציב הפיתוח שקיבלו עד כה. ועל כל זה מציגים את בני העדה הדרוזית באמצעי התקשורת כ"סחטנים" שאינם מסתפקים בכל מה שנותנים להם".

הפגנתם השבוע של בני העדה, על זעקיה הנכבדיה, היתה אלימה, אך מה לעשות, אומרים ראשי העדה, זה בא מתסכול מתמשך ומתחושת קיפוח, ואין בממשלה מי שיבוא ויאמר, מגיע גם לדרוזים ולצ'רקסים, שמאות מבניהם נפלו במערכות ישראל, מאות [illegible] במערכות הישראל, [illegible] אותה תרומה, אם זהו הוקרת התודה? – תוהים בני העדה.

"אנחנו מבקשים שיתנו לנו מה שנותנים למגזר היהודי והערבי הישראלי" – הם אומרים, תוך שהם נכונים להציג מסמכים כדי להראות את הזיוון הקיים בכפריהם, את חוסר המעש והתעסוקה של משוחררי צה"ל, את חוסר הפיתוח ביישוביהם. "אנחנו רוצים ברית עם החיים ולא להזכיר תמיד את הברית עם המתים" – אמרו אנשי העדה במר לבם. עקשנותם תביא מן הסתם לשיפור המצב, אך ברור כי יישאר המשקע בלבבות, התחושה שנעשו להם עוולות תלווה את בני העדה עוד שנים רבות.

חיים פיקרש

חגיגות 3000 שנה לעיר דוד

שתי טענות העלה הח"כ אברהם ורדיגר בנאומו במליאת הכנסת נגד התוכנית לחוג ב-1996 מלאת שלושת אלפים שנה לירושלים, עיר דוד:

א) התאריך. בפסוקים בספר שמואל ב' פרק ה' נאמר: "ויבואו כל שבטי ישראל אל דוד חברונה, וימשחו את דוד למלך על ישראל, בחברון מלך על יהודה שבע שנים, ובירושלים מלך שלושים ושלש שנים על כל ישראל ויהודה. וילכוד דוד את מצודת ציון היא עיר דוד. ויבן דוד סביב, וישב דוד במצודה ויקרא לה עיר דוד".

היה זה בשנת ב' תתצ"ב לבריאת העולם, היינו 2,892 לבריאת העולם, 868 לפני הספירה. הגאון חישב ומצא, כי עד שנת 3000 שנה ליסודה של ירושלים בידי דוד מלך ישראל חסרות 136 שנה.

ח"כ ורדיגר חושש ומשער ש"שנת בחירות לכנסת" (ב-1996) נכללה בחישוביהם של חכמי העירייה, שלפני שלוש שנים הכריזה על שנת 1996 כ"שנת שלושת אלפים שנה לעיר דוד", ולדעתו, בשום פנים אסור להקדים את התאריך, דווקא כשמדובר בעיר הנצח.

ב) טענה אחרת בפיו של הגאון הנ"ל, היינו התוכן. התוכניות והחגיגות הינן, לדעתו, "לעג וקלס לכל הקודש לנו, לכל היקר לעם ישראל. התקלסות ללא מעצורים בקדשי האומה, בכל אלה שהביאו יסודותיה בקדושה ובטהרה, בירושלים שנתנה להם משך אלפי שנים כוח ויכולת להתמודד, בתפילות ובתקוות, דרך גלות קשה וארוכה, ולצפות לבניינה".

במיוחד שפך הגאון את זעמו על תוכנית "המחזמר דוד המלך", שאנשים רחוקים מתורת משה וישראל, חסרי רגש יהודי, מגלים בורות מדהימה-לדברי ימי עמנו, ניתוק גמור מירושלים של מטה ומעלה. בעשרים מליון דולר יושקעו בחגיגות, שבמרכזן יעמוד "מחזמר", ומבצעיו הינם צמד הוליוודי, שסייעו בצבור יהודה, חוקרו תיאולוגים וארכיאולוגים, לבניין תרומיתו של דוד המלך בעיניהם. אנשי בידור ושחקני קולנוע, זמרים מתוצרת חוץ, הם שיציגו את "דוד המלך" במופעי ליצנות והפקר. פסלים יובאו מארצות חוץ, בדמותם של נביאי ישראל ומלכיה.

על סמך שני הנימוקים הנ"ל (התאריך והתוכן) תבע ח"כ ורדיגר לדחות את החגיגות לעוד 136 שנה.

הח"כים, שהאזינו לדברי הגאון, זכרו היטב כי ההחלטה על ציון המאורע ההיסטורי, של "3000 שנים לעיר דוד", התקבלה לפני כשלוש שנים, פה אחד בעיריית ירושלים, בראשותו של טדי קולק. בימים ההם כיהן א. ורדיגר כסגן שר, במשרד רה"מ, לענייני ירושלים. סגן השר ידע, תמך וסייע בגיבוש קווים ראשונים לתוכנית החגיגות. נערך גם כנס עולמי של ראשי קהילות היהודיות. השופט מ. אלון חיבר והגיש "מגילת נאמנות לירושלים", עליה חתמו בארץ ובתפוצות ראשי הקהילות. פסוקי התנ"ך (שבספר שמואל ועוד) ודאי היו ידועים היטב גם אז, כשהועלתה ההצעה ונתקבלה ההחלטה בברכה ובהתלהבות.

אמר הח"כ דן תיכון (ליכוד), ואמרו גם ח"כים מהמפד"ל ומסיעות אחרות, שאין מקום לדחות את החגיגות, גם אם הן מוקדמות בכך וכך עשרות שנים. והדגישו וקבעו: מה שלא נעשה בירושלים בשנה הקרובה, ספק אם נצליח לעשות לאחר מכן. בראש ובראשונה צריכים בעיות הדיור, החובה לבנות הרבה ומהר בכל שכונות ירושלים וסביבותיה. והחובה לסלול הרבה ומהר רשת כבישים, ולבצע תכניות פיתוח נחוצות שהעיר זקוקה להן ומצפה.

הנושא הועבר לדיון בוועדת הכלכלה, בתקווה לשיפורים בתכניות, אך בעיקר – בתחושה ברורה שמנקודת מבט לאומית ומדינית, חשוב מאוד שבשנת החגיגות (1996) ישתתפו גדולי עולם, מהעולם המדיני והרוחני, ומיטב כשרונות הבידור בארץ ובעולם יגויסו לתכנית שתביע קבל עולם ומלואו כי ירושלים היא בירה נצחית לעם [illegible] מימים עברו. נראה כי העולם כולו יצדיע לבירת ישראל, במלאת שלושת אלפים שנה לעיר דוד מלך ישראל.

יונה כהן

השבוע בקו

כיבוד ההסכם ע"י אש"ף

על סדר יומנו / מאת יוסף (יוסקה) שפירא

"מתנחלים"

רואה חשבון שהפך לחלוץ

אז, היה משרדו על אם הדרך בדרך פתח תקוה, הלא הוא רחוב ז'בוטינסקי, מול "עסיס". כל "מתנחל" שהיה עובר ברחוב זה בדרכו הביתה, אל "יישובי הרמה", שיש כבר בה כ-150 אלף תושבים... היה נכנס אליו להחליף דעות, להתייעץ אתו, להשאיר חבילה לאשתו או לחכות לילדיו, שעמם קבע להפגש "אצל הרנני". עאכ"ו שעסקני יו"ש היו באים לדון עמו בענין שהתעורר לפתע. היום משרדו ממוקם ברחוב צדדי ברמת גן, שקשה למצוא בו חניה. ואני "חושד" בו שהוא עבר לרחוב צדדי משום שכל ה"אורחים" האלה לא אפשרו לו להתפרנס.

מדובר במאיר הרנני, רואה חשבון שהפך לחלוץ בין חלוצי יש"ע. אדם מסודר בדיוק כמו שעון. ראשו, הכל כמונו, מונח במקום הקבוע הראוי לו, אין לא שערה ולא מחשבה סוררות, החורגות ממקומן. כנראה כך גם כפיו נקיות, מעולם לא קיבל שכר על עבודה ציבורית, לא הוא ולא אשתו כלילה, שהקדישה עצמה שנים רבות לקליטת עליה. חבר טוב, רע שיחה שכם, שיציע עצה טובה, נקייה מפניות והגיונית. הסכים להיות מועמד לכנסת מטעם המפד"ל. המטבח הבטיח שיהיה במקום ריאלי, אך אחרי התבשיל מצאנו שרוקו אותו הרחק מכאן...

ועכשיו הוא בתהליך חדש, הוא הופך לסופר. בימים אלה יצא לאור בספריית "מעריב" ספרו השני, "המתנחלים".

"נתבעים למשכן ונותנים"

זו הנה אחת התופעות המרתקות שליוותה את "ההתנחלות". איך "בעלי בתים", בעלי מקצועות חופשיים, מסודרים בדירות מרווחות, עם ילדים בגילים שונים, אנשים בני 30 ו-40, שאיש לא חשב שאפשר לעשותם חלוצים, הפכו לפתע ה"אוונגרד" של כיבוש יש"ע.

בבני עקיבא שבה היו בנעוריה, הסתכלו בהם בביטול – "עירוניים", "בורגנים". איש לא שיער שמישהו מהם עוד יעשה מעשה חלוצי. חבל על מה שהשקיעו בהם, כך אמרו... הנה הבלתי אפשרי קם והיה. "הם" קמו והחזירו את גאולת האבות לעם היהודי, גאולה כי לעיני בני עקיבא לא יכלו להשלים עם זה. חיפשו מה מסתתר מאחורי המעשה הזה, איזה "טריק". אבל "הם" פשוט ביותר, כשהוצב בפניהם אתגר אמיתי שגם קסם להם, "הם" קמו והגשימו אותו. אותם "בורגנים" יצאו מדירות שבהן היה לכל ילד חדר ועברו להתגורר באוהלים, בחדרים עלובים של מחנה צבאי. וכשהגיעו הקרוואנים המתוקנים טלאי על גבי טלאי, שמי הגשמים הרגישו בהם "חופשי חופשי", הם חשו רווחה. הם אפילו הרוקו לאכול בחוץ אוכל קיבוצי, דבר שמאסו בו בימי נעוריהם...

היו מי שהציבו בפניהם את האתגר, גם הם אנשים שהתחנכו בבני עקיבא, אבל היה בהם עוד "משהו". כמותם גם מורשת כפר עציון, שבניו שישית, רובם יתומים מאב. היא'אי עמותת ה"התחלצות" הזאת, תאנה את אשר אמרו חז"ל על ישראל – "נתבעים למשכן ונותנים"!

מאיר בספרו "המתנחלים," מאיר את הפינה הזאת, את התופעה הזאת, המתמולגית, שאין לה אח ורע. שחינוך לערכים ולחלוציות שניתן במשך דור שלם, נקלט ונטמע בקרב החניכים, והם יישמו באותו תוקף, אבל בדרך אחרת. כש"הם" משאירים את מדריכיהם מאחוריהם, משתאים!

מהפכנים שהפכו לשמרנים

כך קרה בתנועות רעיוניות רבות. המהפכנים אשר יזמו, הגו והנהיגו את המעשה האידיאליסטי – הפכו לשמרנים, לא הבחינו בשינויים שחלים סביבם וכמובן לא הבינו אותם. הם הפסידו בראשונה.

כך קרה בתנועות הסוציאליסטיות, כך קרה בתנועה הקיבוצית, שאם היתה מצטרפת לכיבוש יש"ע, אולי היתה מצילה את עצמה מן ההתפוררות המכרסמת בה, כך קרה בתנועות הנוער. וכך גם קרה בציונות הדתית, אשר ראשיה הדוגמטיים ביותר, ואפילו הגדולים שבמנהיגים, עמדו מנגד למתנחלים ואף נופו בהם. כיצד קרה הדבר שמפלגה שיכלה להיבנות מהדור הצעיר אשר גדל ותגדל בתוכה ו"דרוך" כקפיץ לקראת הגשמת אתגרים כבדים, איך היא לא ידעה ללכת יד ביד עם תנופה, "פספסה" את הדור וגם עתיד יהודי, שונה כל כך משל המפלגות האחרות. וכך קרה גם בבני עקיבא ישראל, אשר ההנהלה הארצית שלה (בניגוד לעולמית) אף רדפה במידה מסויימת את מה שנראה לה אז, כנטע זר, בבחינת "מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי"... עברו שנים עד שבני עקיבא "תפסה" שאם לא תבין את אתגרי התקופה היא תאבד.

עוד נמשכת השרשרת...

אבל זו לא היתה רק שגיאתם של אלה שהוזכרו, גם מנהיגות המתנחלים עצמה לקתה לאחר מכן באותה שגיאה, ובגדול. ועובדה זאת בולטת ואף מובלטת היטב בספרו של הרנני, שהוא גם ספר דוקומנטרי שאפשר לסמוך על העובדות שהוא מציג וגם על הערכותיו. ואולי גם יותר מזה, אישים בעלי זכויות רבות, מהפכנים ממש, אשר הגיעו למסקנה-מולה שהם יודעי כל. שהם, בזכות מעשיהם הגדולים בעבר, מסוגלים ללמד את כולם מה לעשות גם בעתיד. מעין הרגשה של "לשלטון בחרונו". הם אינם זקוקים לדמוקרטיה ואינם רוצים בה. אבל גם אם נבחרו מוסדות דמוקרטיים הם אינם נזקקים להם.

מפלגות והתפלגויות

מפלגות "הימין" לא הבינו את המאבק האנושי. האם משום שלא היתה להם מעולם תנועת נוער מגשימה, במלוא מובן המילה? האם לא הבינו את יושרם ותמימותם של מגשימים, שאינם יכולים "לעקם" דברים ו"להתיישר" עם צורכי שלטון שאינם כנים ואינם עקביים? האם מבחם בבין המנות, שהיה נעוץ על "המתנחלים" בגלל אישיותו המיוחדת השונה, לא הבין שאי אפשר להציע למתנחלים לעלות להתיישבות "באופן פרטיזני"? האם הוא האמין שאפשר להבטיח ש"עוד יקומו הרבה אלוני מורה" ולאחר מכן להציע למתיישבים "להתנתק" לחיילים? האם יכול היה להעלות על דעתו שמגשימים יכולים להשלים עם ממשלה שאינה ממלאת את הבטחותיה בנושא המרכזי שהבדיל בינה לבין הממשלה-השלטון שקדם לה?

אידיאולוגיה בשבי מפלגתי

הקמת "התחיה" היתה מפנה שבוודאי עוד ידובר בו ויגעתי. מחבר הספר רואה בהקמתה צמצום החזית של ההתיישבות והכנסתה אל סד המפלגתיות. מכאן ואילך התנועה לשלמות הארץ תנועת יישובם של חבלי הארץ המתחדשים, אינה עוד נחלת העם לשדרותיו. הקמת "התחיה" לא היתה אימוץ הנושא על ידי מפלגה קיימת, היא ביטאה את התגבשותה של ההנהגה המובילה של ההתיישבות סביב מפלגה אחת, אשר קמה סביב נושא אחד ואשר הציגה את עצמה כלוחמת בלעדית על אותו נושא.

צער זה סופו מוכיח על תחילתו. השבר של המחנה הלאומי בבחירות האחרונות לכנסת, התפוררות של התחיה, היציאה, הבלתי מובנת, של הרב לוינגר ברשימה נפרדת, הקמתה של מולדת – כל אלה מוכיחים כאלף עדים את הטעות ההיסטורית שנעשתה עם הקמת התחיה. טעות של העברת משקל הכובד של המאבק על ההתיישבות מן העם, וצמצומו ומיעוטו אל תוך מסגרת מפלגתית. זו שוב היתה הוכחה שכמה אישים, כריזמטיים, בעלי עבר עשיר ועשייה רבה, מוליכים על צער שאת תוצאותיו אנו כואבים יום יום ואיש עדיין לא ישורן.

נושאים למבכיר [?]

עוד נושאים למבכיר מוצאים את מקומם בספר חשוב זה; הספר הראשון המנסה לתת מבט מקיף על תקופה היסטורית, על אחד הצעדים ההיסטוריים המכריעים בחיי העם, בעת תחייתו מחדש של העם בארץ ישראל ובעת קיום המדינה. ביניהם סעיפים כבדי-משקל; שביתת הרעב, שהיתה אולי מעין "פרשת המים" בהנהגת ההתנחלות, היחסים בין "גוש אמונים" לבין מועצת יש"ע, הדמוקרטיה בהנהגת ההתיישבות, השפעת כניסתם של ראשי ההתיישבות לצמרת המפלגות השונות, על העמדות שהם נקטו, שבר "המחתרת היהודית" והדימויים של המחבר על "הפרשה", ועוד. נראה ש"אות מתנה לא נעדרה". הרנני, אשר היה "בפנים" כל המהלכים הללו, מתאר אותם גם כאילו היה מבחוץ, כאילו מעורב אינו מעורב נפשית גם יחד.

סוף דבר – ייסורים וארץ ישראל

"וואורטים". וגם "ווערטלעך" פזורים בספר. שתיים מהן נביא בזה. אחת – עובדת חיים: על איסוף כספים למען ההתיישבות כותב מאיר: "כך דרכם של אוספי כספים, לעתים מצליחים ולעתים אינם מצליחים, אבל תמיד מתבזים"... הוי, כמה הוא צודק!

והשניה – אמונה: "צריך לקוות שאם אנו רואים את הייסורים שבקניין הארץ, נזכה לראות גם בקניין עצמותו. זה "סוף דבר" בספרו של מאיר שהרבה פנים בו. איני יודע אם בכתבו זאת ידע את אמרתו של אחד הגדולים, אבל אין ספק שכיוון לדעתו וכך אמר: "ארץ ישראל נקנית בייסורים, אבל בייסורים היא באמת נקנית!"

אמנה בין חברת החשמל למי?

מי שמע שאמנה בין שני גופים נחתמת עם גוף שאיש לא מינה אותו לייצגו? חברת החשמל מפרסמת בגאוה רבה את האמנה רבת התועלת החוקרה בינה לבין הצרכנים. מי מינה את אגודת הצרכנים לייצג את רוב תושבי המדינה, שהם ציבור הלקוחות של חברת החשמל? האגודה יכולה לייצג את עצמה והיא יכולה להתנדב להגן על האינטרסים של הצרכנים. היא איננה יכולה בשום פנים ואופן להציג עצמה כגוף המייצג את הלקוחות של חברת החשמל. גם חברת החשמל אינה יכולה להטעות את הציבור ולהציג את התמורות שהיא קבלה על עצמה כאמנה בינה לבין הלקוחות.

מגבית יו"ש והמגבית המאוחדת

ובכן, יו"ר קרן היסוד, שלמה הלל, יצא נגד המגבית לחיזוק ההתיישבות ביו"ש, הנערכת באירופה, בטענה שהדבר מפריע למגבית היהודית המאוחדת.

ילמדנו רבנו שלמה, למה מותר להסתדרות לקיים מגבית עצמאית ואילו להתיישבות ביש"ע אסור? האמנם התברר לאחרונה שכספי ההסתדרות הוצאו למטרות כל כך קונסטרוקטיביות כמו ההתיישבות? אני מניח שאפשר לשאול על כך את פיו של חיים רמון! המגבית של הקרן הקיימת לישראל אינה מפריעה למגבית המאוחדת? והאם הכספים של המגבית המוצאים בארה"ב לקליטה של העשירים מרוסיה באמריקה, אינה גוזלת כספי של המגבית, אשר אינם נתרמים בדיוק למטרה זאת?

ואולי כדאי להשוות בין שכרם של עובדי המגבית היהודית המאוחדת/קרן היסוד/הקרן הקיימת לישראל וההסתדרות ובין השכר שמקבלים המתרימים למגבית של ההתיישבות ביו"ש? הממצאים יהיו מעניינים מאוד! אגב אורחא, מה קרה במגבית קרן היסוד מאז נתמנה שלמה הלל ליו"ר שלה, בכמה היא גדלה? כמה תורמים חדשים נצטרפו מאז? האם התקוות שתלו בו התגשמו, או שמא גם תקוות לא תלו בו, אלא חיפשו תפקיד לאדם שנשאר "נעבעך" בלי פרנסה...

הנה בטחת על משענת הקנה הרצוץ הזה על מצרים

איזה כבוד לא העתרנו על נשיא מצרים. לעתים נדמה כי שיתפנו אותם בסוד יותר מאשר את האמריקאים. ואולי יותר מאשר ברמת. מה לא היינו מוכנים להעניק למצרים, האם יש דבר שסירבנו לסייע בידם?

ומה הם משיבים לנו? עד כה אצבע משולשת. נשיא מצרים מסרב להיענות לבקשות ולהפצרות לבקר בישראל. התיירות המצרית לישראל אפסית. המסחר עם ישראל ברמה נמוכה ביותר.

ועתה הם החלו במלחמה נגדנו: זה חודשים ששר החוץ המצרי תוקף את ישראל ומסית נגדה על סירובה להעמיד את כור האטום בדימונה תחת פיקוח בינלאומי. הוא רוצה שאנו נפקיר את בטחוננו ונוותר על "תעודת הביטוח" שלנו, מול האיומים והשנאה של מדינות ערב, של הפונדמנטליסטים העלולים להשתלט על מדינות שכנות קרובות ורחוקות. והשבוע ביקשו המצרים לבטל את הכוח הבינלאומי בסיני.

התנהגות זאת ראויה לעיון על ידי אותם הסבורים שיש להגיע להסכמי שלום בכל מחיר והולכים מדחי אל דחי.

פרס ושר החוץ האלג'ירי

איני חסיד דרכו המדינית של שר החוץ פרס. אבל גם איני יכול שלא לראות ציון דרך בפגישה זו של שר החוץ פרס ושר החוץ האלג'ירי באמבר.

פרס היה בין יוזמי ההתקרבות הצבאית ובעקבותיה גם המדינית, בין ישראל וצרפת. התקרבות זאת נשענה במידה מרובה על האינטרס הצרפתי להחליש את מצרים שעזרה למחתרת האלג'ירית, ה-F.L.N. פרס, אז מנכ"ל משרד הבטחון, מצעירי בן-גוריון, היה גם אחד השושבינים המרכזיים לשיתוף הפעולה בין צרפת, בריטניה וישראל שהביאה למלחמת קדש. והנה עתה פרס הוא הראשון אשר נפגש עם נציג רשמי של אלג'יריה שקמה על ידי הנהגת אותה המחתרת ה-F.L.N.

התנועה הדתית לאומית

זימון מערכת הכשרות

של הרבנות הראשית

ב"ה ו' בטבת תשנ"ה 9.12.94

ממשלה לא כשרה

הכנסת קיבלה השבוע בקריאה טרומית ארבע הצעות חוק פרטיות המבקשות לאסור על ייבוא בשר לא כשר.

אחת מהצעות החוק היא הצעת המפד"ל – (שהוגשה ע"י חה"כ הרב יצחק לוי) הבאה לאסור ייבוא בשר ומוצרי בשר לא כשרים.

המפד"ל תמכה בהצעות החוק, ומקווה שהן יעברו את שלושת הקריאות הבאות ברוב המיוחס הדרוש לקבלת החוקים (61 ח"כים).

יחד עם זאת המפד"ל מתריעה, כי גם אם החוקים יתקבלו, תועלת רבה לא תצא מהם, כי ממשלה זו פורצת כל גדר בנושא כשרות הבשר. היא עשתה זאת בהתרת יבוא הבשר הצנון הטרף, והיא עושה זאת בהסכם האוטונומיה שנחתם בקהיר (מאי 94), על-פיו רשאית האוטונומיה להכניס לישראל אלפי טון של בשר עוף לא כשר עד שנת 1997, וכמות בלתי מוגבלת משנת 1998 ואילך.

המפד"ל תובעת מהממשלה להקפיד על כשרות הבשר מטעמים ערכיים ויהודיים, ולהפסיק את מגמת הקלקולים והעקיפות המתגלים מדי יום.

התנועה הדתית לאומית
המזכיר המדיני
ת.ד. 22253 ת"א 62032

עיטורי סופרים וספרים

קישוטי תורה

מאת הרב יעקב פילבר

זכה דורנו לפריחה תורנית שנתנה את אותותיה גם בספרות התורנית שזכתה בדורנו לפריחה מזהירה שאין לה תקדים בכל הדורות. אחד הנושאים שזכו לעדנה הם הספרים העוסקים בפרשיות השבוע. ספרים אלו יש מהם שהם ספרי ליקוטים, הלקוחים מספרי הראשונים והאחרונים, חלקם בלשון המקור ללא כל שינוי, וחלקם משוכתבים בסגנון של עכשיו. הצד השווה שבהם חידוש משל עצמם אלא רק עריכה ובחירה לפי טעמו של המלקט. וישנם ספרים בנושא פרשיות השבוע שיש בהם חידושים ובידורים. שהמחבר משתמש מדברי קודמיו להוסיף נופך משלו, הן בפירוש והן בחידוש.

אחד הספרים העוסקים בפרשיות השבוע שהם שייכים לספרים המפרשים והמחדשים הוא ספרו של ידידי הרב יעקב קאפל רייניץ, "קישוטי תורה", המכיל "פירושים, חידושים והגיגים לפי סדר פרשיות השבוע", שיצא לאחרונה במהדורה שנייה מתוקנת ומורחבת. אף שהספר מלא מדבריהם של רבותינו חכמי התלמוד (ירושלמי ובבלי), המדרשים, הפרשנים הראשונים והאחרונים, בכל מקום ומקום הוסיף המחבר נופך משלו על כל פירוש או מאמר.

דרכו של המחבר ספרו היא רבת גוונים, אם זה דקדוק לא רק על מה שכתוב תורה אלא אפילו על מה שלא נאמר בתורה, כמו "מדוע לא נאמר בבריאת האור 'ויהי כן' כמו בשאר הנבראים?". כמו כן מתעכב המחבר על ההבדלים בכתוב כמו למשל: "מדוע האריך אברהם אבינו בדברי התנצלות לאבימלך ואילו אצל פרעה לא פירש שיחתו כלל?". כמו כן מביא המחבר הערות של מהדירי הפרשנים ומפני הרוחק שבדבריהם הוא מציע כוונה אחרת.

חלק נכבד בספר הוא דיוקים בפירושי רש"י. כבר בפתיחת ספרו הוא עומד על לשון רש"י בפסוק הראשון של התורה: "אין המקרא הזה אומר אלא דרשני" ורק אח"כ הוא כותב: "ואם באת לפרש כפשוטו", מדוע הקדים רש"י המפסוק את הדרש על פשוטו של מקרא? הוא משיב: "להורות נתן בתיבה הראשונה של התורה שהפשט והדרש אחוזים ושלובים זה בזה בעומק פשוטו של מקרא". אגב ביאורו הוא גם קובע כללים בלשון רש"י, כמו שכרש"י משתמש בלשון "מכאן" הוא בא להוציא עניין אחר (עיין בראשית ו יז) או להוציא מקום אחר (שם ז א).

דיוקיו של המחבר אינו רק על תוכן הפרשנים אלא גם על סדר הדברים הבאים בדבריהם, כמו למשל דברי רש"י על "צהר תעשה לתיבה", שפירש: "יש אומרים חלון וי"א אבן טובה". ומסביר המחבר מדוע הקדים רש"י את החלון לאבן הטובה? מפני שהכתוב מסייעו, שהרי הציווי לעשות צהר נאמר בתוך ההוראות של עשיית התיבה ואילו היתה אבן טובה היה צריך לכותבה בסוף הפסוק, מכאן משמע שהצוהר הוא חלק מעשיית התיבה.

במקומות רבים הוא לומד מוסר השכל מדברי הפרשנים, כמו למשל פירושו של הרמב"ן שהיתה קשה לאברהם אבינו פרידתו מארצו וממולדתו ששם נולד. והמחבר מקשה: לכאורה קשה והרי אברהם גלותם עמהם על אמונתו עד שאמרו "אברהם העברי – שהיה מעבר מזה וכל העולם מעבר מזה" ומדוע יקשה עליו לעזוב אותם לנפשם? ולאחר שהוא מיישב את הקושי, הוא לומד מזה "תוכחת מוסר להבין גודל של בעלי תשובה שעוזבים הכל מאחוריהם".

מרבית חידושיו ופירושיו של המחבר הם על אתר בפרטי הדברים, ועם זאת ישנם מקומות שהוא עוסק בעניינים שונים מכמה מקומות שיש להם מכנה משותף, כמו בפרשת פנחס "בארבעה עניינים שפנה משה רבינו בשאלת הכם לקב"ה" והוא מברר את הדבר בדברים משלו ובאמצעות פרשנים קודמים. ויש מקומות שהמחבר אינו עוסק בפרטים אלא בעיקרון הכללי של הפרשה, כמו בפרשת בלק שהוא רואה את המסר הגדול של הפרשה הזו בעניין הבחירה החפשית, הכח העצום הנתון לאדם, והוא מוכיח זאת מדוגמאות רבות מתוך הפרשה.

ידידי המחבר מכירים מעמיתיו עוסק בהרבצת תורה וחינוך הדור, וגם חלק זה מחייו ניכר מתוך פירושו. על דברי רש"י בתחילת פרשת ויקרא "ליתן רווח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה, קל וחומר להדיוט הלומד מן ההדיוט", שואל המחבר: והלא הלומד מפי הגבורה לכאורה צריך יותר רווח להתבונן בדבריו של הקב"ה מאשר דבריו של הדיוט? וכאן הוא משתמש בנסיונו החינוכי ומציין שהכל תלוי בטיב המלמד, וככל שהמלמד גדול יותר הרי דבריו ברורים ומסודרים יותר תלמידים ביתר קלות מאשר הדיוט לומד מן ההדיוט.

הבאנו כאן רק כמה הארות בהספר המיוחד על פרשיות השבוע ספר שיכולים ליהנות ממנו לא רק רבנים ומגידי שיעור לרבים, אלא גם מורים והורים הנוהגים לשלב רעיונות מפרשת השבוע סביב שולחן השבת. ועל כך נתונה הערכה למחבר הספר "קישוטי תורה".

היודע לשאול

מאת נעמי גוטקינד

מי שניגש לפרשיות התורה בידיעת קודש וברציונות מחולטת, שלא מרשה קלילות ומלותא דבדיחותא בעת העיון בחומש — לא יאהב חלקים נבחרים ממפעלו המונומנטאלי של אריה פלהיימר "שאל בנך ויגדך", שאלות מנוחות וחידות מחכימות בפרשות השבוע.

בחלק הנקרא "לחכימא ברמיזא" של פרשת השבוע שלנו, פרשת "ויגש", המצאנו אצלו חידות־חומינור בנוסח: "בית הזוג האשכנזית של התמור היא ממש קטסטרופלי" (הפתרון – אסון, הצורה האשכנזית בהגייה של המילה אותן, בראשית מ"ה, כ"ט), או: "בית הצפור לבנות יוה, כדי שהמצב יהיה משביע רצון" (הפתרון: בית יעקב ירד למצרים כדי להשביע. בראשית מ"ו, כ"ח).

בחלק אחר הנקרא: "דברי חכמים וחידותם" בפרשה אחרת ("כי תצא", דברים) מצאתי חידה בנוסח המתחילה כך: "מעשה באישה ושמה פוטי/ שהיתה נשואה לחיים/ בשבת מיילו דם בשוטי/ ואמותיהם השנייה/ והנה בבגדים מצאה היא רוזי/ יתבל על המכבנים/ מקדם דם נראו יופי/ וקבשיו – אוי לעיניים".

הפתרון: הפסוק "כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת... וגו' (דברים כ"ד, ה').

אנשים כבדי ראש שכאלה, לא יאהבו אולי גם את החלק הנקרא "הפוך בה והפוך בה" שעניינו חידות בקיאות, כמו: "למי מבני יעקב היה מספר הילדים הקטן ביותר ולמי – הגדול ביותר?" (לדן – בן אחד, לבנימין – עשרה), אבל מבקרים מהסוג הזה, שגם בהם נתקלתי כאשר עיינתי בהנאה רבה בחמשת חלקי "שאל בנך ויגדך" ואף שיתפתי אותם בהנאתי, לא לוקחים בחשבון את מטרות מפעלו של פלהיימר. חז"ל הרשו לחלק קליות ואגוזים לטף, כדי להשאירם ערים בעת קריאת ההגדה. פלהיימר, אב לתשעה, שכדרך אבות משפחה רבים בציבור שלנו, נהג לדבר ולשאול את ילדיו שאלות בפרשת שבוע ליד שולחן השבת, התנגה על כשרו בגילוי שיש כאן בעייה. לשאול על עלילות הפרשה עצמה ופסוקיה, כלומר הטקסט של התורה – מיותר כמעט, כשמדובר בילדים הלומדים בחינוך הדתי. לשאול לעומק הפרשנים, בנוסח נחמה לייבוביץ, קשה ועמוק מדי, שהרי הקשב ליד השולחן, בין מנה למנה, איננו כל כך עמוק. אז מה נשאר? לשלוף איזה "חידוש"? ובזה להסתפק? ומה עושים כשיש ילדים בגילים שונים ומה שמעניין את בן השמונה איננו מאתגר כלל את בן השמונה־עשרה?

שמונה שנים אינטנסיוויות

אחרי התייעצות עם חברים, אחרי שבדק ולא מצא ספרים ובהם שאלות ורעיונות שיתאימו בד בבד לכל מיגוון הגילים סביב השולחן, החל לפני שמונה שנים בהכנת מפעל "שאל בנך" לספר בראשית. השנה הגיע המפעל לסיומו, עם הופעת ספר דברים, וכזה נחתם פרק של שמונה שנים אינטנסיוויות מאוד בחיי המחבר.

אין ספק ש"שאל בנך ויגדך" מהווה חידוש מרגוני מעניין וחשוב בהוראת פרשת השבוע. כצד שני החלקים הקלילים יותר של התייחסות לתורה, עמם פתחתי ("לחכימא ברמיזא" ו"דברי חכמים וחידותם"), יש לכל פרשה ופרשה – חמישה חלקים נוספים שגם תלמידי חכמים מובהקים יראו בהם לא פעם אתגר קשה לפיצוח. הראשון: "הפוך בה והפוך בה" – מיועד להפגנת בקיאות. והתפלאו – גם מי שכבר שמע בבית הכנסת את הקריאה בתורה של פרשת "ויגש" עשרות שנים – לא תמיד בקיא ממש בכל פרטיה ודקיה. רק כדי שתבחנו עובדה זו בעצמכם, אביא שתי חידות מחלק זה בספר – בלי פתרונן. האחת: "מה הקשר בין קבוצות המספרים הבאים: א. 33, 16, 14, 7 ב. 300, 5, 10; 10 ג. 1/5, 4/5".

השנייה: איזו שגיאה יש בביטוס הבא מתוך פרשתנו: "זכני דן חשים ומפים"?

החלק השני של השאלות על הפרשה נקרא "חכמת שלמה" ועניינו – בקיאות ברש"י.

השלישי – המתייחס לפרק שלם של ידע שהתנה ברוזת האחרונים נקרא "התורה הכתובה והמסורה". צודק פלהיימר בהשיבו מן הנשיה נושא שבו עסקו חכמי ישראל מאז לפני כאלף שנה והיום הזה עד כי יש המשמשים את הערות המסורה מדפוסיהם.

כדי להטעימכם במה דברים אמורים, ואשתמש שוב בדוגמה מפרשת השבוע שלנו, אם כי ניתן לצטט כך מכל פרשה אחרת בתורה. הנה שאלה: הסבר את הערת המסורה לפסוק כ' פרק מ"ד: לאבא, ג' דוקים לאביו.

התשובה: שלוש פעמים בתנ"ך קודמת המילה "אם" למילה אב, במקרים שבהם מופיעים השניים בפסוק אחד (והמסורה מעידה על כך שבן בדרך כלל מופיע במקרא כארבעים פעם – הצירוף אביאם).

הפרק הרביעי ישמח את הלשונאים שבינינו ושמו: "לשון לימודים". דוגמה: "אך טרף טֹרָף", לאיזה מתוך שבעת הבניינים משתייך הפועל "טֹרָף"? אבל גם: מהו תרגום אונקלוס למילים: להתאפק, צידה, תעמד, והאדמה, חֲלִפוֹת, הכהנים, לטפכם, תיראו?

לחשוב מחשבות בצד שעשועים

החלק החמישי, כבד השרעפים, שמו: "לחשוב מחשבות". פלהיימר מצטט ציטטות שלמות של פרשנים שונים (אור החיים, דעת זקנים, הרמב"ן, מדרש רבא ועוד) ושואל שאלות של עמקות מחשבה ושל הבנה, של השוואה ושל הפקת לקחים, על הפירושים הללו. בשל אריכות הדברים – לא אוכל להביא דוגמה מהחלק הזה ורק אומר ששאלותיו וכן התשובות עליהן, מנוסחות בבהירות גדולה. עניינים מסובכים ומורכבים מאוד – זוכים כך להיות מוארים ומובנים.

ואז רק מגיעים לשני החלקים הקלילים שאותם כבר הזכרתי הם מאפשרים לי לשוב ולהודות את ביקורתם של אלה המתנגדים להופעתם במפעל "שאל בנך". קליות ואגוזים – לא יקפיצו את הטף בימינו להשתתף בעירנות בשיחה על פרשת השבוע סביב השולחן. חידות בחרוזים ואתגרים לשניים – כן יקפיצו אותם. מה גם שחידות רבות ישמשו אגוז קשה לפיצוח גם למבוגרים.

הסיפור מאחורי החידות המחורזות – יפה ומיוחד. פלהיימר היה תלמידה ומעריצה של פרופ' נחמה לייבוביץ. הוא אף היה ידיד המשפחה והכיר היטב את "ליפליי" – ידידיה ליפמן לייבוביץ ז"ל, בעלה של הפרופסור. הנה מסתבר שידידיה ליפמן לייבוביץ המנוח, בהיותו בחיים, אדם סגי נהור היה כידוע, נהג בעת טיולים היומיים בגנו, לחבר בראש חידות מחורזות על פרשת השבוע ודעיינים, והיא רושמת אותן מפיו. את עזבונו זה, 1300 חידות, הרשתה פרופ' לייבוביץ לפלהיימר לשלב במפעל "שאל בנך". פלהיימר הוסיף חידות שחיברו חכמי ימי הביניים ואם צריך היה – אף חיבר חרוזים חידתיים פרי עטו.

את השנים האחרונות בחייו מתאר פלהיימר כתקופה שבה הקיץ ואף נרדם – כששאלות פרשת השבוע על שבעת חלקיה מלווים אותו, ממש כשכבו וכקומו, וגם בתור לקופת חולים או בסופרמרקט. הוא עשה זאת תוך כדי מילוי תפקידיו המגוונים האחרים כמובן, כמדריך פדגוגי במכללה של הרב קופרמן במקצועות הקודש, כמרצה במכללת הרצוג באלון שבות, כמורה ללשון במכון להוראה של כולל מר"ץ במבשרת וכאחראי על הטיולים במכון גולד. אם לא די בכך, הוא גם יו"ר ועדת החברים של היישוב "מסגות" שהיה אחד ממקימיו לפני 14 שנה, ויש לו ערכה של חידונים אור־קוליים בנושאי יהדות, פולקלור, ארץ ישראל וירושלים שהוא מציג ומרצה בעזרתם בבתי ספר ובתי הארחה ברחבי הארץ.

על "שאל בנך ויגדך", שזכה להצלחה גדולה מיומו הראשון ועכשיו מכינים את המהדורה החמישית שלו, במסגרת העמותה לקידום לימוד תורה עם דרך ארץ "ברכה" שהקים, זכה אריה פלהיימר בפרס שר החינוך, שפירושו מלגה למשך שנה שלמה. בשנה זו הוא מכין את עצמו להמשך מפעלו, להוצאת כרך "שאל בנך ויגדך" על חגי ישראל.

נספח לבעלי קריאה

אבל נחזור לפרשות השבוע שלו. עדיין לא סיפרתי, שלפני כל פרשה – מופיע קטע מנוקד של פיוט ארוך מימי הביניים (רשות) שנקרא "מדרש הגדול" שחובר ע"י משורר יהודי תימני, וכי לכל פרשה צירף פלהיימר נספח המיועד לבעלי קריאה. כ"בעל קורא" בעצמו וכמורה ללשון, יש לו רגישות מיוחדת לבעיות הקריאה בתורה. הוא הכין איפוא טבלה ובה סימן את כל המוקשים האפשריים, למשל, את מקום ההטעמה במילים קשות, את המקומות שבהם עלולים לבלוע אותיות, וכן מקומות שבהם יש קמץ קטן, למרות שבימינו נוטים לקראם בקמץ גדול. בפרשת השבוע, למשל, מזכיר פלהיימר שמקום ההטעמה במילה "וכלכלתי" הוא בהברה האחרונה, מזהיר מפני בליעת העיצורים הדומים במילים הצמודות "אביו ומת" או "חמש שנים", ומסביר שצריך לקרוא לְאָבִי (כא' נחה) ולא "לְאַבִי" (כא' נשמעת) ועוד.

חכו, בזאת לא גמרנו את מכלול העניינים שבהם עוסק מפעלו. בתחילת כל חומש, יש חידון הכולל את כל ענייני הספר, הבנוי על זוגיות. למשל: היכן מופיעים פעמיים בלבד בספר בראשית צמד המילים: "חסד ואמת". חידון אלפביתי שמעניק שלוש שאלות לכל אות (לאות א' בבראשית, שאלים כאן מי היו (1) בנו של עשיו. (2) מלך גרר (3) עץ בבאר שבע) וכך עד לתי"ו. יש לו גם פרק המלמד מעתק עיצורים (בין עברית, ארמית ועברית) ופרקים להבהרת "צמוג אחור", "עתיד מהופך", "קמץ קטן" ומפתחות שונים (למשל מילים עבריות בתרגומם לארמית של אונקלוס).

בכרך החמישי, זה שיצא השנה, הוסיף פלהיימר נספח ובו צילומי דפוסים מיוחדים המפגינים את הזיקה הרבה שנודעה לכתובים ולפרשניהם בעמים ובדורות שונים.

על ייחודו של המפעל ניתן ללמוד גם מן ההסכמות בהן זכה מחד גיסא – הרב אברהם שפירא והרב מרדכי אליהו, הרבנים הראשיים לשעבר, ומאידך גיסא, פרופ' משה ארנד מאוניברסיטת בר־אילן. מעניין לצטט מהסכמתו של הרב אליהו את המשפט הבא: "במבט ראשון לא ניכרת חשיבותו של הספר אך אחרי העיון בו – נראה לי שספר זה חשוב הוא מאוד בפרט לתקופתנו... עתה השולחן ערוך והמפה פרושה האוכל מוכן ונשאר רק ללמוד".

אחתום במשהו שקודם הולטתי שלא לעשות – ואתן לכם גם את פתרון חידת המספרים שציטטתי מפרשת "ויגש". מאחר שפלהיימר מגיש תשובות לכל שאלותיו, אכוון לדעתו ולא אשאירכם ללא התשובה, ובכן א) הקשר בין הספרות 33, 16, 14, 7 הוא המספר בהתאמה, של צאצאי כל אחת מארבע האימהות, הנמנים עם ביאתם למצרים. ב) 300, 5, 10, 10 – מספר הפריטים שהעניק יוסף במתנה לאחיו בנימין ולאביו: "ישלוש מאות כסף וחמש חלפת שמלות ולאביו שלח עשרה חמורים ועשר אתונות". ג) 1/5 ו־4/5 הם חלקי היבול, בהתאמה, שקיבלו פרעה מחד גיסא והעם מאידך גיסא.

אריה פלהיימר

שרה אורבך

יאמרטאל

מוקדש לזכר משה אורבך ז"ל, אחיו של יצחק, בעלי

הֲיְדַעְתֶּם, יְלָדַי, אֲהוּבַי,
כִּי אֵי־שָׁם
עַל אַדְמַת גֶּרְמַנְיָה
נִמְצֵאת חֶלְקָה שְׁמוּרָה,
שֶׁהִיא מְקוֹם קְבוּרָה
הַמְכֻנָּה "יָאמֶרְטָאל"?
גַּם אֲנִי לֹא יָדַעְתִּי...

הֲתֵדְעוּ מַה הַפֵּרוּשׁ וּמַה הַמַּשְׁמָעוּת
שֶׁל זֶה הַשֵּׁם,
שֶׁאוֹתִי מַסְעִיר וּבְלִבִּי הַלְמוּת
מְעוֹרֵר וְגוֹרֵם?
מַהוּ בְּאָזְנַי שֶׁלּוֹ הַצְּלִיל
וּמַהוּ בְּתוֹכוֹ מֵכִיל?...

וּבְכֵן, רַק עַתָּה,
בַּעֲרוֹב יָמַי,
וּמִי יוֹדֵעַ, אִם לֹא מְאֻחָר מִדַּי –
שֶׁמָּא לֹא יִהְיֶה בְּכֹחִי עוֹד
לְהַגִּיעַ עֲדֵי אוֹתָהּ בִּקְעַת הַקִּינוֹת
וּמָקוֹם זֶה לִפְקֹד...

רַק מִקֵּץ חֲמִשִּׁים שָׁנָה
לְמִן אוֹתוֹ יוֹם מַר וְנִמְהָר
בִּבְרוֹנְשְׁוַיְג – בְּמַחֲנֶה הַצְּבָאִי,
כְּשֶׁנִּלְקַח עִם הַחוֹלִים מִן הָרְבִיר
מֹשֶׁה, אָחִי הַצָּעִיר –
וּמֵאָז לֹא רְאִיתִיו עוֹד...
בְּיָדָם הַזְּדוֹנִית שֶׁל הַנָּאצִים
פְּתִיל חַיָּיו נִגְדַּע וְנִגְמַר –
וַאֲנִי – אֲנִי בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנִים
מְחַפֵּשׂ הָיִיתִי עָלָיו עֵדֻיּוֹת...

עַל מֹשֶׁה, אָחִי, זֶה הַנַּעַר,
שֶׁלְּזוּלָתוֹ לֹא יָדַע לִגְרֹם צַעַר –
מֹשֶׁה אָחִי הַצָּעִיר,
כְּעֵץ הַשָּׂדֶה זָקוּף וְתָמִיר,
הַיָּפֶה וּתְכוּל־הָעֵינַיִם,
הֶחָרוּץ וּבַעַל תְּבוּנַת־הַכַּפַּיִם
לְעֵת מְצוֹא חַשְׁמַלַּאי וְגַם מְסַגֵּר
תָּמִיד מוּכָן עֶזְרָה לְהוֹשִׁיט לְחָבֵר,
כָּל דָּבָר יָדַע לְתַקֵּן –
גַּם מַנְעוּל, גַּם כִּסֵּא
שֶׁנִּשְׁבַּר לְשָׁכֵן...

הַאִם כִּי אֶל תּוֹךְ יְרִיעַת הַזְּמַן
לְאַט, לְאַט דְּמוּתוֹ מִתְקַפֶּלֶת
וּבְתוֹכִי הוֹלֶכֶת וּמִתְעַרְפֶּלֶת –
הֲרֵי עַד סוֹף יָמַי
אֶרְאֶה לְנֶגֶד עֵינַי
אוֹתוֹ אֶל הַמַּשָּׂאִית מוּבָל...
וְאֶרְאֶה אֵיךְ
זִיק הַחַיִּים בְּפָנָיו הַחִוְּרִים
אוֹזֵל וְדוֹעֵךְ...

הַפֶּצַע שֶׁל אוֹתוֹ מַרְאֶה
וְהַכְּאֵב
לָעַד בְּנַפְשִׁי כְּדָם יְטַפְטֵף,
כְּאוֹתָהּ מֻרְסָה מַמְאֶרֶת
שֶׁמַּרְפֵּא אֵין לָהּ וּלְעוֹלָם
מֵחָדָשׁ הִיא נִפְעֶרֶת...

וְהִנֵּה, מִקֵּץ כָּל אֵלּוּ הַשָּׁנִים,
הוֹדוֹת לְמַעֲשֶׂה שֶׁל יְדִיד
אֵין גְּמוּל לוֹ –
נוֹדַע לִי הַדָּבָר
הֵיכָן וּמָתַי הוּא נִקְבַּר...

וַאֲנִי – הֲלֹא עָלַי מְאֻשָּׁר לִהְיוֹת –
אַחֲרֵי שֶׁאֵין קֶבֶר לְאִמִּי וּלְאָבִי...
אוֹיָה – כִּי לִפְנֵי אֱלֹקַי
אֶת קִינָתִי אָבִיא...
כִּי אֵין קֶבֶר גַּם לְאָחִי אַבְרָהָמִי
וְלֹא לְלוּלָה, בְּרוֹנְיָה, לוּבָה
וְדִינָה – אַחְיוֹתַי...
אַלְלַי...
אֶפְרָם בִּשְׁמֵי אוֹשְׁוִיץ וּטְרֶבְּלִינְקָה
פֻּזַּר –
אֵין מָקוֹם עִם זִכְרָם לְהִתְיַחֵד
וְאֶת מוֹתָם לִבְכּוֹת...

...עַל כֵּן עָלַי לִהְיוֹת מְאֻשָּׁר...

הֲתֵדְעוּ יְלָדַי, מַה טִּיבָן שֶׁל אֵלּוּ
הַדְּמָעוֹת,
שֶׁעַל פָּנַי יוֹרְדוֹת וְזוֹלְגוֹת?
בִּימֵי חֶלְדִּי לֹא חָזִיתִי
מִין אֲשֶׁר כָּזֶה לַחֲווֹת...

וְכַאֲשֶׁר יָשׁוּב מִי מִכֶּם וְאוֹתִי יִשְׁאַל
עַל מֹשֶׁה אָחִי הַצָּעִיר –
עַתָּה לְהָשִׁיב לָכֶם וּלְסַפֵּר אוּכַל,
כִּי מַזָּלוֹ הֵאִיר
וְגוֹרָלוֹ שֻׁפַּר...
מִלֵּיךְ־גִיסֶר בְּגֶרְמַנְיָה
הִגִּיעַתְנִי הַבְּשׂוֹרָה
כִּי לוֹ מְקוֹם קְבוּרָה
בֵּין רִגְבֵי הֶעָפָר
שֶׁל בִּקְעַת הַקִּינוֹת –
הִיא "יָאמֶרְטָאל"...

עול מצוה וחובת הנקמה

מאת אברהם בלאט

דן צלקה, "עננים", הוצאת זמורה ביתן, תשנ"ד

בוויכוח שניטש לפני מספר חודשים קבל פרופ' דן מירון, שהתרבות הישראלית סטתה מהמרדוב היהודי החברתי והלאומי ומתגבלת בקתנביות ה"אני" האסתטית. השגות אלו לא תאמו בהכרח את המודלים והתהיות שהציג המלומד בתמונת עולמו בעשר השנים האחרונות, אך תחושת חוסר המוצא שמצא ברומנים של א.ב. יהושע, עמוס עוז ומאיר שלו – האחרונים – העידו לגביו על הנמכה במארג הפרוזה העכשווית.

דן מירון קרא לסופרים לשוב לסתיבה עיבית ולא לאור שכשבת הזמן ומבחינה זו יכול אולי ספרו האחרון של דן צלקה "עננים" לשמש כקנה מידה למשמעות תביעתו. דן צלקה אשר עודד מסעות תרבותיים בספריו, מעלה בשנים האחרונות עולם של הקשרים ואסוציאציות מתקופות שונות, בהידרדר למיתוסים ואתוסים בנושאי הפרוזה, עת הוא נותן את חזונו בפני המבע שנעשה אצלו סמלי ומייצג כיסוד אקספרסיבי של גיבוריו.

בספר "עננים" הוא מציג תקופה של שלהי ימי הביניים בה נערכו "מסעי הצלב" שבאו "לגאול" את נשמת האדם הנוצרי, אך בה בעת היו רוויים דם ומשטמה עם המות הרומינגטי בראש לכול. מסעות אלו עוררו חלחלה בלב היהודים, שהיו גם הקורבנות בשולי המלחמה בשל עלילות דם, שנחשבו כרוצחי "הגואל" ובשל סירובם לחזות "באור המשיח", ורק בשנים האחרונות הודה האפיפיור כי הכנסייה יונקת את חיותה מהשורש היהודי של הברית הישנה.

"מסעי צלב" אלו כללו מסעי השמד של נוצרים נגד כופרים ומוסלמים כדי לכבוש את "ארץ הקודש" כאשר אלה וגם אלה יצאו למערכה להרוג זה את זה, בהאמינם – כדברי הכוזרי – כי יש בזה צדקת גדולה התקרבות אל האלוה, אגב בריתת האספסוף לעודד פרעות ביהודים. על תקופה רבגונית זו, על כל תהפוכותיה, ביקש דן צלקה לספר ברומן שהפך לבלדה.

דן צלקה הוא סופר ישראלי שהגיע מאוחר אל השפה העברית, ועל אף פוריותו היצירתית נשאר עדיין עומד בצד. דן צלקה לא התכוון לכתוב רומן היסטורי על דרך הקנים המהותיים של התקופה עם המגמות הגדולות של ההתפתחות ההיסטורית. הוא אף לא גבר ברכסות של ספרים עתיקים מימי הביניים, כמו אומברטו אקו ב"שם הוורד", אלא פילס והתר לו נתיב משלו: "ברומן היסטורי", כראגר, יש משהו פילי ומכטיה שעמום, לכן אם כבר כותבים רומן היסטורי חייבים להיות מקוריים מאוד. אני למשל ניסיתי לבנות את הספר כמין בלדה, מין סיפור שרץ בדהרה. אולי בכתיבה הזאת יש איזה פתרון לבעיית העיבוי המשונה של עובדות ותוקידים. כשמשוקים עם זאגר מסויים חייבים להיות עדים למידת הזהות שבר" (בראיון עם עדנה עברון, "ידיעות אחרונות").

הצו והצוואה של האב

דן צלקה הלך אפוא אל האסתטיקה, אל הציור והפיסול כדי ללמוד דרכם את התקופה, ולא לשווא עמוס הספר תמונות האבירים הדרקונים ועם היסוד הפיגורטיווי בכל עוזו. ברומן זה הוא נדרש לעיר מוהן, פנינת חבל הנן שבגרמניה, שבמקביל לחומתה השותיקה של העיר – התפתל לכיוון השער הערבי גם רחוב היהודים, ובו התגורר איש אחד שלמרותו סרו כל יהודי מוהן – רבי אברהם בן עזריאל ברנרין, שחיבר שלושה ספרים: "מגן אברהם", "ברית אברהם" ו"אשל אברהם", וכן פירושים לחומש ולמסכתות "ברים" ו"אבות", אשר הועתקו על ידי סופרים בכתיבה תמה, כדי שיעמדו לתפארת עד סוף הדורות.

רבי אברהם היה פוסק הלכות, ושמו נודע למרחקים כפייטן וכ"שר התורה אשר עיני כל ישראל עליו", "רוח אפינו, אשר בגויים נחיה בצלו".

עיר זו מוהן היתה בשאננות עד אשר הגיע לעיר כומר רשע, האב מלכיור, ועמו גם אחיו ברנולד, שהחלו להכיח את צאן מרעיתם שלא שומעים את קול האמת, אך בעיקר נגד היהודים ונגד רבי אברהם שמסייעים בכספי ובהסברת סודות לאנשי הוס הכופרים, ואף מעניקים להם סוסים לרתום לעגלות עץ ולהילחם מתוכן. הטפות אלו הוציאו את אנשי מוהן משלוותם, עד שבאו ימי הפסח של היהודים והכריזו על המנהג של היהודים להקריב ילד נוצרי ולהכך דמו במצות האפויות על ידם. שמועות זדוניות אלו הוציאו את ההמונים לרחוב ובראשם

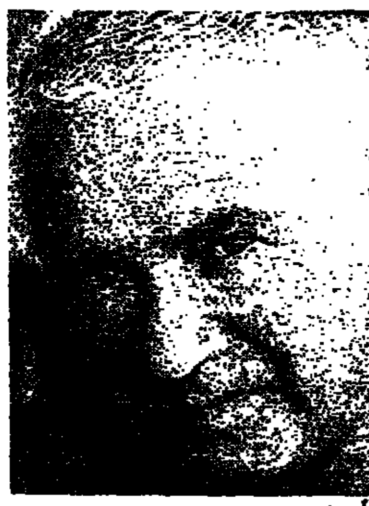
דן צלקה

הכמרים מלכיור וברנולד, שהשליכו לפידים בוערים לתוך ביתם של היהודים, בזזו וקטלו כדי שיכפרו על פשעם במוות. לילה שלם נמשך הקטל עד שלא נשאר אף יהודי ונפשי אחד בעיר כולה. היחיד – השריד שניצל – היה הנבא אילי, בנו של רבי אברהם. נער זה נמלט דרך תעלת מים עתיקה, והוא משמש כגיבור של דן צלקה – אותו הוא מוביל בדרך הפרטיזולוגיה של סבל, עינויים והזוה, אל הנקמה ואל המוות.

נער זה איננו מודע לתודעה היהודית, כי אם לבקשת אביו לפני מותו, שציווה עליו לברוח מהעיר מוהן ולהגיע אל העיר הגדולה האגובר, שם מצויה היתה משפחת ברבין הענפה, משפחת אורגי הטליתות – כדי לבוא בעול המצוות והגורל היהודי.

זה היה הצו של האב בשם המורשת, הוא יצא את העיר עם ספר תהילים קטן שנתן לו אביו לפני מותו ורשם עליו בדף הראשון כמה שורות שעניינן: היום הנורא במוהן – מצור – גיא ההריגה – מות רעייתו האם וסערת הנפש, עם כמה שורות מקינתו הנודעת של המהר"ם: "דווה הרבך מדוי" ואף ציווה שעליו להגיד אחרי כל תפילת שחרית, מנחה, וערבית תפילה מיוחדת לנצחון אנשי הוס הנלחמים על חלאת קנאי הקתולים, הרומאיקנים הקיסר, ימח שמם.

זו היתה צוואתו הדראמתית של האב רבי אברהם בעל "מגן אבות"; מחד גיסא, המסורת – עול הבר מצווה, ומאידך גיסא – הנקמה, כדי להיפרע מהכמרים מלכיור וברנולד שהעלו באש את בתי היהודים. כך נצטווה הנער בן השלוש עשרה, שיצא לדרך החופש הנוגעת בנבכי ההיסטוריה ורצופה בסימן הזרב והמסתורין, בין הצו של המסורת והחובה המוסרית.

דרך זו הופכת אצל הסופר למסגרת בארארטיות השזורה בין המישור האישי למישור התקופתי, אם כי אינה מוצאת את נתיבה היהודי. דן צלקה אינו מוביל את גיבורו למילוי חובתו המסורתית, כי אם אל הנקמה שברוצחת, תוך זיקה תלותית של הרב והם.

התליין המציל

באורח זה נקרה לנער התליין היינץ בארטש, איש ענק שעיסוקו היה בהוצאות להורג בכל הסביבה, הקשור למשרת המוות, והוא אשר מציל את הנער מפני הזדפיר ומציע לו להצטרף במסע אל העיר בראונשוייג, בהבטיחו כי בתום שהותו ילווהו אל בני משפחתו.

במחיצתו של התליין למד הנער לדעת כי כל אדם הוא בחזקת פושע, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, העינויים משמשים כעין קתרזיס לשיכוך הרע, והנער מתרשם מרמותו המיתולוגית של המציל, שלא ידשה שמישהו יפיל אותו משערות ראשו.

דן צלקה מגולל את תולדות התליין ממשפחת התליינים, שבאה לו מירושה מאביו, שהיה מתגאה במבנת החרב שלו ויודע את סודות מבנה גוף האדם, וכל מעשר של הוצאה להורג היה אצלו אפוף פאר הוד.

כך יצאו השניים לדרך. הנער התמים עם ספר התהילים תחת בית שחיו, והתליין האגודי עם חרבו המסורקת, יושבים רכובים על סוסה למסע ארוך בינות אושת יערות ודממת סלעים.

מסע זה הוא בעל תבנית מטאפורית, ערכית על תהליך היסטורי שאינו מוצא אצל דן צלקה נקודת יעד, אלא משמש כתצפית אנושית המבליטה את הפער בין גיבור הארם, מיתוס והיסטוריה. משאת נפשו של הנער היתה העיר האגובר, שם התגוררו שארי בשרו היהודים, ואילו היינץ בארטש יצא כי נקרא על ידי הארונים לעסוק במלאכת ההרג, וכך הצטלב המסע לשני כיוונים. דרך זו הובילה לשבילי יער ונהרות, מצודות ומבצרים, שהיו פזורים במרחב, והיינץ בארטש שהוביל את המסע היה חרד מהאבירים השודדים שבדרך, עד אשר הבורה של האביר אותו פון ויסמר לכדה אותו ואת הנער והובילה אותם אל המבצר. במבצר הועמד התליין בפני הברירה להצטרף לאנשיו של האביר כתליין רשמי, או שייפרע ממנו האביר בכך שיטיל בו מום וזה לזה שהטיל בו בארטש במרתף העינויים הנסתר של המבצר.

התליין נכנע לדרישה להניף את חרבו בשם האביר השודד, ומאותו רגע איבד הנער היהודי את טוהר הילדותי. שעוד צימח פרא, תוצרת זיקה עמוקה בינו לבין התליין האביר, כאשר ביקש ללמוד את סוד אמנות ההרג כדי לנקום את דם הורי. מאותו רגע ביקש הנער להצטרף לחבורת השודדים כאחד הלוחמים. הוא רצה אומנם לצאת אל העיר האגובר כדי לקיים את טקס הבר מצווה, אך עלילות הזמן הסתבכה כאשר החבורה לכדה באחת השידות את הכומר מלכיור הנער מצא את ההזדמנות לנקום את הנקמה. האב מלכיור הועמד לפני משפט התחנן על נפשו והוא נפל שדוד. היתה זו הנקמה הראשונה של הנער, שביקש להשתתף בתלייתו של מלכיור, ואף סייע בהקשת הגרדום והתודיקת עיבות העונק, וכל זאת בפנים גלויים, ללא כל מסכה, בראותו את המוות כנודם משכר. מוות זה לא שיחרר את הנבא אילי ממעמעת הנקמה, הוא המשיך להיות באחד משודדי האביר, אלא שהוא הלה, ואז עלתה דמותו של הדוקטור אוסולד קלסה, שגם הוא השתקע במצודת האביר כדי שישמש לו כרופא.

הדוקטור קלסה, שהיה בקיא בכתבי היפוקראטס וחכמי רפואה אחרים, מגלם ברומן זה את האיש שמחפש את אבן החכמים, המושך את תורתו מהקודש פרנציסקוס, שקריאת ספרים תביא קץ על המסדר שיימר, ועל כן יש לסגרם בארון ולסגרם. דוקטור קלסה הוא איש הוגה, אך הוא מפצה את עצמו בבשר ובוין, כי "זה שנים על שנים שאני מכבה את שכרות בכל על שלות ציון". הנער הנא שתה בצמא את כל אמרות הרופא המשכיל, שגילה גם סקרנות כלפי האותיות העבריות. רופא זה, שבלש בעיניו הערומומיות את מכיבת האביר, קנה את סקרנות הנער בהעלותו חשד על יחסים אלה בעיני התליין, אלא שהנער הרגיש שבפגישות אלו הוא

(סוף בעמוד 8)

בין פולנים ויהודים

מאת עקיבא צימרמן

עמנואל רינגלבלום, כתבים אחרונים – יחסי פולנים־יהודים, עורכים: ישראל גוטמן, יוסף קרמיש, ישראל שחם. הוצאת "יד ושם" ובית לוחמי הגטאות – ירושלים תשנ"ד

עמנואל (מנחם) רינגלבלום נולד בברצאץ שבגליציה והיה קרוב משפחתו של ש"י עגנון. בהשקפתו הפוליטית השתייך לפועלי ציון שמאל, ובמקצועו היה היסטוריון ומורה, ונשא תואר דוקטור לפילוסופיה מאוניברסיטת ורשה. עתה הופיע הכרך השני של יומנו האישי שנכתב במחתרת בגטו ורשה.

ערב מלחמת העולם השנייה היה רינגלבלום בין אלה שהאמינו כי לא תפרוץ מלחמה, וכי "בארצנו (הכוונה לפולין, ע.צ.) יש מצב רוח טוב, ככל שמדובר בגרמניה, צריך להכיר את הפולנים, כדי להיות בטוח כי הנתח הזה יעלה להיטלר בקשי. הוא יכול עוד להיתקע בו. האנשים אינם מפחדים מהגרמנים. יותר על כן, מוכנים היטב כדי לגלות התנגדות לאויב" (מכתב של רינגלבלום מ־25.5.39). על מידת האופטימיזם והטופח שילם העם היהודי והעולם כולו מחיר רב, שכן היטלר ביצע את כל אשר אמר לעשות לעם היהודי. עם פרוץ המלחמה נבגמה פולין מיד, הממשלה ברחה לרומניה, הצבא התפורר ופולין הפכה לשטח גרמני כבוש.

בכרך שלפנינו כנוסו דבריו של רינגלבלום שנכתבו מינואר 1943 ועד אביב 1944, מקצתם נכתבו בגטו, ומקצתם במחבוא בצד הפולני (הארי) של ורשה, שם היה מסתתר הכותב עד שנתפס, יחד עם רעייתו ובנו הקטן והוצא להורג. בכרך הראשון, שהופיע לפני כשנתיים, רשימות כרוניקה יומית שכתב רינגלבלום בשנים 1939־1942. הרשימות נפתחו בתיאור שובם של צירי הקונגרס מרצוה לפולין ערב מלחמת העולם. הכותב עצמו היה ציר בקונגרס זה, והוא מתאר את אווירת הנבאים שפרחה בסיומו של הקונגרס. חיים וייצמן נפרד מהצירים במלים נרגשות שבוע לפני פרוץ המלחמה: "אין איש מאיתנו יודע מה תלד שעה... אין לי תפילה אלא זו שנתראה כולנו בחיים". תפילתו של וייצמן לא נתקיימה, ורובה של יהדות אירופה הושמדה. את יומנו הטמין רינגלבלום בכדי חלב, חלקם, אלו שהוטמנו ברחוב נבוליסקי, נמצאו אחרי המלחמה. למרות הרעב, המצוקה והרדיפות הקים רינגלבלום מוסד שנקרא כשם מסווה "עונג שבת", ובמסגרתו תועדו חיי הגטו.

בכרך שלפנינו ביוגרפיות קצרות של אישי ציבור היהודית מרכזיות בחיי הגטו. ברשימה שהקדיש לידידו הקרוב יצחק גיטרמן, מנהל הג'וינט בפולין, שסייע רבות לשיקום הקהילות בפולין אחרי מלחמת העולם הראשונה, ואשר נספה בגטו בשנת 1943, כותב רינגלבלום, כי ידיו רועדות כאשר הוא כותב את דברי ההספד, כי "מי יודע, אם אותו היסטוריון שיעיין בעתיד בפתק זה לא יוסיף עליו גם את שמי, עמנואל רינגלבלום. מילא התרגלנו כבר למוות, הוא לא עושה עלינו שום רושם. אלה מאתנו שיצליחו לעבור את המלחמה, יסתובבו בעולם כאנשים מפלנטה זרה. נותרנו בחיים על פי נס או בטעות" (עמ' 52־53).

רינגלבלום מציין את אשמת הקהילה המשטרה היהודית בגטו רבים מן האינטליגנציה היהודית, ומציין שמות של יהודים ששיתפו פעולה עם הנצורים הנאצים, הלשינו על יהודים והסגירום לאויב. הוא מספר על יהודים עשירים שגם במהלך ההשמדה המשיכו בעסקיהם, וביניהם היו כאלו שלא רצו לעזור לאחיהם הנרבאים. הוא מתאר פעילות תרבותית בגטו, הצגות וקונצרטים ואירועים שונים שנערכו בתנאים האיומים בהם היו היהודים. כדאי לציין שרינגלבלום כמעט שאינו מתייחס לחיים הדתיים שבגטו, אולי משום שכאיש פועלי ציון שמאל לא היה מעורה בחיים הדתיים. נציין כי במוסד "עונג שבת" שאירגן רינגלבלום, עבד הרב שמעון הוברבאנד, שתיעד את המתרחש בחוגים הדתיים. רינגלבלום מציין, כי משך לעבודה ב"עונג שבת" אנשים שונים, שלא תמיד התאימו לתפקיד, אך כאשר הצליח לגייס לעבודת "עונג שבת" את ההיסטוריון הצעיר הרב שמעון הוברבאנד, "זכה "עונג שבת" באחד העובדים הטובים ביותר" (עמ' 4). גם הרב הוברבאנד נספה בשואה. ביומניו של רינגלבלום מתוארת גבורת הילדים הקטנים בגטו, שבכוח בגיל שש הפכו לסוחרים ומבריחים, ולעתים בזכותם התקיימו משפחות שלמות. בחלקו השני של הספר מאסה ארוכה על יחסי פולנים־יהודים.

המחבר מתעד את היחסים בין שני העמים ועומד על כך כי היו פולנים שהתייחסו ליהודים גרוע מן הגרמנים, וכי למרות שהפולנים עצמם סבלו מהגרמנים, הרי רובם שמחו לשמוע על השמדת היהודים, והוא מתעד מקרים שבהם יהודים שניצלו מהגרמנים, הובלו למוות על ידי פולנים, אוקראינים ולטבים.

יחד עם זאת, הוא מספר על פולנים שמסרו נפשם למען הצלת יהודים, והיו מקרים שעתונות פולניות הלכו למחנות ההשמדה יחד עם מעבידיהם היהודים. הוא מתאר את החיים בצד הארי, בהם היהודים חיים במחבוא עלולים כל רגע להימסר בידי האויב, שכן מלשינים שורצים בכל פינה ופינה, וכך גם היה גורלו של כותב הזכרונות. הוא מאשים את העם הפולני, שבניגוד לעמים אחרים, לא הרים קולו כנגד מעשי הגרמנים, וכן כי לא הסכים לצייד בנשק את המורדים היהודים.

כמו כן מובאים בספר מאגרותיו של רינגלבלום לפרופ' רפאל מאהלר, ידידו וחברו. האגרות כתובות בלשון סתרים ורומזות על גורלם המר של יהודי פולין. ב"אחרית דבר" מסכם ישראל גוטמן את פעלו של עמנואל רינגלבלום, וכן יש ביבליוגרפיה של כתבי רינגלבלום, וכן ביבליוגרפיה של מאמרים עליו וכתביו.

בין הדף והמדף

● ניצולי השואה במדינת ישראל

אחים זרים, ניצולי השואה במדינת ישראל, 1948 – 1952, מאת חנה יבלונקה, הוצאת יד בן-צבי והוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. 310 עמ'

ניצולי השואה היוו כמחציתה של העלייה הגדולה לישראל, זו המכונה "העלייה הגדולה", בשנותיה הראשונות של המדינה. בתקופת מלחמת העצמאות, בשנים 1948 - 1949 היה מספר עולי שארית הפליטה מאירופה 76 אחוז מכלל העולים. אף-על-פי-כן מיעטו החוקרים לעסוק בסיפור קליטתה של עלייה זו, ועתה בא ספרה של ד"ר חנה יבלונקה, מרצה במחלקה להיסטוריה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, וממלא חלל מחקרי רחב.

המחברת, בפתח-דבר לספר, מציינת כי מתואר בו המפגש בין העולים הניצולים לבין היישוב הוותיק יותר - מפגש של רגשות מסוגים שונים: שכול, ייאוש, אשמה, בושה, כפרה. נעשה פה מפגש שבין אדם מצד אחד, וכל כך זרים מן הצד השני.

הגל הגדול של עולי שארית הפליטה הגיע ארצה בתקופת מלחמת העצמאות, ולכן נבחר פרק הזמן הזה כמסגרת המחקר, המבוסס על גנזים ארכיוניים, מכתבים, ספרי זכרון, ספרות יפה, עיתונות, מחאות, עלוני נוער ועלוני קיבוצים, נתונים סטטיסטיים ובמאגרים צבאיים פנימיים. ד"ר יבלונקה מציינת, כי לבדיקת קורותיה של שארית הפליטה בארץ-ישראל שתי משמעויות מחקריות מרכזיות: האחת - במסגרת חקר השואה והשלכותיה – בדיקת דרכיה של שארית הפליטה ולבטיה בכל הקשור לשיקום חייה, תוך שימת דגש על מקומו של היישוב הארץ-ישראלי בתהליך זה. האחרת – הוספת נדבך לחקר התהוותה של החברה הישראלית בתקופת העיצוב של המדינה.

בספר מתבררות כמה שאלות מרכזיות. האם גיבשה שארית הפליטה עצמה אמות-מידה הנוגעות לצורך קליטתה? האם המסרים שהיא העבירה בארץ, נקלטו בין בקרב הדרג המחליט ובין בחברה בכלל? מה היה רישומה הקבוצתי של עליית שארית הפליטה על החברה הישראלית בשנותיה הראשונות?

בחלק הראשון של הספר משורטטת המחברת דיוקן קיבוצי של שארית הפליטה, מסווגת אותה, בוחנת באלו תנאים שלבו העולים ליציאת החברה והאומה ועוד. שלושת החלקים הבאים של הספר בוחנים את תהליך הקליטה של עולי שארית הפליטה בשלושה מישורים: כוחות המגן, התנועה הקיבוצית והיערכותה של ההסתדרות בנושא זה.

בפרקי הספר חושפת ד"ר יבלונקה את העדר ההתייחסות לעליית שארית הפליטה הבוגרת, על מצוקותיה הייחודיות, ואת העדר בייחוד של "משטר קליטה" עבורה. המערכת הצבאית החלה לעבד תוכנית קליטה רק בתחילת 1949, אף-על-פי שעד אז כבר גוייסו למעלה מ-28 אלף חיילים מקרב שארית הפליטה. ההסתדרות מעולם לא גיבשה "משטר קליטה" לכלל עולי שארית הפליטה והסתפקה בהבאה כוללת לבודדים מתוכה, ובפתרון בעיות ספציפיות במקומות מגוריהם השונים של העולים. יתר על כן, בשנותיה הראשונות של המדינה מאבדת ההסתדרות את התפקיד החשוב שהיה לה, בימים של טרום מדינה, בתחום קליטת העלייה. התנועה הקיבוצית היתה בעצם היחידה שבנתה, עוד בראשית 1947, מערך קליטה למבוגרי שארית הפליטה, תוך תהליך בלתי פוסק של ביקורת עצמית, בדיקה והתלבטות, ותוך התחשבות בייחודה של העלייה הזו.

★

● אחת שניצלה

אמא – בקשתך נתקבלה!, עדותה של נערה יהודיה, מרבבה ניצלה בודדה בימי האימה הנוראה. טובה אילברברג, רח' נעם אלימלך 3, בני-ברק. 282 עמ'

כשהייתה נערה (טובה) בלכרוביץ ברבבת שהובילה את יהודי העיר אוסטרובצק שבפולין למחנה המוות טרבלינקה, בדחיסות הנוראה, כשהבדותה מטורפלת, שמעה את מילותיה של אמה, "ניצולה רציתי שיישאר לפחות שריד ממשפחתנו...". כעבור זמן קצר הצליחה הנערה הצעירה לקפוץ מהרכבת דרך אשנב צר, היה זה באלול תש"ב, אוגוסט 1942 - שלוש שנים אחרי כיבוש פולין ע"י הנאצים. שלוש שנים היתה הילדה שותפה לתלאות בני-משפחתה ובני עירה. עתה מתחיל פרק חדש של שלוש שנים, שבהן היא מיטלטלת לבד כמה וכמה 'גלגולי' גלגול – וניצלת. בכורה, מבין עשרות-אלפים יהודי אוסטרובצק, הצליחה הנערה לשרוד, כשמילותיה האחרונות של אמה מהדהדות באוזניה. הספר נקרא "אמא – בקשתך נתקבלה!".

טובה וילברברג לבית בלכרוביץ מספרת כי במשך שנים היא מהלכת – כמסמך לזוועות השואה – ולצד חיי היומיום השוטפים היו חיים פנימיים נסתרים. הרבדים שעברה, האימה ושמעה עולים על כל סיפור דמיוני שיכול היה להיכתב. היא חשה שבאמתחתה זווית חדשה לתחושת השואה הנוראה – כיצד נשארה נערה אחת ממסע מוות של עיר שלמה וניצלה, כאוד בודד מתוך רבבת יהודי אוסטרובצק, שנדחסו ונרמסו לקרונות המוות בדרכם האחרונה. מכוח זכרונותיה הרגישה את חובת השליחות לספר על מה שעבר עליה על בני משפחתה ובני עירה – אך במשך עשרות שנים אצרה הכול בליבה ועתה הוציאה בספר את זכרונותיה המרטיטים.

בפרקים הראשונים היא מתארת את ילדותה הרגועה באוסטרובצק על רקע חיי משפחתה השורשית, עד שב-1 בספטמבר 1939 באה מלחמה לעולם – הנאצים פלשו לפולין. וכך היא מגוללת את החיים הקשים בגטו, בצל הפחד מפני המחר, עד שכל היהודים הועברו ברכבת המוות לטרבלינקה. היא נמלטה, כאמור, מהרכבת וכך החלה דרך נדודים וייסורים קשה, שהמחברת מתארת בצורה מפורטת, לעתים מזעזעת. מקומות כמו אוסטרובצק, קולוביעל, גמו ואריסה, מחנות ההשמדה מיידאנק וסקרז'יסקו, לייפציג ועוד – הם תחנות בדרך הייסורים הנוראה בה עברה עד שהגיעה לשחרור המיוחל, במאי 1945. התחתנה, עלתה עם בעלה לארץ ויחד הקימו בית. טובה וילברברג מציינת, כי התיאורים שבספר משקפים אך מעט ממה שאירע לעמנו. "אך המעט הזה הוא צוהר אמיתי, לראות דרכו את התכניות השטניות, שזממו הנאצים הגרמנים נגדנו ובוצעו על ידם ועל ידי עוזריהם האוקראינים שנודעו באכזריותם. עיקר מגמתם היתה לעקור את היהודים באשר הם יהודים ולא להשאיר שריד ופליט לכל מי שדם יהודי זרם בעורקיו".

★

● בין זכרון ושכחה

בין פחד לתקווה, סיפורי חיים של חמש משפחות ניצולי השואה, שלושה דורות במשפחה, מאת דן בר-און. בית לוחמי הגיטאות והוצאת הקיבוץ המאוחד. 301 עמ'

"את מי אזכור, את החיים? את המתים? את מי אשכח, את המתים? את החיים? מה עוד אני יכולה לעשות חוץ מאשר לזכור ולשכוח, למות ולחיות, לחילופין". דברים אלה של ניצולת שואה, המרואיינת בספר זה, מבטאים מן מרכזי בחייהם של ניצולי שואה רבים הנעים בין הזכרון והשיכחה. ספרו זה של פרופ' דן בר-און, פסיכולוג החוקר את השפעת ארוכת הטווח של השואה, הוא פרי מחקר שנעשה בשיתוף עם פרופ' גבריאלה רוזנטל מגרמניה. פרופ' בר-און ותלמידיו ראיינו שתים-עשרה משפחות של ניצולי שואה, ובספר מופיעים הראיונות עם חמש מתוך בצירוף ניתוחם.

כל הראיונות הם עם שלושה דורות בכל משפחה. לבחירת המשפחות היו שלושה קריטריונים: 1) בני הדור הראשון עברו את המלחמה תחת הכיבוש הנאצי או ברחו ממנו, הם עלו ארצה והיום חיים בישראל. היתה מגמה לתת "ייצוג" של קטעים שונים מהשואה: ניצולי מחנות השמדה, גיטאות, מחבוא, פרטיזנים, אלו שברחו לרוסיה ואלו שחיו תחת כיבוש איטלקי בארצות צפון אפריקה. 2) יש במשפחה שלושה דורות החיים בישראל, ניתן לראיין אותם, כאשר בני הדור השלישי הם לפחות בני שש-עשרה. 3) לפחות נציג אחד מכל דור מוכן להתראיין. הספר כולל חמישה פרקים, פרק למשפחה. כל פרק נכתב על-ידי שני חברי צוות המחקר, שראיינו וניתחו את הטקסטים של אותה משפחה, כל פרק מתחיל עם עץ משפחה, בו מתוארת בקצרה הביוגרפיה המשפחתית בשלושת הדורות הנדונים (כל השמות בספר בדויים ומקומות מגורים טושטשו במכוון-שכן זה היה התנאי של המרואיינים), ולאחר מכן בא מבוא ובו מוצגות שאלות התחלתיות על המשפחה, על סמך הביוגרפיה שלה. לאחר מכן מובאים הראיונות, מהדור הראשון והלאה. בסיום כל ראיון יש דיון קצר על אותה דמות, ובסיום כל פרק-דיון על המשפחה, עם דגש על מה שעבר בה מדור לדור.

הפרק החותם את הספר דן בשאלה, מה עובר עיבוד פסיכולוגי ומה מתחדש או משתנה בסיפורי החיים מדור לדור: במה שונה עיבוד, בקשר ל"שכחה" או "זיכרון" כפייתיים.

פרופ' בר-און מציין, בין היתר, כי השואה הביאה בעקבותיה שני ציוויים עיקריים. האחד – לזכור, להעביר מדור לדור, לא לשכוח ולא לסלוח, השני – לחיות, להתגבר על מה שקרה, להמשיך את החיים כחלק מן המאבק עם נסיון ההשמדה, כעין הוכחה שנסיון זה נכשל בסופו של דבר. למעשה רואה עצמו כל ניצול שואה כנציג של ציבור שלם, בעיקר של אלו שאינם חיים. אלו כאילו נתנו בידו את שני הציוויים כמסר שעליו להעביר מדור לדור.

ש. יהושע

הפחד מפני הגלות

מאת הרב חיים דוד הלוי

יעקב מתפעם מהבשורה המרנינה ש"עוד יוסף חי" ומיד מחליט "אלכה ואראנו בטרם אמות" (בראשית מה:כח). בדרכו מגיע לבאר שבע, "ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק (שם מו:א). קרבנו מתקבל ברצון והוא זוכה לגילוי שכינה וכך נאמר, "אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם" (שם מו:ג).

התלהבותו הספונטאנית הראשונה לרדת מצרימה לראות את בנו מובנת בהחלט, אך הקרב בבאר-שבע לשם השגת מראה נבואה אינו מובן לכאורה. אך נאמר שיעקב פחד מנסיעה זאת, ולכן הקריב קרבן וזכה למראה הנבואה שבה נאמר לו "אל תירא מרדה מצרימה". מה סיבת פחדו זה? כמו"כ לא מובן מדוע זבח זבחים לאלוקי אביו יצחק ולא לאלוקי אבותיו אברהם ויצחק.

על השאלה השניה ענה ר' יוחנן (במדרש רבה והביאו רש"י בפירושו על התומש), "מלמד שחייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד אבי אביו", והוסיף רש"י, "לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם". אך עדיין קשה שיכול היה לתלות בכבוד שניהם יחד.

על השאלה הראשונה כתב רש"י סיבת פחדו, "לפי שהיה מיצר על שנזקק לצאת לחוץ לארץ". סתם רש"י ולא פירש על מה בדיוק היה מיצר. ובמדרש (פרקי דר' אליעזר פרק ל"ט הובא בילקוט שמעוני) אמרו: "שמע יעקב על יוסף שהוא חי והיה מהרהר בלבו ואמר אעזוב את ארץ אבותי ואת ארץ מולדתי ואת ארץ מגורי אבותי, ואת ארץ ששכינתו של הקב"ה שרויה בתוכה ואלך לי אל ארץ טמאה אל תוך ערלים שאין יראת שמים ביניהם, אמר לו הקב"ה אל תירא אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה". ולפי זה הפרידה מארץ האבות ששכינת ה' שרויה בה היא שהיתה קשה בעיניו, ולא חשש ליותר מזה והתנחמה לכך שכאשר נאמר לו "ואנכי אעלך גם עלה" נחה דעתו כי הובטח לו להיות נקבר בארץ. ואם היה עדיין מקום לספק הוסיף לו "ויוסף ישית ידו על עיניך", כלומר "במותך", כי כן מנהג החיים עם המתים" (הראב"ע), ובכך נחה דעתו של יעקב.

אלא שכל זה אינו מספיק כנראה להסביר את פחדו הגדול של יעקב, אף שקבורת ארץ-ישראל חשובה מאוד, כי זה יכול היה להשיג בכוחות עצמו ע"י השבעת בנו להעלותו לקבורה ארצה, וכפי שבאמת כך עשה, ומכאן שהיתה סיבה מדאיגה יותר לפחדו של יעקב. הנצי"ב ב"העמק דבר" פירש, "שטירד יעקב משום שהיה ירא שלא יהא נשקע זרעו בהתערבות האומה של מצרים ורק בא"י מקום מקודש לעבודת הקרבנות וגם מיוחד לחכמת התורה יותר מכל הארצות יכולה להיות משמרת נקודה ישראלית לדור דור משא"כ במצרים אינו מקום תורה ועבודה אפשר שיהא ח"ו נשקע עין ישראל". ופחדו זה של יעקב סר כאשר הובטח לו "אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם", כלומר זרעך לא יתבוללו ויטמעו בעם המצרי אלא יהיו שם לגוי גדול, וכדרשת רבותינו בספרי על הפסוק (בדברים כו:ה) ויהי שם לגוי גדול, "מלמד שהיו ישראל מצויינים שם" כלומר מובדלים בפני עצמם במדה שניתן להכירם ולציינם כגוי מיוחד וכפי שנאמר (בדברים ד:לד) "או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות" וגו', הרי מבואר שישראל היו במצרים גוי נבדל ומצויין מתוך גוי אחר. וזה אשר הובטח ליעקב כאשר פחד מהתבוללות זרע ישראל בעם המצרי, "אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם".

★ ★ ★

עתה נבין מדוע זבח זבחים לאלוקי אביו יצחק דווקא ולא לאלוקי אבותיו אברהם ויצחק, כי אברהם ירד למצרים בזמן הרעב ללא שום חשש, וכן יצחק יצא לרדת מצרימה אלמלא עכבו ה' באמרו לו (בראשית כו:ב) "אל תרד מצרימה", ואילו יעקב היה מלא פחד כמבואר לעיל. וההבדל ברור ביותר, אברהם ויצחק יכולים היו לרדת מצרימה ברצונם ולעלות חזרה לארץ בכל שעה שירצו בכך, אבל יעקב ידע שכאשר יירד מצרימה לא יוכל יותר לצאת משם (את הסיבה לכך ביארנו באורך בספרנו "תורת חיים" חלק א' ספר "בראשית" מעמוד קפ"ב ואילך ולא נוכל לכפול הדברים), ולכן חשש מאוד מירידה זאת, ולכן זבח זבחים לאלוקי "אביו יצחק". וכמה נפלאים דברי הרד"ק, "אמר כן לפי שיצחק אביו היה רצונו לרדת מצרימה מפני הרעב ואמר לו האל אל תרד מצרימה וזבח (יעקב) זבחים בבאר שבע שהוא בקצה ארץ כנען, וקודם שיצא מן הארץ רצה לדעת רצון האל אם ימנענו כאשר מנע אביו יצחק או לו חבה וזבחים כדי שתבוא אליו רוח נבואה".

והנה הרד"ק פתח לנו פתח נפלא להבין כוונת יעקב בהקרבת זבחים לאלוקי אביו יצחק דווקא. אלא שתירוצו אינו מספיק שהלא יצחק לא עשה שום מאמץ להשגת רוח נבואה כדי לדעת אם לרדת מצרימה או לא, וכיוון שה' רצה למונעו נגלה אליו ומנע אותו, וגם יעקב יכול היה לצפות גילוי אלוקי אם אין הרצון מלפניו שירד מצרימה, והתאמצות זאת ע"י הקרבת קרבנות מפני מה היתה נחוצה. אבל לאור דברי הרד"ק נלך ביתר קיצוניות, ודרך השערה נאמר שיעקב נדחף באופן טבעי לרדת מצרימה לראות את בנו, דחף ברור ושנון, אך במעמקי לבו פחד ביותר וכפי שנתבאר, כלומר היתה כאן מלחמה בין הרגש האבהי הטבעי לבדיקיר לבין השכל הישר שהזהיר מפני התבוללות בעם המצרי. ולכן זבח זבחים לאלוקי אביו יצחק דווקא בתקוה כי אלוקי אביו יצחק יתגלה אליו וימנע אותו כפי שמנע את אביו. כלומר שאף לכך שכוח עליון ירסן את התלהבותו הטבעית לראות פני בנו, למען שמירת הגרעין המשפחתי שממנו עתיד לצמוח עם ישראל. וכפי שנאמר לו במראה הנבואה בדרכו מחרן לבית אביו (בראשית לה:יא) ויאמר לו אלקים פרה ורבה גוי וקהל גוים יהי' ממך ומלכים מחלציך יצאו.

וכאשר נתבשר שזרעו לא יתבולל במצרים ויהיה שם לגוי גדול, הותרו הספקות ויצא לדרך בלב שלם.

★ ★ ★

ולפי דרכנו נבין קושי נוסף במקראות אלה, כי בתחילה באמרו מביתו בחברון נאמר (מו:א) ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע וגו', היציאה לדרך באה בלשון "ויסע", ואחרי מראה הנבואה כשנאמר לו "לגוי גדול אשימך שם", נאמר "ויקם" יעקב מבאר שבע וישאו בני ישראל את יעקב אביהם וגו'. המפרשים עמדו על כך, ועיין ב"אור החיים", "העמק דבר" "המלבי"ם" ועוד, ויש מקום רב לשאת ולתת בפרשנותם.

ומה שנראה לענ"ד הוא, כי הביטוי "ויסע" מקבל במקרא במקומות רבים לתיאור יציאת האדם ממקומו לדרך ללא הבעת מצב או הרגשה מיוחדת, אבל כאשר נאמר "ויקם" מתכוון המקרא להבעת החלטיות אחרי היסוסים שקדמו, או כאשר המעשה הנדרש להיעשות ביציאה לדרך הוא קשה במיוחד, כפי שנאמר באברהם בפרשת העקדה (בראשית כב:ג), וישכם אברהם בבוקר ויחבוש... ויקח... ויבקע עצי עולה ויקם וילך אל המקום וגו'. או כפי שנאמר באליעזר עבד אברהם כשיצא לבקש אשה ליצחק (שם כד:י), ויקח העבד עשרה גמלים... ויקם וילך אל ארם נהרים וגו' ועוד. אף כאן אחרי מראה הנבואה שהסירה את הספקות מלבו, "ויקם" בנחישות והחלטיות לצאת לדרך.

★ ★ ★

פחדו של יעקב אבינו מישיבה בגלות והששותיו מטמיעה והתבוללות, צריכים להיות אות אזהרה ליושבים בגלות עד עצם היום הזה. יעקב לא החליט סופית לצאת לגלות מתוך פחד התבוללות עד שהובטח לו "לגוי גדול אשימך שם". ואילו בגלות שאחרי החורבן נאמר בדיוק ההיפך (ויקרא כו:לח), ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ איביכם, ורבותינו בספרי (ויקרא על פסוק זה) דרשו אבדן זה גלות, ואכלה אתכם ארץ אויביכם זה אבדן ממש, כלומר גם אבדן פיסי וגם אבדן התבוללות וטמיעה, ושני הדברים התקיימו בעם ישראל בגלות, גם השמדה פיסית וגם התבוללות וטמיעה, שאם לא כן כיצד עם בן למעלה משלושת אלפי שנות קיום מונה מספר כה מועט של אוכלוסין, והלא כעם עתיק צריך היה למנות מאות מיליונים, אבל זו תוצאת הגלות.

ולכן, כאשר יקראו אחינו בית ישראל בתפוצות הגולה את פרשת שבת זאת (ויגש), יחושו בלבם את רגשות ההיסוס והפחד שתקפו את יעקב אבינו ערב צאתו לגלות, יבינו היטב את כל זוועות מצבם בשבתם בגלות, ויתאמצו לעלות ארצה ישראל לבנותה ולהיבנות בה בניין עדי עד.

בנתיבי הזכירה

מאת יהושע איבשיץ

עדות, חוברת ו'. המערכת: יהודה הלמן, צביקה דרור. בית לוחמי הגטאות, 1994. 286 עמ'. מצולם. איורים.

אני מלא הערכה לעורכי הקובץ, על דבקותם בהוצאת הבטאון החשוב הזה, המבטא – לדעתי – את נושא "הזכירה", בצורה היפה ביותר, במגוון העשיר של החומר – שנבחר כנראה בקפידה רבה – והוא בבחינת דבר "השווה לכל נפש". חומר היכול לעניין כל אדם ובמיוחד את שרידי השואה.

הקובץ מחולק לחמישה מדורים: א. "מה בחוברת", ב. 50 שנה למרד ביאליסטוק, ג. "מבנוך העדויות", ד. "בעקבות המוך" (עבודות מחקר), ה. תיעוד.

ב"מה בחוברת" – המשמש לעורכים כעין "מבוא" ו"הקדמה" – מוסבר סיבה של כל עבודה בתוך הקובץ. בנוסף לכך נותנים לנו העורכים "סונטה" בצורה של שיר, שנכתב על-ידי שלמה ליכטנברג, אחד מעסקני "המזרחי" הוותיקים, שנתגלגל ללודז' לפני המלחמה, ובעת המלחמה נמנה עם צוות המחנכים בגטו. שני השירים הוקדשו לארץ-ישראל ולעם ישראל. בנו של מחבר השירים, עוזיאל ליכטנברג מתל-אביב, אף מוסיף פרטים ביוגרפיים על אביו ועל עבודתו החינוכית, ועל הטפתו לרעיון של הציונות הדתית.

50 שנה למרד ביאליסטוק

במדור "50 שנה למרד ביאליסטוק", רוב החומר מוקדש, למעשה, לזכרו של מרדכי טננבוים, מפקד המרד, על דרכו לתנועת "החלוץ" ועל כושר מנהיגותו בארגון המרד. כותבות עליו שרה בנדר וברונקה קלי בנסקי (שתיהן חברות קרובות לטננבוים). אברהם קרסיק כותב על "הדי המרד בגטו ביאליסטוק", ועל ימי היותו שבוי בידי ה"זונדר" הגרמני שעסקו בהשמדת יהודי בילורוסיה. אליהו ורד כותב על בריחתו מביאליסטוק, "אל שורות הפרטיזנים". יהודה הלמן כותב על "פגישות עם טננבוים".

עדויות ניצולים

את ה"ציטוק" שבקובץ, אני מוצא במדור "מן הגנוך", ובמיוחד בעדויותיהם של אלה שילדותם, בתקופת השואה, עברה בין גויים. תמיד אני מתרגש כשאני קורא את סיפוריהם של "אנוסים" קטנים אלה ובפרט את אומץ-לבם לחזור למקור-מחצבתם היהודי. זאת למרות שאינם יודעים כלום על היהדות. אדרבה, ברוב המקרים נפשם הצויה, ועל-פי-רוב כבר עברו שטיפת-מוח ושונאים שנאת-מוות את היהודים ואת היהדות. ניקח לדוגמה את "לילקה ילדת המנזר" – כיום לאה פריד – שניצלה בידי חברה של אמה, פולניה הגונה ומוסרית, שהסתכנה רבות להציל את הילדה הקטנה. משך כל שנות המלחמה, העבירה אותה ממקום מסתור אחד למשנהו, כל אימת שצצה סכנה כלשהי לשלום הילדה, ולבסוף העבירה למנזר. אך גם כאן לא רווחה נחת ומנוחה. אם-המנזר וגם חלק מן הנזירות הציקו לה בקשר על יהדותה. אחרי המלחמה התגלו חלק מהן כיהודים ("אחת מהמשפחות שהתנכלו לי באה לבקר אותי בארץ, אחת מהנזירות היה בשוודיה, ואחרות בארה"ב").

המאפיין אצל ילדים רבים שנמסרו ע"י הוריהם לגויים, אך ניתקלים אצלם. בטראומה עמוקה: הילדים מאשימים עצמם מרומים ונטושים. מאשימים את הוריהם שנטשו אותם. ואילו "היהודים"-המאמצים, או הנזירות במנזר, בכל אינם משתדלים להסביר לילד הקטן שההורים עשו זאת בלב כבד כדי להצילם. אדרבה, הם מנסים לפתח בילד הרך טינה כלפי האם-היולדת. "יתבעם הזה על אמא, ושף לבעם על היהודים כולם, שבגללם אני עוזבה במנזר. לא רציתי עוד להיות יהודיה ולהשתייך לעם האכזרי שהיה מסוגל לסבול את ידיו ורגליו של ישו".

בעדות הנ"ל ישנם שני היבטים על מניעי ההצלה של הגויים: א. "הצלת" נשמה יהודית למען הנצרות. ב. את הילדים הניצולים במנזרים, נאלצו קרוביהם לפדות תמורת הון עתק. ולבסוף כדאי לציין את הסינדרום של הניצולים: "הרחקתי את "הסיפורים שלי" ואת זכרונותי. לא רציתי שידעו שבאתי משם".

דקי בריקן נולד שנה לפני פרוץ המלחמה, בבלגיה. אמו מבית בזיקבסקי בראדומסק בפולין, ואביו, בנימין בלקרמן מביאלה-פודלסקי. הוא עבר את שנות המלחמה אצל משפחת איכרים בבלגיה, שהסתירה אותו. חוויותיו משנות ההסתתרות, הן פחות טראומטיות. אצלו באה הטראומה הקשה דווקא אחרי השחרור. כמו אצל לאה פריד, גם הוריו של דקי לא שרדו מאושוויץ, יהודים רבים גילו מסירות-נפש רבה בהצלת "יתומי השואה", אך רק מעטים ניחנו באורך-רוח ובסבלנות הדרושה, לקליטת ילדים אלה ולהחזרתם לחיק היהדות. למשל, הבדרדור של דקי שניפץ לו את הפסלון "הקדוש". דקי מודה: "שבתי אל יהדותי המקורית במסגרת תנועת "בני עקיבא". וכך עשיתי את צעדי הראשונים בחזרה אל היהדות. קרב חרש עמד בפני, התמודדות חרשה החלה. תפילות חדשות, אלהים אחר, אמונה חדשה". דקי עולה בשנת 1949. "עם עוד ילדים הועברתי לישיבה בכפר-הרואה. נשארתי שם כשנתיים". אך שוב מהפך: "בגיל 13, מיד לאחר הבר-מצוה, שוב אני מפר את שבועת-האמונים שלי. קמתי ועזבתי את הישיבה ועברתי לקיבוץ של השומר הצעיר". ועוד אמר דקי: "אף שלא הייתי במחנה-ריכוז, בכל זאת אני ניצול-שואה, בינתיים הבחנתי שאני עדיין "ילד מוסתר", או אולי אפילו שאני מסתתר מעצמי".

סיפורו של ישראל גולדמן מפינצ'וב הוא שונה. הוא כבר היה בן 14 בפרוץ המלחמה. הייחוד בסיפורו אינו רק במה שעבר עליו אישית בשנות המלחמה. עדותו חורגת מעבר לזה. המחבר ניחן בזכרון פנומנלי. הוא מאזכר מקומות, תאריכים מדוייקים של אירועים, אישים ומצבים בהם נתקל בנדודיו הארוכים והמייסרים. מתוך עדותו אנו מקבלים תמונה מקיפה, לא רק על סבלו האישי, אלא על מצב היהודים במערב פולין בכלל בתקופת החורבן. הוא השכיל להמחיש לנו תמונות אותנטיות, כפי שנחרתו בזכרונו, על תהליך ההשמדה בגבאות השונים בסביבת פינצ'וב עיר הולדתו: על ההתפתחות - שעברו - עליו - עד לגירוש לטרבלינקה. "בבוקר של שמחת-תורה התחילה המשטרה היהודית לגרש את יהודי פינצ'וב לכיכר-העיר. אנשים סחבו אתם צרורות. אבי סחב אתו את הטלית ושני זוגות התפילין. העיר היתה מוקפת בפולנים. אבי עודד אותי לברוח מהשיירה". להלן מספר גולדמן על בריחתו והיות אחותו ואחיו. הם הסתתרו בכפרי הסביבה. לאחר מכן הגיעו לסנדומיר, בה מצאו קומץ יהודים שנשארו אחר הגירוש. "בין היהודים שנשארו בסנדומיר, היו שלושה מלשינים, משתפי פעולה עם הגרמנים. אחד מהם רוצח ברוטלי רוכב על אופנוע. הגרמנים השאירו אותם לטפל ברכוש היהודים שגורשו. המלשינים ידעו לאילו יהודים היו עסקים. חיפשו ומצאו מחבואי-סתר עם סחורות וחפצי-ערך".

בסופו של דבר, גם מכאן גורש קומץ היהודים, האחרון, לטרבלינקה. אך שוב הצליח ג' לברוח, החל לנדוד – בתנאים הקשים של החורף – מכפר לכפר ומאיכר לאיכר. מתגנב לגרנות ולאסמים, בלי ידיעת בעליהם. כך גם אחותו ואחיו, כל אחד בנפרד. נראה שמאמצים אלו התישו את כוחותיהם, לבסוף נעתרו לתרמית הגרמנית – בידיעה שזוהי תרמית – הביאו עצמם אל "העיר היהודית" סנדומיר, שלפי "ההבטחה" הגרמנית, כל היהודים שבתוכה אמורים לשרוד. להלן מתאר ג' את התמונה העגומה בעיר זו. בין שתי סימטאות מתנחלות בלי כל תנאים סניטריים הצטופפו ששת אלפים יהודים. אנשים מתו ברחוב מרעב, מזוהמה ומחלות. מצב זה לא נמשך זמן רב. ב-9 בינואר 1943 הוקף הגטו, וביום א', 10 בינואר, החל הגירוש. שרידי הגטו נדחסו לתוך קרונות-בהמות והוסעו לטרבלינקה. אחדים, פרצו את האשנבים המסורגים וקפצו לתוך השלג. רובם, וביניהם אחיו של ג', נורו למוות. אך הוא נשאר בחיים. שוב נדד מאות ק"מ ברגלים יחפות. אך הוא ניהל מאבק עקשני – משך כמעט

(סוף בעמוד 8)

עידן טראגי ואומלל

מאת בת שלום

אריק הובסבאום, ההיסטוריון המרקסיסטי החשוב ביותר בבריטניה, כתב בעבר סדרת ספרים בשם: "עידן המהפכה", "עידן האימפריה" ו"עידן הקאפיטל", והנה, אחרי הפסקה של שנים רבות, הפתיע את קהל קוראי האנגלית בכרך רביעי ושמו "עידן הקיצוניות".

בספר, שהפך במהירות לרב מכר, בוחן הובסבאום את העבר הקרוב, כלומר את המאה שלנו שבין פרוץ מלחמת העולם הראשונה לבין התמוטטותה של בריה"מ, מה שמכונה בספרו "המאה העשרים הקצרה".

את המאה העשרים מחלק הובסבאום לשלוש תקופות משנה: מרצח הארכידוכס פרנץ פרדיננד ב-1914, שחתם בפועל את המאה הי"9 (שגלשה לפי הערכה זו לתוך המאה הי"20) ומלחמת העולם שפרצה בעקבותיו והרסה את תרבות הבורגנות האירופית הקלאסית ועד – 1947.

בעשורים אלה נוצצו אימפריות עולמיות (כולל זו הבריטית), התמוטטו מערכות כלכליות בינלאומיות (כולל המשבר הגדול בבורסה של 1929) ודוכאו או הושמדו עמים וחברות ברחבי אירופה ואסיה (במלחמת העולם השנייה).

העידן הבא, תור הזהב יוסי, שבו ידע העולם שגשוג כלכלי וקדמה טכנולוגית וחברתית אדירה (עם ייסודן של הדמוקרטיות הסוציאליות נוסח סקנדינביה למשל) החל ב-1950. "ימי הביניים החדשים הסתיימו באותה שנה בבת אחת", כותב הובסבאום, "עבור שמונים אחוז מאוכלוסיית תבל". תקופה זו נמשכה עד 1973.

ב-1973 (מעניין שעבור ישראל זהו התאריך הטראומטי של מלחמת יוה"כ) החלה התת-תקופה השלישית. העולם גלש שוב לתוך תוהו יציבות והחלו הסדקים במערכות פוליטיות וכלכליות שהובילו, בין היתר, לפירוקה של בריה"מ ולמלחמות שבטיות ולאומיות חדשות נוסח יוגוסלביה, סודן או צפון הודו. כאשר תיבחן המאה שלנו, בעתיד, ממשיך הובסבאום, רק במישור של המחקר ההתיאורית המדעית, היא תוצג כמאה גדולה לאדם; בכל תחום אחר, הפסק הכולל יגזור את דינה כעידן טראגי ואומלל.

והנה כמה מסממני הטראגיות הזו, על פי ההיסטוריון הקשיש:

1. פירוקם של עמים ודשים להתארגנויות שבטיות עתיקות (צ'כיה, יוגוסלביה, דרום מזרח רוסיה ועוד ועוד).

2. העמקת פער האיבה השנאה, הקנאה והאלימות הכבושה (בינתיים) בין העשירים לעניים. על פי הדיאגנוזה שלו, פער זה, שהוא מכנה "המתח הקודר", נמצא בבסיסה של הפוליטיקה העולמית כיום.

3. רצח השמדה, אלימות ואכזריות במימדים העולים, כנראה, על אלה של כל מאה קודמת בתולדות האדם. כ-187 מיליון אנשים נרצחו במאה קצרה זו...

בהסתכלו קדימה, אל המאה הי21, כותב הובסבאום, כי הוא רואה את שלושת הצללים הללו מתארכים לעבר העתיד ומסכנים את שלום הדורות הבאים.

מספרות העולם

השירות הציבורי ביפן – מבט מבפנים

מסאו יאממוטו חזר ליפן אחרי עשר שנים תמימות של לימודים ועבודה בארצות הברית, בתחום הפסיכיאטריה המודרנית.

מורהו המובהק, יפני אף הוא, הציע לו להשתלב בשירות הציבורי, שכן יפן, לדבריו, היא מעצמה כלאה בציפורני הביורוקרטיה, שבה מקבלי המשכורות הממשלתית הם האדונים.

יאממוטו קיבל את העצה, ובימיו הראשונים כתושב חוזר, מיהר להיקלט בשירות הציבורי. אלא שאמריקה כבר "קלקלה" אותו – ומה שראה במשרדים הממשלתיים בהם עבד, היכה אותו בהלם. ובהתחלה – גם באלם. האיש שתק והרכין ראש, כרוב עמיתיו, עד שהחליט להתמרד. ספרו "חברה בכותנת כפייה: מבט מבפנים על הביורוקרטיה היפנית" חולל סערה עזה ביפן, ויאממוטו לא הסתפק ברושם שעשה ספרו בארצו, ולכן דאג לתרגמו לאנגלית, במטרה להפיץ בעולם כולו את ביקורתו ובכך, הוא מקווה להוליל מהפכה של אדם אחד, בממסד היפני.

תמצית גילויי יאממוטו מתייחסים לשילוב של שעבוד וחוסר מעש המאפיינים את השירות הציבורי ביפן. כשנכנס לעבודה במשרד ממשלתי, יעץ לו חבר ותיק שלוש עצות להבטחת המשך תעסוקה ולמניעת פיטורים: א. לעולם אל תאחר לעבודה. ב. לעולם אל תבקש חופשה. ג. לעולם אל תעשה עבודה של ממש במהלך יום עבודתך.

היפנים מבלים בעבודה את רוב היום ורוב ימים ובשל העומס של השעות האינסופיות שהם עושים שם – יעילותם נופלת משנה לשנה. כשביקש יאממוטו שבועיים חופשה – נדהמו הבוסים שלו והאשימוהו באמריקניזציה. מי שמע על עובד הנעדר ממקום עבודתו שבועיים שלמים? וכשניסה יאממוטו להסביר שהחופשות תורמות לייעילות העובדים, התבוננו בו כאילו דיבר סינית ולא יפנית. בייאושו – החליט לכתוב את הספר וכמובן – פוטר מיד. אבל הוא מתפרנס עכשיו יפה מאוד מסיבוב הרצאות ארצי.

מה שבפי יאממוטו לבשר לבני יפן, הפך לפופולארי מאוד בעיניהם, ובעוות ההרצאות והספר, הוא מאמין שאכן יחולל הפיכה בהרגלי העבודה היפניים.

לפרשת השבוע ויגש

מלכות יוסף ומלכות יהודה

מאת הרב רצון ערוסי

פרשת השבוע ויגש עוסקת בתיאור מלכותו של יוסף, בעיקר בשנות הרעב. חלק גדול של הפרשה עוסק בתיאור התנהגותו של יוסף, כמלך מצרים בפועל, כלפי אחיו, התנכרותו להם ועד להתגלותו אליהם. כמו כן הפרשה מתארת כיצד יוסף כמלך הוריד את אביו ואת אחיו למצרים לגור שם, וכיצד יוסף כמלך מצרים הנהיג את המצרים בשנות הרעב.

אולם הפרשה מתארת גם את מנהיגותו של יהודה, אחיו של יוסף. למרות שיהודה היה זר במצרים הופיע בפני יוסף בתנאים נחותים למדי. להגן על בנימין אחיו שנחשד כמי שגנב את גביעו של יוסף המלך. בפני מלך מצרי שהתנכר להם לכל אורך הדרך, נאזו יהודה ואחיו נפגשו עימו. כשמוחר, הוא קירבם, ומאידך, הוא התנכר והתנבל להם. יהודה, אפילו בתנאים נחותים כאלה, התייצב לפני יוסף המלך, כהתייצב מנהיג מול מנהיג. ובזכות דבריו הנבונים והמנומקים בניסוחיהם ובמשמעויותיהם, הוא הצליח לשים קץ להתנכרות המלך המצרי. וזה התודע אליהם בבכי. שהוא יוסף אחיהם.

כשרונו המנהיגותי של יהודה היה ידוע לאחיו ולאביו, והוא כבר בא לידי ביטוי בפרשיות הקודמות, וגם יבוא לידי ביטוי מכאן ואילך. אלא שבפרשה הזאת הגיע יהודה לאחד מן השיאים של כשרונו המנהיגותי. יהודה הציל את חיי יוסף ממזימת ההריגה של האחים. הוא נחשב גם אצל זרים כמלך הדן את תמר לשריפה, והוא זה שביטל את פסק המוות שפסק לה. יהודה הוא שהצליח לשכנע את אביו שבנימין יירד עימם למצרים, והתייצב לפני מלך מצרים. והוא זה שהציל את בנימין מן העבדות למלך המצרי. כמו כן יהודה הוא זה שהלך לפני אביו להורות גושנה, בשעה שיעקב ובני ביתו ירדו למצרים.

אין פלא, שיעקב בברכתו לבניו באחרית ימיו, ייעד את יהודה למלכות: "יהודה, אתה יודוך אחיך, ידך בעורף אויביך ישתחוו לך בני אביך לא יסור שבט מיהודה, ומחוקק מבין רגליו עד כי יבוא שילה, ולו יקהת עמים".

כך יוצא, שהפרשה עוסקת בתיאור שני מנהיגים, יוסף ויהודה, שהם מנהיגים פוטנציאליים למלכות ישראל בעתיד. ואמנם אנו יודעים מתוך דברי ימי עמנו שאכן שני מנהיגים אלו העמידו מצאצאיהם מלכים לישראל. דא עקא, מלכים אלו ייצגו לצערנו שתי ממלכות, מלכות אפרים (=יוסף) ומלכות יהודה. שתי ממלכות שחצו את עמנו לשני עמים. עשרת השבטים שהתלכדו מסביב למלכי אפרים, ואשר הם התנתקו מירושלים ומן המקדש, ובמהלך הזמן גם מן היהדות, ושני השבטים יהודה ובנימין שהתלכדו מסביב למלכי בית דוד, ואשר מרכזם היה בירושלים ובמקדש, ואשר הם בדרך כלל שמרו על היהדות, עד שגם הם הושפעו לשלילה מממלכת עשרת השבטים. בסופו של דבר פילוג זה גרם לגלותם של כל השבטים ולחורבן המקדש.

על רקע זה אנו קוראים בהפטרה (יחזקאל, לז, טו-כח) שהנביא יחזקאל ניבא שלעתיד לבוא שתי הממלכות יתאחדו. "שלא ייחצו עוד לשתי ממלכות". אנשי שתי הממלכות יטהרו מאלילותם, הם יחזרו להיות עם ה', וה' יהיה אלוקיהם ויושיעם. הם יתלכדו סביב עבד ה' וסביב המקדש. באופן זה הם יתקדשו ויהיו למה שנועדו להיות, עם אחד, ממלכת כהנים וגוי קדוש ואור לגויים, "וידעו הגויים כי אני ה' מקדש את ישראל, בהיות מקדשי בתוכם לעולם".

עיון משווה בין הפרשה וההפטרה מלמדנו, שהפרשה וההפטרה משלימות זו את זו. הן מלמדות אותנו על יהודה ועל ייעודה של מלכות ישראל, על גורלה ועתידה. והואיל ומלכות ישראל היא ייעודית, ובכדי שהיא תגשים את ייעודה, יפעלו בה שני גורמים מלכותיים: מלכות בית דוד כמלכות ייעודית והבחרת, ומלכות יוסף כמלכות היסטורית שנועדה ע"י ה' להכשיר את מלכות בית דוד למימוש ייעודה, ולמימוש ייעוד עמנו. בשבטיו נמצא בנימין המסמל את קדושת המקדש, שהוא גורם מאוד מרכזי במלכות ישראל.

יהודה אבי המלכות הייעודית

למרות שיוסף הוא שמלך במצרים, ולמרות שאביו יעקב אהב אותו מכל אחיו בשל חכמתו, בכל זאת הוא ייעד את יהודה להיות אבי המלכות בישראל. וכבר עמדנו על כשרונו המנהיגותי של יהודה. ואמנם גם מבחינה היסטורית כך התרחשו הדברים. למרות שיהושע נחשב למלך, והוא אינו מזרע יהודה, ולמרות ששאול המלך למלך ראשון בארץ הקודש, הוא אינו מזרע יהודה, הרי רק לאחר שדוד, שהוא מזרע יהודה, המלך, ה' בחר בו להיות משיחו, ושמצאצאיו יהיו מלכי ישראל לעולם, גם לאחר תום הגלויות, כך היה בבית שני, וזרובבל בר שאלתיאל (מבית דוד), וכך יהיה בבית שלישי (רמב"ם, פי"א מלכים).

ואמנם ליהודה ולדוד היו הכישורים להיות מלכים. "גור אריה יהודה" מלמד שיש לו גבורה של ארי והעצפה של גוריו" (בר"ר, צה, ז). כלומר כשר להילחם את מלחמות ישראל. אבל גם דאגתו הגדולה לאחיו (לישראל), "מפני ששמר מה שהפקיד לו אביו (=את בנימין), זכה למלכות" (זוהר, הל"ב, קנח.). אך מעל לכל שהוא מוכן להעמיד את כל עצמותו למען קידוש ה'. כך נהג דוד, וכך כבר נהג יהודה. "יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא, זכה ונקרא שמו כולו על שמו הקדוש ב"ה+ (סוטה, י.). "מה ראה הקב"ה לתת מלכות ליהודה מכל שאר אחיו, אלא מפני שאותיות של שמו (=של הקב"ה) חקוק בו... ולמה אין בשמו (=של הקב"ה) האות ד' אלא זהו דוד המלך שהתקשר בשמו יותר מכל בני העולם, שכאמור (הושע, ג, ה): ובקשו את ה' אלוקיהם, את דוד מלכם" (זוהר, ח"א, פט). ויהודה הפך להיות שם היהדות, "יהודה אתה יודוך אחיך – יהיו כל אחיך נקראים על שמך, יהודי אני" (בר"ר, צח, ו), ומן המפורסמות שדוד התקין הכל בשביל בניין המקדש.

יוצא איפוא, שבית דוד נמצאו מתאימים להיות מלכים לעם ישראל. זאת מאחר שהיה ביכולתם מצד אחד לקיים את המלוכה בישראל לצרכים הקיומיים של עמנו, ומצד אחר היה ביכולתם ובשאיפתם להעמיד את העוצמה שיש למלכות ישראל כדי שעמנו יממש את ייעודו להיות עם ה', ומלכותו תהיה למעשה מלכות ה' בכל התבל. וכמו שחכמת ה' גזרה שבשביל שאומות העולם יכירו במלכות ה', יש צורך בעם ישראל כעם נבחר להיות עם ה', כדי לתקן את העולם כולו במלכות שדי. כך גזרה חכמתו יתברך שיש צורך בבית דוד כבית שנבחר להיות אבי המלכות הייעודית של עמנו, אשר תגרום לכך שמלכות ישראל תהיה מלכות ה', ועמנו יממש את ייעודו.

יוסף אבי המלכות ההיסטורית

באמור ההיסטוריה המלכותית בישראל לא התחילה ביהודה ובצאצאיו. וגם כשהם מלכו, נפלטו מהם עשרת השבטים והמליכו להם מלכים מבית יוסף, ירבעם בן נבט (=אפרים) וצאצאיו: אלא שבעוד שיוסף, מוכר לנו כמלך בזכות עצמו, וזכותו בהצלת האנושות והצלת ישראל מחרפת רעב, הרי ירבעם בן נבט מוכר לנו כמי שחטא והחטיא את ישראל, ואשר בגין זאת אין לו חלק לעולם הבא (משנה, סנהדרין). ולכאורה מלכות אפרים היא תאונה היסטורית מקרית וקשה שהיתה לעמנו ולמלכותו.

אולם אין הדבר כן. ירבעם בראשית דרכו היה גדול בתורה, ובתורתו לא היה שום דופי (סנהדרין, קב, א), ונבחר בשלמה היה על פי הנביא אחיה השילוני. בגין חטאיו של שלמה (מלכ"א, יא כט-לט), לפי אותה נבואה ירבעם אמור היה לזכות מלוכה באופן זמני. אך ה' הזהיר שבט אחד נוסף לבית דוד. בנימין, "למען היות ניר לדוד עבדי כל הימים לפני בירושלים העיר אשר בחרתי לי לשום שמי שם". כלומר, הברית אשר ה' כרת לדוד שהוא יהיה משיח ה' לעולם. קיומה, יהודה ובנימין ימשיכו להיות המלכות הייעודית. של ישראל בירושלים עיר הקודש שנועדה להפיץ שם ה' בעולם. אלא שבגין חטאי שלמה נתלשו מבית דוד עשרה שבטים מישראל, וניתנה מלוכה לבית יוסף, מלוכה זמנית, שהיא מתורה למלכות יהודה. הנה שמלכות יוסף המשיכה זמן ממושך.

ואותו מקרה של ירבעם בן נבט, שכאמור היה מאת ה', הפך להיות גורמה הלכתית, "מלכי בית דוד הם העומדים לעולם שנאמר: כסאך יהיה נכון עד עולם. אבל אם יעמיד מלך משאר ישראל. תפסק המלכות מביתו. שהרי נאמר לירבעם אך לא כל הימים" (רמב"ם, מלכים, א, ט).

יוצא אפוא, שמלכות בית יוסף היא המלכות החליפית למלכות בית יהודה, ואשר נועדה לסלול את הדרך (כמו יוסף ליהודה), או להכשיר את בית יהודה (כמו ירבעם לשלמה) להיות ראויים לייעודה. ולא רק אצל ירבעם נאמר בפירוש שהוא נשלח ע"י ה'. אלא גם אצל יוסף נאמר שכל מלכותו היא שליחות שה' שלחו כדי לדאוג לקיומם.

אולם כל מלכות חליפית למלכות יהודה עלולה לעלות לעמנו ביוקר רב. שכן מלכות חליפית כזו עלולה שלא להיות נאמנה לקדושת ירושלים ולקדושת המקדש. וממילא היא לא תהיה נאמנה לקדושת עמנו וייעודו. וכך היה אצל ירבעם. הוא חשש מפני העלייה של העם לרגל שמא יחזרו בו, והוא יהרג, וכתוצאה מכך הוא ניתק את העם מירושלים ומן המקדש ונתן לעם תרבות אלילית גויית שפגעה קשות בעמנו. עד שר' עקיבא סבר: "עשרת השבטים אינן עתידים לחזור" (משנה, סנהדרין), ומבחינה זו שונה היה מצבם של עשרת השבטים ומלכותם, ממלכות של יוסף במצרים. אף שהוא היתה בארץ מצרים, ולא בארץ ישראל, ואף שיוסף נחשב למלך מצרי. יוסף היה ירא ה'. יהודי לכל דבר ועיקר, אלא שהוא היה מתופש למצרי, והשתמש במשאבים המצריים לצורך מלכותו. ומשום כך מלכות כזו הועילה לישראל, ולא זו בלבד שהוא הציל את ישראל מחרפת רעב. אלא שהוא היה האבן השואבת לאמונה שבני ישראל יגאלו ממצרים ויעלו לארץ. וארונו וארון הברית הלכו יחדיו עם ישראל במדבר עד לכניסתם לארץ.

בנימין לא היה שותף לא למחלוקת ולא למכירת יוסף. ולא עוד אלא שהוא היה היסוד להצלת עמנו במצרים, שכל ירידתו למצרים התאפשרה ע"י הערבות של יהודה לגורלו. ולכן הוא הביטוי המובהק לערבות היהודית ולאחדות ישראל. ולכן הוא נועד להיות אבי קדושת עמנו, ומקום המקדש הוא "בין כתפיו שכן". בחלקו של בנימין ובחלקו של יהודה.

עם ועידת המפד"ל – דעת חברים

מול המחצית הריקה

מאת דניאל שילה

תוצאות הבחירות האחרונות הביאו למפד"ל אבדות רזהה של שודרים. החשש שמא תצטמצם עוד יותר, ותהיה לגוף חסר השפעה פוליטית – גמוג, ושנתיים אחר הבחירות יש לנו תחושה כי המשבר חלף, וצפויה עתה התאוששות ופריצה קדימה.

תמונת צירי הועידה החדשים, ומושב הועידה הראשון, אך חיזקו תחושה זו. אולם, נראה כי הפקת לקחי המפלות בבחירות, אשר אחריהן עדיין נותרה המפד"ל עם מוטית שיא כוחה – עדיין לא נעשתה מכל צדדיה.

ועדת יגר, אשר תלתה את המפלה בבחירות בפיצול הסיעתי בעיקר, לא קלעה לדעתי לסיבת הדבר. התיקונים החשובים שהציעה היו נחוצים בלאו הכי, כדי ליצור לתנועה מסגרת מתוקנת, אולם המשבר נעוץ לדעתי בחסר בביטוי האידיאולוגי.

ההשקפה הציונית־דתית, ומסגרות החיים הנובעות ממנה, מעוררות קושי ככל מסר מורכב. זהו השקפה אשר הוכחה ברבות השנים כנכונה וכצודקת ביותר ביחס לתקופה בה אנו חיים, אך איננה פשטנית דיה כדי שתעשה נפשות בקלות.

מתנגדיה יכולים בקלות, באמצעות תעמולה ולגלוג רדודים ושטחיים – לעשותה ללעג וקלס, ולהציגה כפשרנית, כוזתרנית, כפוסחת על שתי הסעיפים וכחוסרת חוט שדרה, גם כאשר אותם מומים מצויים באמת בהם עצמם. אין המלגלג מתיימר להוכיח את האשמותיו, שכן לא ימצא דבר מהם במשנתה של הציונות הדתית, הוא פשוט מטיל את ארסו כנחש, ללא נימוק.

מתנגדיה החרדיים של המפד"ל נמנעים מכל שיח אידיאולוגי איתה, שכן היא איננה נחשבת כלל לבת שיח כזו. אין קשי להראות כי מבחינה תורנית־אידיאולוגית, עדיפה הציונות הדתית על מתנגדיה. עשו זאת כבר גדולי תורה גדולים בדורות שקדמו. אולם, כאמור, לא מתנהל כל שיח כזה, והעימות נעשה בדרך של הכפשה ולגלוג בלבד, על ידי גדולים וקטנים.

עומד לו דרשן חרדי על הבימה, ודורש דרשה של דופי כגון זו: "ויתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר אם כן למה זה אנוכי – ותלך לדרוש את ה'". ואומר רש"י: כשהיתה עוברת על פתחי בתי מדרשות יעקב מפרכס לצאת, וכשעוברת על פתחי עבודה זרה ויאמר ה' לה תירגעי, זה לא אחד, זה שניים, אחד חרדי ואחד גוי – נרגעה רבקה אמנו. ומכאן, אומר הדרשן, שמוטב שניים שאחד חרדי ואחד גוי – מאחד שהוא "מזרוחניק".

כינויים כמו "העבודה זרה הציונית" או "השבתאות של ימינו", הודבקו לה למפד"ל מבלי להניד עפעף.

מאידך, היתה הציונות הדתית נתונה ללגלוג וביטול מן הכיוון החילוני, כאשר ביקשה להשתלב בחקלאות, בתעשיה ובשאר מערכות המדינה, והיתה המלחמה נתונה לה מלפנים ומאחור. בתוך המאבק הזה, בהיותה נתונה בתנופת עשייה אדירה, מיעטה הציונות הדתית לעסוק בביסוס האידיאולוגי של דרכה. על כן נדמה היה שאיננה עוסקת אלא בניסיון להשתלב בדרכים שסללו אחרים בחוץ החולין, כעוטיה על עדרי חבריה. מאידך, לא עשתה לעצמה אפילו מעט מזעיר, לעומת מה שעשו אחרים, להאדרת שמם בעיני עצמם.

כותב שורות אלה יכול להעיד, כי למד שמונה שנים בבית ספר של "המזרחי", וכסיימו אותו אפילו לא ידע מה פירושו של שם זה. כל שכן שלא שמע ולו הרצאה או שיחה אחת על הרעיון העומד מאחוריו.

הפנמת הבוז

נראה כי במשך השנים דבקה בחברי תנועה יקרה זו ובמנהיגיה, התופעה שסוציולוגים מכנים בשם "הפנמת הבוז".

אנשי הציונות הדתית באו הן מעולם המסורת והן מעולם הישיבות. הם היו נתונים שם מתחילת הדרך לחירופים וגידופים ולעלילות. שנים רבות נשאו עיניהם לקבל לגיטימציה משם, כך שוודאי לא עמד להם העוז להשיב מלחמה שערה.

אחד מיוחד שבדור, הרב יוסף דוב סולובייצ'יק זצ"ל, כותב בספר "חמש דרשות": "עוד מילדותי זוכר אני את הטענות נגד תנועת המזרחי. אותה האשמה נשמעת גם היום: המזרחי איננה תנועה של תורה, היא איננה מעוניינת בהרבצת תורה, כל התנועה מורכבת מחצי משכילים, שאצלם שיר של ביאליק חשוב יותר מסברא למרגיק, הם מתנגדים לישיבות, הם מעוניינים יותר בחכמת ישראל מבתורת ישראל". בפועל משתמשים מתנגדי המזרחי בהשמצות המורות הרבה יותר. אולם, הרב עצמו מסכם: "האמת היא, כי המזרחי ביום הוא מפיץ התורה ומרביץ התורה הגדול ביותר".

מאז נכתבו הדברים הללו התעצמנו מאוד, הוכפלו ושולשו מספרי הישיבות לסוגיהן, וכן האולפנות, הוקמו המכינות התורניות, והציבור הדתי־לאומי העמיד דור אשר פרץ במעט לכל תחום בארץ.

ועם כל זאת, במקום שהמוני הציונות־הדתית יהיו חרדי גאוה בתנועתם – הם עדיין מסתובבים כמי שתחושת ההתנצלות מוטלת עליו תדיר. וגם על כך כבר כתב הרב סולובייצ'יק לפני כשלושים שנה: "התסביך הוא שאנו בעצמנו איננו מרוצים עם ההישגים הללו, ואין אנו מרוצים בהם מספיק. שונא אני פרסומת ורדיפת כבוד, אך לפעמים יש צורך לפרסם דבר מסויים. היינו צנועים יותר מדי" (שם, עמ' 28–29).

אכן, גופים שלא הגיעו לקרסולי העשייה של תנועתנו, מפרסמים כל מעשה ראשה קטן וגדול הנעשה על ידם, ולפעמים הם מפרסמים בעוצמה רבה אפילו את הפירסום עצמו. לפעמים אנו מפרסמים את האחרים יותר מאשר את עצמנו. כך, למשל, היתה תקופה בה זכתה חב"ד לפרסום ב"הצופה" יותר מבני עקיבא.

תנועה אחרת, לו קיבלה חיזוק אידיאולוגי כה מבוסס וכה גורף, מבר־סמכא כה גדול, כפי שקיבל המזרחי מהרב סולובייצ'יק – היתה דואגת להפיצו באותיות של קידוש לבנה בציבור, וביחוד בקרב הנוער. אלא ש"הבוז המופנם" היה כבר כה גדול, עד שהתקשו לקחת את דבריו ברצינות...

גם ספרים נוספים, שניתן למצוא בהם ביסוס תורני מוצק לדרכה של התנועה, לא נודע דבר קיומם אלא למעטים.

משך כל שנות העשייה של הציונות הדתית, לא זו בלבד שלא עשתה אפילו מעט מזעיר, להחישל ההכרה בצדקת דרכה – אלא גם הניחה לאחרים לסמן בתוכה מוקשי שלילה ובוז.

בראשית שנות המדינה, היא היתה בטוחה כי ההכרה בצדקת דרכה היא אך עניין של זמן אשר יעשה את שלו. על כן לא נתפנתה לכך. על כן גם לא ראתה צורך לצאת למאבק רעיוני נגד מתנגדיה. מתוך כך ראו אותה זרמים אחרים, כחומר חסר צורה רעיונית, אשר כל מי שכוחו אינו מתמלא מתוליתו, יכולים לבוא לקחת ממנו ולספחו אליהם.

"יבורך הטשטוש המאוחד", אמר אחד מגדולי המחנכים, ויצא לדרך של עשיה חינוכית בעלת תוצאה היסטורית אדירה. קברניטי החינוך הדתי דמו אז למציל המושה טובעים בים ומשכם אל החוף, מבלי לדקדק בשאלה מי יטפל בהם שם. יוצאי ישיבות בני עקיבא אוששו ישיבות ותיקות, והיו בין מייסדיהן של ישיבות חדשות, כשאיש אינו שם על לב למה שקרה להם שם מבחינה רעיונית.

"מוטב שיהיו חרדיים מאשר שיהיו חילוניים", התנחמו הורים במזרחי, כאילו אלו הן שתי האפשרויות היחידות, וכאילו החילונים הקיצוניים ביותר לא באו מבתים חרדיים מובהקים. רמי"ם בישיבות התיכוניות, הפנו במכוון את תלמידיהם למקומות בהם שלילת דרך המזרחי היותה חלק בלתי נפרד מן העשייה החינוכית". אלא שכל עוד לא פגע הדבר בתוצאות הבחירות, לא שם איש לב לכך. היתה זו טעות חמורה: סטייה אידיאולוגית הינה קשה לתיקון הרבה יותר מאשר סטייה אלקטוראלית. כך ניתן למצוא כיום נכדים ונינים של אנשי מזרחי מובהקים, בתוך המפלגות השוללים אותו מכל וכל.

לפני שלושים שנה היה הר' אברהם ביאר ז"ל, יושב ראש מרכז התנועה, אשר נהג בשיאותו כרמה, מלבד היותו שנים רבות נציגנו בעיריית תל אביב. את בנו שלח ללמוד בישיבת "הישוב החדש" כרבים מאנשי המזרחי אז. משם העביר אותו לישיבת פוניבז'. היום בנו הוא איש "דגל התורה", קבוצה שבה הזלזול במפד"ל והבוז כלפיה הינם דבר מהותי. "אותה יש לנו בבית המלך". שמות עניים!

דוגמה זו הינה של בעל התפקיד הבולט ביותר במזרחי, אשר כך אירע למשפחתו. אולם, בקרב שורות המזרחי רבו הדוגמאות הללו. שתיקת המזרחי נוכח תופעה זו, יכולה להורות הנכונה כי השקפתו רופפת אף בעיני עצמו. "אכלו זרים כחו והוא לא ידע, גם שיבה זרקה בו והוא לא ידע" (הושע, ט). לא היתה עוד בארץ תנועה רוחנית־רעיונית, אשר עיניה, כחה ומגדיה וקשרו על במותיה, כפי שהתרחש הדבר בציונות הדתית. אלמלא קמו אנשים מן השורה לגדור את הפרצה הזו – כי אז היה נעלם כל בחור ושב משורות המזרחי.

שיקום אידיאולוגי

המשבר הוא גם משבר של מנהיגות. שתי ההחלטות התנועתיות האחרונות, אשר הוחלטו ברמה של מנהיגות – נתקבלו לפני ארבעים שנה. הוחלט אז על הקמתן של "כרם ביבנה" ושל "בר־אילן". מאז, כל הדברים הטובים אשר קרו לציונות הדתית צמחו מלמטה. בני עקיבא, גרעיני הנח"ל, ישיבות ההסדר, התרבות הישיבות התיכוניות והאולפנות, המכינות התורניות, התאוששותה המופלאה של "מרכז הרב", חדירת הנוער הדתי אל כל תחומי הצבא, השירות הלאומי לבנות, כל זה לא תוכנן על ידי שום ועדה תנועתית. התנועה סייעה, עודדה, השתבחה בנעשה, אך בעצמה לא יזמה דבר.

באחת הצעדות הראשונות של גוש אמונים, פסעתי כברת דרך לצידו של איש עתיר זכויות בהתיישבות הדתית. לפתע אמר לי באנחה: "גוש אמונים הורס את הפועל המזרחי". מדוע תאמר כן, שאלתי בבהלה, חרד לתנועה שלי. "מפני שאת המהלך הזה צריך היה הפועל המזרחי להוביל, וגוש אמונים העושה זאת במקומו, מרחיק אותו מבמת ההיסטוריה, מבלי להתכוון לכך", השיב.

כל השנים הצטיירה המפד"ל כמגינה והמסוככת על הציבור הדתי ומפלגה, מפני התגבלות השמאל. משעלה הימין לשלטון, נראה היה שזרחה השמש לעד, ואין עוד צורך במסויה הזו. לא פלא איפה, שנפילתה האלקטוראלית של המפד"ל אירעה דווקא תחת שלטון הליכוד. מספרים כי אחד מן המפולפלים שבמנהיגינו אמר, כי בכל פעם שמנחם בגין שם כיפה לראשו ומזכיר שם שמים – מפסידה המפד"ל מנדט אחד. ברם זכותה הגדולה של המפד"ל, קבע הרב סולובייצ'יק, היא בהגדרתה והפצתה מחדש את מצוות יישוב ארץ־ישראל, וקביעתה במרכז השקפת עולמנו, (שם, עמ' 88). לו היתה המפד"ל מבליטה כל השנים את הפן הרעיוני שלה, היו הכל יודעים להבחין בין תכלית לתכלית, בין אלה אשר להם הארץ היא ארץ ה', לבין אלה שעבורם הארץ היא מולדת כשל כל העמים.

אי הדגשת הפן הרעיוני גרם גם לתחושה, כי מנהיגי המפד"ל הינם, לכאורה, אנשים אשר בהיותם דתיים, לא יכלו למצוא מוצא לשאפתנותם הפוליטית־במקום־אחר, ועל כן באו אליה. עתה, שצעירים דתיים יכולים להשתלב בליכוד ודומיו – למה לנו המפד"ל? צעירים שמחנכיהם החרדיים ביזו בעיניהם את המפד"ל – ימצאו את דרכם למפלגות חילוניות ביתר קלות.

כהיסוסיה בחינוך, כן היו היסוסיה של המפד"ל בשדה הרבנות. היא עמלה כל השנים לביסוס המועצות הדתיות, על פי מרשם קבוע. הרב – יהיה מי שיהיה, ובלבד שראש המועצה הדתית יהיה שלנו. נוכל למצוא, כי בשנים בהן הנהיגה המפד"ל את ענייני הרבנות בארץ, התמנו משום מה בערי ישראל רבנים אגודאיים רבים. רגשי נחיתות, שיקולים סיעתיים, שיקולים משפחתיים, או כאלה של ידידות קרובה, גברו על שיקולים חינוכיים תנועתיים, שהעסקנים המקומיים לא היו כלל מודעים להם.

הרעיון היה שאם תימסרנה משרות רבניות לחוגים האגודאיים, יביא הדבר להתקרבותם לדרכנו, או לקבלת איזושהיא לגיטימציה מהם. הדבר התגלה כמופרך לחלוטין.

בקהילות ציוניות דתיות מובהקות כיהנו רבנים שהשקפתם האישית היתה מנוגדת לחלוטין להשקפת הציבור. בקהילה אחת, שהיתה ממניחות היסוד לחגיגת יום־העצמאות כציבור, כיהן שנים רבות רב, אשר התגלה כשייך לאלה שבעיניהם החוגג את היום – חשוד על המינות. רב כזה לא יעודד את השירות הצבאי לבנים, ולא את השירות הלאומי לבנות, לא יחזק כמובן את דרך הציונות הדתית, ואם חלילה תישמע צפירה ביום קרב – לא ייצא מביתו לא בן, לא נכד ולא חתן.

בנינו ממלאים את שורות היחידות הקרביות, אך את שורות הרבנות הצבאית ממלאים שוללי דרכם, למרות שהעומד בראשה ידוע כבעל השקפה ציונית ברורה.

שיקום התנועה חייב להיות קודם לכל שיקום אידיאולוגי. בדיקת התאמה של נבחריה, המנהיגים, העסקנים והמתפקדים צריכה להיות לאור זאת.

צירי הועידה הנוכחית נראים כמי שיכולים להעמיד לנו מנהיגות כזו.

עול מצוה

(המשך מעמוד 7)

קלט ידע ורחשים שמעולם לא ידע בעולם היהודי, ואף יש לו קרבה יתירה לביתו גרליגרה.

דן צלקה מטיל אט אט את קליפתו היהודית של הנער, ומראה אותו שוקע בעולם החלומות של מושגים נעלמים והגזמות תיאולוגיות, תוך אוירה ימי־ביניימית של זאבים ומערות. העידן הוא בשלהי ימי הביניים של נסיכים ואבירים, כופרים ומאמינים, הלוחמים עם צבאות קטנים שמשאת נפשם הוא להרוג ולכבוש. והנה הנער המשר חלום לתהום.

תהום זו אפופת רוחות מוות ומאבקים, ובעמק זה מוצא הנגא אילי גם את הכומר השני מהעיד מוזר, ברנולד, ששפתיו ברעותיו כמולים, הנער מחפש שוב את הנקמה, כי "אל נקמות ה'", במסע למנזר בלויזס שאליו יצא גם האביר השודד פון ריטמר.

"והנה אילי הגיע בחומות המנזר שהתנשא מעלה מעלה, תמירות וגאות מכוסות ערפל, ומבטו נפל על עץ שצמח משמאל השער. היה זה עץ לא גדול, נמוך ורחב, גזעו עבה ועליו סיקוסי זקנה רבים שנגלו מפעם לפעם מלבו הערפל... אט אט נפוג הערפל מעל המנזר ואז נתגלתה המלכודת אותה הכין רוקסור קלטה שבית בריח עם הנוזידים". דן צלקה מעלה אותנו על דרך הבלהה הקודרת שמזמנת את המוות לגיבורים, עת אנשים חיים ומתים מתהלכים זה בצד זה, והגבול ביניהם פרוץ. ברומן בלאוריסקי זה גם החי והמומת הם שליחי הגורל, כאשר ליד בני האדם מופיעים גם יצורים על־טבעיים, כמו הסכאי קאוזה, שמכפף סרגים ומפלס דרך לפני הנגא אילי כדי להציל את נפשו. את חייו הוא אינו מציל, אך ביער הסבך הוא מוצא את ברנולד שהשליך לפיר לביתם אשר בעיר מוחן והוא משיב לו את להב החרב: "נשק את החרב ובקש סליחה מאלוקיך על חטאיך הגדולים". האח ברנולד נרעש ושפתיו לוחשות, ידיו רועדות והוא נופל מת, אחרי שהנגא אילי משקיע בו את החרב. בדיבוים אלה מוצא הנגא את ספר התהילים ותוכי העמוק בשקיק הקטיפה ומתבונן בו: "ועידותו והכתבים הכתולים בפינות העמודים לא עוררו בו עוד רגד ולא סקרנות ולא בעירת כמיהה, אלא שוויון נפש שהפליא אותו". זהו שוויון של נפש שהודהמה מרוב דם.

אקט הנקמה לא הביא את הנער להאבוסר – לטקס הבר מצווה, אלא התהירו שוכב כחיה פצועה. הוא מלמל לעצמו את שיר הערש שאימו היתה שרה לו, שיר על שכשבת המתגברת לרוח בכל כוחה ויכולה לעמוד בפני משבר של רוח הדרום ובפני רוח המערב ואף בפני רוח המזרח, אך רוח הצפון העקשן מכניע אותה. הוא עוד הסתתר בין חומות המנזר האפלים ופגע גם ברופא הכוגן, אך לבסוף הוכרע על ידי אחד החיילים, שתלש את פגיונו והיכה אותו בראשו. כך מסתיים הרומן המסתורי באור חיוור של הירח ובאורו של השחר, כאשר הנגא אילי נותר שרוע, וגם הוא בין המתים, שנקם את נקמת הדוין, אך לא זכה להיכנס במסורת ברית המצוה ככל איש מישראל.

ברומן זה לא התמודד דן צלקה עם התיאור המונומנטאלי ההיסטורי של התקופה, אלא שיקע את המאורעות סביב דיוקנו של הנער. רומן שבנוי על תבנית האמנות, אך נעדר מתן תשובה של המסורת.

בנתיבי הזכירה

(המשך מעמוד 6)

שנתיים – על חייו העלובים. בסופו של דבר זכה ושרד. עלה לארץ־ישראל, הקים משפחה ונלחם במלחמת־העצמאות, במסגרת הפלמ"ח. חומר מרתק ומלא עניין.

עדותו של יאן רודנסקי מעניינת מזווית־ראייה אחרת. לכאורה משפחה יהודית רגילה (מתבוללת) מקראקוב, שעד לפרוץ המלחמה חייה היו תקינים. אך במלחמה משתבש בה משהו. על פי רוב הורים הקריבו עצמם למען חיי ילדיהם. אך לא כך היה במשפחת רודנסקי. האב – לפי עדות הבן – מוחב אותו יהלומים, אך מסרב להציל את בנו. ואכן אשתו ובן אחד ניספו. לאב המשפחה לא איכפת גורלם של בני־משפחתו – תופעה נדירה, אך שכיחה.

אליה מרגולים מספר "על נער יהודי בכיבוש הגרמני בבריה"מ". לא קל היה לחיות תחת הכיבוש הגרמני בשטחי בריה"מ הכבושים. ופי כמה קשה היה זאת לנער יהודי, גם אם לגביו היתה או היהדות חסרת משמעות. לגביו, היתה או יהדותו כעין "ביבגת" בלתי־נראית, שבגללה הגרמנים רוצים להשמידו. אך מה שחשוב, מחבר המאמר סוקר בהרחבה את תלאות ומצוקות האוכלוסיה האזרחית בבריה"מ, בימי הכיבוש הנאצי. רעב, מצוקת־דיור, השפלה ופחד. בריה"מ ההרוסה לומדת לחיות עם מצוקותיה.

מאמצי הצלה

במדור "בעקבות השמד", מנסה החוקר יורם נמרוד לטהר את מנהיגי היישוב מהאשם, שלא עשו דבר להציל את יהודי הגולה בימי החורבן. הוא סבור שכן נעשה מאמץ, מצד פרופ' וייצמן ובן־גוריון, אלא שהניסיון נכשל בגלל חבכים בממשלת אנגליה. למעשה בכל המחקר הזה אין שום היבט של הצלה, אף לכאורה. כל ההסבאות מצביעות על יריביות התכבים במדיניות אנגליה ביחס לארץ־ישראל. אוריינטציה על אבן־סעוד, או על עבדאללה מירדן. אבל מה לכל זה ולהצלת יהודי אירופה? כל החומר המצוטט (עמ' 239־207) מתייחס לגורל ארץ־ישראל שלאחר המלחמה. אם כך, מה לכל זה ולעניין ההצלה?

בסך־הכל חומר מעניין ומרתק. יישר־כוח ל"לוחמי הגטאות".

אתמול בבורסה

עליות

מאת מנחי זמר

מוף מוף, עליות נאות בבורסה. שבוע המסחר, שהתאפיין בירידות, הסתיים אתמול בעליות, שצמצמו את שעור הירידות השבועי. מדד מניות המשתנים עלה אתמול ב־2.6 אחוזים * לרמה של 167.5 נקודות. מחזור העסקות הסתכם ב־108 מליון שקל.

המסחר אתמול החל עם עודפי ביקוש גדולים של כ־80 מליון שקל מרביתם לבר"מ, זאת מתוך צפיה לתיקון בשערים, לו מחכים הסוחרים כבר מספר ימים.

בין המניות שבלטו אתמול אי.די.בי. אחזקות שעלתה ב־3 אחוז במחזור של כ־4 מליון שקל, טבע שעלתה ב־2 אחוז ואחרים, כור, ישראמקו, אלביט ואי.די.בי. פתוח שעלו ב־3.5־5 אחוזים.

בסיכום שבועי ירד מדד מניות המשתנים ב־1.28 אחוז, מניות המעו"ף ב־1.28 אחוז ומניות הבר"מ ב־2 אחוז.

חמאס: נמשיך באינתיפאדה

עזה (עתים־רויטר) הדוברים העיקריים של מבוגת אשיך יאסר עמאמות, תנועת החמאס, הבהירה כי תמשיך באינתיפאדה נגד ישראל, אינתיפאדה שתיכנס ביום שישי לשנתה הח'.

"הלוחמים הקדושים שלנו יחגגו את השנה השמינית של האינתיפאדה לשלב חדש במלחמת הקודש וימשיכו להנחית מהלומות מכאיבות על כוחות הכבוש העמכנים של הציונים", נאמר בהודעה שפרסמה אתמול ברצועת עזה.

שני ארגוני מחבלים מארכסיסטיים החברים באש"ף, האישים בלתי תלויים, הודיעו גם הם לקראת יום השנה השמיני, כי הם מקימים "חזית פעולה לאומית דמוקרטית" כדי להילחם בהסכם של ערפאת עם ישראל.

החזית הדמוקרטית לשיחרור פלשתין והחזית העממית לשיחרור פלשתין, שמרכזן בדמשק, הבהירו כי ימשיכו במאבק המזויין נגד ישראל.

מסיבת ר"ח לגמלאי המפד"ל בחיפה

מאת א. צבי גבמן

במוצ' חודש בחודש נערכה מסיבת ראש חודש טבת בארגון הגימלאים והוותיקים בסניף הפועל המזרחי והמפד"ל בחיפה בשיתוף עם המועצה הדתית.

פתח והנחה יו"ר הארגון אהרן סקורניק, שבפתח דבריו שלח תנחומים לוותיקי התנועה החברים ר"ר יצחק ובעלה רפאל עם פטירת בנם הרב שילה ז"ל. כן מסר הר"ח מהישיבה הראשונה של מרכז התנועה החדש. כמקובל אמר דברי תורה מפרשת השבוע סגן ראש העיר משה שטסמן.

את ההרצאה המרכזית השמיע הרב ברוך קינר, רב שכונות תל־עמל ונוה יוסף בנושא "גמר שנת השביעית ולקראת שנת שביעית של הפירות" בהסבירו שכל מרכיבה של שמיטה היא האמונה.

מאסר בפועל לבנימין כהנא על הסגת גבול

בית משפט השלום בירושלים גזר אתמול 4 וחצי חדשי מאסר בפועל על בנימין זאב כהנא, ראש תנועת "כהנא חי".

כהנא הורשע בהסגת גבול, לאחר שבחודש ספטמבר 1993 כבל עצמו באזיקים אל אחד משערי הכנסת וסירב לפתוח את המנעולים ולעזוב את המקום. כהנא נעצר רק לאחר שאנשי משמר הכנסת ניסרו את השרשראות.

השופטת גילה כנפי־שטייניץ גזרה על כהנא 6 חדשי מאסר, 3 מהם בפועל ושלושה על תנאי. כמו כן הפעילה השופטת 45 ימי מאסר על תנאי, שהיו תלויים נגד כהנא.

שערי המניות ביום 8.12.94

בנקים למשכנתאות

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
אדנים	287122	10			
כרמל	625	3314	+21	+3.5	+22544
פיתוח משכ.	*17116	337	+211	+1.2	+981
• ביצוע חלקי 99.9%					
משכן	29605	248	+438	+1.5	+193
עצמאות	59489	68	+2012	+3.5	+297
בנ"ל למשכ	34985	42	+174	+.5	+58
משכנות מב ש	170012		+3334	+2.0	+28

מוסדות מימון ענפיים

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
שלמן	*7396	1827	+180	+2.5	+8218
מגזר השק'	*6374	505	+201	+3.3	+487
• ביצוע חלקי 97.4%					
ליסינג	ק 56685		+5153	+10.0	+16

חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
איילון בטוח	602	2047			
הדר 1	1094	8187	+21	+2.0	+33916
הדר 5	1063	1635	+16	+1.5	+19565
הפניקס 01	2436	4041	+6	+.2	+4937
הפניקס 05	2271	5167	+108	+5.0	+27314
המשמרת אל1	1320	122	+20	+1.5	+11078
המשמרת אל5	1161	619	+20	+1.8	+21461
מנורה 1	966	1	+2	+.2	+5043
מנורה 5	908	385	+26	+2.9	+2655
מגד ביטוח	436		+9	+2.1	+6000
סקורים	2094	834	−11	−.5	−5298
צור שמיר	*89	68641	+7	+8.5	+540920
• ביצוע חלקי 53.3%					
ציון 5	9518	17	+277	+3.0	+35

מסחר ושרותים

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
מאיר עזרא	2431	34880	+82	+3.5	+1586
קיסטל	1793	5000			
אסותא	1140	8812	+11	+1.0	+36182
תל. מימון	2740	1955	+7	+.3	+559
מגן	798	23300	+23	+3.0	+12145
גבי הדר	252				
מלונות דן	1903	3033			
חוף אלמוג	1235	6066			
ים סוף	*535	17849	+14	+2.7	+21046
• ביצוע חלקי 97.0%					
דיסקאל	ק 517		+47	+10.0	+2127
יעגא	1234	1975	−32	−2.5	−3073
מלל	411	10717	+19	+4.8	+13861
תים	2325	1272			

נדל"ן, בינוי, פיתוח וחקלאות

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
אלרוב	1463	15077			
ארזים	*179	3801			
אילדן	1098	4900			
בית הזהב	364	10000			
ברנוביץ 1	*987	4630			
הדר 01	*206	7902	+11	+5.6	+57350
• ביצוע חלקי 89.2%					
גב ים אגוד	159	85719			
יעקב 1	173	11399	+4	+2.7	+9944
ירדן	333	5363	+16	+5.0	+5028
ישפרו	2712	560	+79	+3.0	+4758
ישראלום	1782	7			
ישרס 0.01	*4537	89			
ישרס 0.05	*4624	580	−12	−.3	−1065
• ביצוע חלקי 85.5%					
כלל פיתוח	645	20741	+22	+3.5	+14763
לוסקי 1	3587	785	+171	+5.0	+1700
מגם	2163	4759	−11	−.5	−3550
מגורי בניה	3530	1058	−36	−1.0	−2488
מישכאל	314	3			
מרב	8167		−82	−1.0	−800
ליפשיץ 5	*158	3001	+5	+3.3	+5708
• ביצוע חלקי 71.9%					
נאות אביב	1413	1533			
נכס אורים	568	862	+46	+8.8	+5936
קרדן 1	*362	11581	+11	+3.1	+14236
• ביצוע חלקי 98.5%					
קרדן 5	359	66000	+29	+8.8	+148236
קמר	תב 354	13637			
רוטנברג 1	1026	210	−21	−2.0	−1330
רוטנברג 5	874	1108	−46	−5.0	−20809
שיאגסים	2062	6019			

חקלאות

חברות תעשיה

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
חנק ש	8706	577			
חנק מ	8859	406			
עלכל 1	311	6021	+21	+7.2	+68958
כמפ	1340	18548	+29	+2.2	+3877
יצור 1 ש"ח	*** הפסקת מסחר ***				
מטמדרס	5823	1548	+29	+.5	+358
שלמה אנגל	11652	187	−29	−.2	−258
ארגור	258	40010	+3	+1.2	+13548
אפים	726	9721	+7	+1.0	+9679
ארגמן	466	200	+14	+3.1	+2208
ולקה גליל	1757	1921	+84	+5.0	+5179
דימלגו 1	534	3337	+1	+.2	+10740
הדינגן	*17828	780	−90	−.5	−598
• ביצוע חלקי 97.8%					
דיקה 1	4007	500			
לודזיה 1	*** הפסקת מסחר ***				
עיט 1	*** הפסקת מסחר ***				
מכונה גבור	379	2500	−12	−3.1	−26199
דגמין	2213	18274	+16	+.7	+2223
אורדן	350	30670	+1	+.3	+4249
אלומית	12388	50			
מבלים	1533	21210	+19	+1.3	+4849
התכוף 1	269	9125			
התכוף 5	132	1003			
זיקה 1	1411	1145			
זיקה 5	1376	1008			
כבלי ציון	*824	18281	+26	+3.3	+66519
• ביצוע חלקי 91.4%					
כתשן 1	820	192	+50	+6.5	+7440
כתשן 5	664	1195	+36	+5.7	+14780
מקי פלדה	8892	3300	+44	+.5	+45
קליל 1	1963	11383			
קליל 5	1896	2780			
רבבריח	1095	16585	+19	+1.8	+10615
ארוקם	*** הפסקת מסחר ***				
אלקו	8986	4242	+45	+.5	+381
איית	439	2003401	+10	+2.3	+409000
חלקן	220	4			

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
מסקרון 1	364	24679	+32	+9.6	+161675
מיכמונג 1	6704	350			
מיכמונג 5	5220	3771			
ציקלון 1	7817	69	+545	+7.5	+69
ציקלון 5	*6263	199	+410	+7.0	+166
• ביצוע חלקי 99.5%					
קבאשטיין	5314	1800			
תאת 1	ק 404		+37	+10.1	+8657
תאת 5	286	233938	+19	+7.1	+266491
תראה	905	7984	+40	+4.2	+47862
תדיראן	671	19353	+7	+1.1	+6694
אי מי	774	17900	+23	+3.1	+31732
תעש אקרשטן	504	18546	+4	+1.3	+15734
אודים מלוס	202	73891	+16	+8.9	+357339
מתוקה 1	300		+3	+1.0	+9000
מתוקה 5	278	1	+3	+1.1	+6499
דשנים 1	1735	1524	−26	−1.5	−1524
דשנים 5	1414	165	−4	−.3	−835
מטלל 1	803	563			
ליפסקי ושת	2199	2411			
מקסימה 1	1011	1223	+5	+.5	+777
מקסימה 5	1047		+78	+8.0	+3000
סנו 1	1086	246	+11	+1.0	+2989
סנו 5	1070	2616			
פריקלס	1897	23330	+23	+1.2	+1955
קים	4923		−152	−3.0	−2085
קליין	663	13000	+2	+.3	+14685
תיא	866	5587			
מקסול כתר	446	5030	+6	+1.4	+11970
רשון	2794		+48	+1.7	+250
מלט 05	513	252	+1	+.2	+2990
קיבל	1479	10300	+7	+.5	+15700
תעל	*38484	129			
אגרין 1	116	8686			
גלך	790	12120	−4	−.5	−11754
חמישה יוד	315	953	+16	+5.4	+18047
פז חד	481	22725			

חברות להשקעה ולאחזקות

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
אגיק	*5711	350	−58	−1.0	−360
• ביצוע חלקי 97.2%					
אלגד	5258	1027			
אמריקה 0.1	330941	400	+6409	+2.0	+102
בולת	4851	4376			
דנבאר 1	2025	38			
דנבאר 5	1862	9741	+93	+5.3	+19870
חלמטו 01	70623	14			
אמאא	111959	25	+7324	+7.0	+56
צבי אקרשטן 1	750	7970			
צבי אקרשטן 5	681	18723			
יצוא	1527	30033	+44	+3.0	+2612
כלל ישר 50	*6492	768	+127	+2.0	+5266
• ביצוע חלקי 90.4%					
מבור 01	1815	2123			
מבור 05	1658	827	+12	+.7	+1030
מגר השקעות	2395	800			
משגות המנה	734	230197	+5	+20.0	+900001
מז השקעות	7594	3536	+292	+4.0	+6591
מגה 01	ק 970		+88	+10.0	+9074
כור 1.0	22493	15597	+761	+3.5	+4963

חברות חיפושי נפט וגז

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
מגן 1	5987	1	+295	+5.5	+1559
מגן 5	5725	3902	+85	+1.5	+324

מקבילה - חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
הסנה	*** הפסקת מסחר ***				
י.ס.פל	1077	2517			
קשל	186	2582			
אליסק	426	8524			
אליסק	426	8524			
דשה	1858	545			
כלל משכים	9378	145			
משנ	221	183274	+8	+3.8	+113211
ניקב 1	275	758	+9	+3.4	+6092

מקבילה — נדל"ן בינוי ופתוח

מניה	שער	מחזור בשווי	שינוי בנק'	שינוי ב%	הון/ בשקל
בריקר נת	2841	645	−31	−1.5	−1462
דנבאר משר'	4296	1130	+185	+2.5	+1669
מלינו 5	713	46574	+24	+5.5	+6457
לוינשטין 1	*720	3580			
שיד	4623	243	−47	−1.0	−314
אמאא	1072	14746	+31	+3.0	+15562
שמן	7793	1805	+39	+.5	+1085
מ.ל.ב	1183	9681	−5	−.3	−10813
גל תעש' 1	161	25790	+5	+3.5	+71030

משתנים

מניה	שער	שינוי בנק'	שינוי ב%	מחזור בשווי
הבינלאומי	31928	+930	+3.0	57749
פ.ב.י	42938	+1750	+4.2	1462124
בזק	540	+16	+3.0	1644870
כלל סחר	813	+14	+1.7	377355
שופרסל	4691	+202	+4.5	712400
ולק	8587	+290	+3.5	1387256
אמרים	3791	+101	+2.7	2886592
נכסים ובנין	18446	+273	+1.5	64781
הכשרת ישוב	917	+33	+3.7	982800
חב' כללית	1019	+39	+4.0	304452
מבני תעשיה	373	+10	+2.7	1237520
קרור הום 5	1666	+4	+.2	240064
מלגה ב	352	+18	+5.2	15566
אורדן	350	+1	+.2	14880
כלל אלקטר	22810	−406	−1.7	800187
אלביט	18550	+627	+3.5	2446781
אלרון	8381	+244	+3.0	451106
אגן	3842	+10	+.2	25542
טבע	71070	+1394	+2.0	1843068
ים המלח	778	+30	+4.0	1291040
פטרוכימים	1363	+46	+3.5	728220
תא"ש 1	1007	+3	+.2	71680
מפעלי נייר	12424	+333	+2.7	565251
כלל תעשיות	1676	+29	+1.7	1292600
אי.די.בי פת'	48315	+1521	+3.2	1463959
אמריקה 1	302566	+2252	+.7	617483
הגלישראל 5	18844	+504	+2.7	85949
מפעלים השק	7328	+398	+5.7	779268
דיסק השק	18220	+357	+2.0	1159686
כלל ישר"ס 10	6885	+68	+1.0	469567
פרון	9821	+378	+4.0	58713
פז נפט	101	+2	+2.0	60688
יואל	128	+5	+4.0	[illegible]
נשגא	650	−2	−.2	100760

בית־ספר למנהיגות חינוכית

עוסק בהכשרת כח אדם בכיר למילוי תפקידים במערכות החינוך בישראל ופתוח בפני אנשים רחבי אופקים, הרואים את ייעודם בחינוך.

הרשמה לשנת הלימודים תשנ"ו

בית הספר למנהיגות חינוכית פתוח למועמדים בעלי יכולת ונסיון מוכחים העונים לתנאים הבאים:

בעלי תואר שני לפחות (או הכשרה מקבילה) בגילאי 30-45 אשר הינם:

אנשי חינוך העוסקים בניהול, הוראה, תכנון או מחקר, בעלי 5 שנות נסיון לפחות.

או לחילופין:

אנשי אמנויות, מדעי הטבע, החברה והרוח, אנשים מהשרות הציבורי או הצבאי המעוניינים לעבור הסבה לחינוך.

העונים לדרישות אלו יתבקשו לעמוד בתהליכי מיון.

למועמדים שיתקבלו לתכנית, יוענקו תנאים אשר יאפשרו להם להתרכז בלימודים, במחקר ובחשיבה למשך שנתיים, תמורת התחייבות לעסוק בחינוך.

המעוניינים לקבל טפסי הרשמה מתבקשים לשלוח תמצית קורות חיים עד לתאריך ה־2 בינואר 1995 א' שבט תשנ"ה
לת.ד. 53343 ירושלים מיקוד 91523

صكنا من الاهل

הוקם פורום מיוחד למנהלי כספים בתעשיה

בהתאחדות התעשיינים הוקם פורום מיוחד למנהלי כספים במפעלי התעשיה הכולל 350 חברות. כך מסר שוקי אברמוביץ, מנהל המחלקה לכלכלת תעשיה ועסקים בהתאחדות התעשיינים.

הוא הוסיף, כי מטרות הפורום הן: ליבון נושאים המעסיקים את מנהל הכספים במפעל: דיונים בבעיות משק, כלכלה, כספים; יצירת קשר בלתי אמצעי בין קובעי מדיניות לבין מנהלי כספים – על מנת להכיר מקרוב את הבעיות, החסמים והצרכים של התעשיה.

מסגרת הפעילות בפורום תכלול מפגשים רב חודשיים, ובמהלכם יימסרו עדכונים בתחומי הפעילות השונים של התעשיה. כל מפגש ייוחד לדיון בנושא מסויים בהשתתפות אנשי המקצוע במשק בתחום הרלבנטי.

אברמוביץ ציין, כי המפגש הראשון של הפורום יתקיים מחר, 8 דצמ' 94', ויעסוק בנושא פעילות מרכז השקעות ושינויים מתוכננים בחוק. הנושא יוצג ע"י משה דוכרת – מנהל מרכז השקעות במשרד התעשיה והמסחר.

אמורים להשתתף בו למעלה מ־100 מנהלי כספים.

פרוט שערים לקרנות — בנק המזרחי

שם קרן	מספר קרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	אחוז שינוי
המרה	5120274	829.78	820.59	1.08
הלמיש	5120050	236.01	235.34	−1.18
לשם	5120076	1,065.42	1,053.42	0.28
מזרחי אייל אג"ח	5120654	75.95	75.49	0.65
מזרחי אייל מניות	5120555	71.26	70.82	2.36
סלע	5120134	985.45	976.74	0.22
עדית	5120175	2,910.49	2,876.85	0.90
עמרה משולבת	5120159	162.43	161.23	1.97
עמרה משתנים	5120118	1,298.66	1,283.83	2.36
עמרה אג"ח מדינה	5120092	875.05	867.37	0.22
עמרה כו"ם	5120035	1,506.33	1,489.53	1.55
עמרה 10	5120431	116.58	115.25	1.67
עמרה מטף	5120498	127.67	126.56	2.73
עמרה יצוא	5120597	58.54	57.85	1.78
עמרה כוללת	5120019	158.50	156.69	0.67
צוק	5120373	260.81	259.52	0.66

שערי הדולר בעולם

שערי מכירה לאתמול שעה 2000 שעון ישראל

	נמוך	גבוה	אחרון	שינויי יומי באחוזים
לי"ש*	1.5598	1.5703	1.5625	+0.0055
מרק	1.5645	1.5800	1.5789	+0.0126
פר"ש	1.3223	1.3395	1.3389	+0.0146
פר"צ	5.3715	5.4292	5.4224	+0.0419
ין	99.80	100.70	100.52	+0.6300
זהב**	375.30	377.30	376.25	−0.5000
כסף**	4.6000	4.7100	4.6700	+0.0400
מדד דאו ג'ונס	3,728.46	3,745.95	3,722.40	−7.0600
מדד המניות הישראליות בניו יורק	99.80	100.70	100.52	+0.6300

* השער בדולרים
** אונקיה בזהב

הנתונים נמסרו באדיבות חברת קומסטוק טריידינג בע"מ
מתווכים מורשים בתחום עתידים אופציות וניירות ערך. טל' 02־244963
פקס 02־244876, 70 בסניף תל אביב 03־5768828, פקס 03־5758880

הפרקליטות לא תערער על עונשם של רוצחי נהג המונית דרק רוט

פרקליטות המדינה הודיעה אתמול, כי לא תערער על העונש שהוטל על שני הנערים מהרצליה, שהורשעו ברצח נהג המונית, דרק רוט. בית המשפט המחוזי בתל־אביב גזר על הנאשמים עונש של 16 שנות מאסר. למעמד הפרקליטות, עונש של 16 שנות מאסר הוא עונש כבד, לנאשמים בגיל ארבע עשרה, שהוא הגיל המבולי להטלת עונש מאסר בלעדי.

פרקליטות המדינה מסרה, כי התקבלו פניות מגוונות, בעקבות גזר הדין. היו שטענו כי העונש קל, וביקשו למצות את הדין עם הנערים, בשל המעשה הקיצוני בתוכנו שביצעו. לעומתם, היו שביקשו להקל בעונשם של הנערים, בעיקר בשל גילם, כבני ארבע עשרה וחצי.

פרקליטות המדינה הודיעה, כי לאחר ששקלה העמדות המנוגדות בנושא, הגיעה למסקנה שאין מקום להגיש ערעור לביהמ"ש העליון. בין השאר התקבלה החלטה זו, בעקבות עמדתו העקרונית של ביהמ"ש העליון, לא למצות את הדין בערכאות הערעור.

לדעת הפרקליטות, ישנו סיכוי קלוש שביהמ"ש העליון יחליט להחמיר בעונשם של הנאשמים, ולגזור עליהם 20 שנות מאסר. פרקליטות המדינה גם לקחה בחשבון את גילם הצעיר של הנערים – המוכר בשיטת המשפט במדינת ישראל כגורם מקל בענישה.

הפרקליטות מדגישה, שהחלטה זו אין במשמעותה כאילו היא מקילה ראש במעשה: "מעשה הרצח המזוויע היה יוצא דופן בחומרתו, ליפגע על זלזול בוטה בערכי היסוד של החברה מצד הנאשמים ועל העדר נורמות מוסריות בסיסיות אצלם, ואין ספק כי הצדיק עונש חמור יותר".

בנק "טפחות" שיפר את הריבית בתכניות החסכון צמודות המדד

לאור ההתפתחויות בשוק ההון, בעיקר עליית התשואות באגרות החוב, הודיע בנק "טפחות" על שיפור הריבית בתכנית החסכון "טפחות תשואה".

שיפור הריבית הוא בשיעור של כרבע אחוז בדרך כלל. טבלת שיעור הריבית החדשה היא כדלקמן: שנתיים – 3.3%, חמש שנים – 3.4%, (רטרואקטיבית מתחילת החסכון), 15 שנה ומעלה – 3.6% (רטרואקטיבית מתחילת החסכון).

שיעורים אלה נוגעים להפקדות מעל 50,000 ש"ח (להפקדות נמוכות מ־50,000 ש"ח הריביות נמוכות ב־0.2%).

עם שיעורי ריבית אלה עומד בנק "טפחות" בראש המערכת הבנקאית, בתכניות חסכון צמודות מדד.

בנוסף לריבית ולהצמדה למדד המחירים לצרכן, הפטורות ממס, מבטיחה "טפחות תשואה" משכנתא מועדפת לחוסכים, ואופציה להצמדת הקרן (חלקית או מלאה, בהתאם להקפת החסכון) למדד הבנייה.

נחשפה כנופיית עולים שהונתה חברות ביטוח

פעילות מודיעינית של משטרת נתניה הביאה לחשיפתה של כנופיה המורכבת מעולים ממדינות חבר העמים, שעסקה בהונאת חברות ביטוח, זיוף מסמכים וזיוף רכבים.

בראש צוות החוקרים עמד רס"ר שמואל בר ממשטרת נתניה. החקירה העלתה, כי חברי הכנופיה היו מקבלים מהעולים מכוניות חדשות. העולים הודיעו על גניבת הרכב וקיבלו את מחיר המכונית, כולל המיסים, מחברות הביטוח.

את רשיונות הרכב נהגו לזייף חברי הכנופיה או שהיו מוסרים לאחרים.

המשטרה הצליחה לתפוס 4 כלי רכב שנזייפו.

LEIBLER YAVNEH COLLEGE
Melbourne — Australia

מורים ללימודי קודש – אוסטרליה

This Modern Orthodox Zionist Co-Educational School of 700 students from Kindergarten to Year 12 is operated under the auspices of the local Mizrachi Community. It aims to provide the highest standard of Limmudei Kodesh and Limmudei Chol.

Applications are invited from outstanding teachers for two to three year appointments to positions as follows.

1. **Head of Jewish Studies — Secondary School**
With experience in administration and in curriculum development and implementation of Ivrit and Limmudei Kodesh at the relevant level.
2. **Head of Jewish Studies — Primary School**
With experience in administration and in curriculum development and implementation of Ivrit and Limmudei Kodesh at the relevant level.
3. **Teachers — Primary School**
Teaching Ivrit, Chumash, Mishna, Dinim
4. **Teachers — Secondary School**
Teaching Ivrit, Tanach, Gemara, Mishna, Halacha

The successful candidates are likely to be observant married couples who are bilingual and have a track record of classroom success and a desire for further self-development by active involvement in the formal and informal programmes of stimulating, professional environment in one of the most livable cities in the world.

Candidates should forward applications including a Curriculum Vitae and names and telephone numbers of three referees to: Mrs. Miriam Munz, c/- Moriah Hotel, Keren Hayesod, Jerusalem by December 16th, 1994.

מועדון לתרבות דתית "בר־אילן"

למכובדנו,

ד"ר י.צ. מושקוביץ

המרביץ תורה ברבים ומגיד שיעור ב"כולל" שליד סניף הפוהמ"ז ברמת־גן.

ברכות לבביות
לרגל קבלת פרס

"יקיר החינוך הדתי לשנת תשנ"ה"

בהוקרה ובאיחולים להמשך עבודתך החינוכית המבורכת.

מאחלים:
י. גליצקי נפתלי גליס
וציבור הלומדים

בית

"פרויקה"
היכרויות
למשכילים/ות
בוגרי/ות בני עקיבא ומסורתיים מכל הגילאים
03־9673680

מנוי מביא מנוי

לרגל חידוש מבצע המנויים יינתן מנוי שנתי חינם לכל מנוי שיביא 5 מנויים יומיים חדשים.

בדבר פרטים נא לפנות למחלקת המנויים באחד הסניפים:

סניף תל־אביב	רח' המסגר 66	טל' 03־5622951.
סניף ירושלים	רח' בן יהודה 3	טל' 02־234910.
סניף חיפה	רח' ארלוזורוב 1	טל' 04־663628.

ירושלים

עיריית ירושלים
האגף לתרבות
המחלקה למורשת ישראל

משרד החינוך, התרבות והספורט
מינהל התרבות
האגף לתרבות תורנית

חידון "שאלו שלום ירושלים"

למבוגרים (ילידי ינואר 1973 ואילך)
לציון 3000 שנה לירושלים בירת ישראל

חומר החידון:
- כל הפסוקים בתורה, בנביאים ובכתובים שבהם נזכרת ירושלים במפורש או בכינוי.
- הקובץ "ירושלים בירת ישראל" הכולל: סקירה היסטורית, מקורות, ממצאים ארכיאולוגיים ומדרשי אגדה.

ההרשמה: באגף לתרבות - המחלקה למורשת ישראל - עיריית ירושלים, רח' חיי אדם 2, ירושלים 94141, טל. 02-250644.

מבחן המוקדמות: יום שני, א' בשבט תשנ"ה (2.1.95)
מבחן חצי הגמר: יום רביעי, א' באדר א' תשנ"ה (1.2.95)
החידון הארצי בכנסת: יום שני, ג' בניסן תשנ"ה (3.4.95)

החידון בחסות המחלקה למורשת ישראל - עיריית ירושלים

המחלקה להסברה

בית
אוניברסיטת בר־אילן

בית הספר לעבודה סוציאלית

מרכז למשפחה

אנו שמחים להודיע על חידוש פעילותו של המרכז למשפחה, מיסודו של ד"ר וגב' איירה קיוקין, ובהנהלת ד"ר שמואל נדלר.

המרכז יטפל במשפחות, זוגות, פרטים וקבוצות בקהילה.

הפונים אלינו יטופלו על ידי מומחים ואנשי מקצוע המתמחים לתואר מתקדם בטיפול משפחתי – בפיקוח חברי סגל בכירים של המחלקה.

לצורך רישום וקבלת פרטים יש להתקשר

בכל שעות היום לטל. 03־5351736

טבת הפקות

לידידינו
מר **ישראל סדן**
מנכ"ל מוסדות מדרשית נעם

יקיר החינוך הדתי

התואר נאה לך ואתה נאה לתואר
שתזכה ליישמו ולממשו עוד שנים רבות בבריאות

מאחלים ומברכים
יצחק וצוות טבת הפקות

מתנה לתמיד

לא צריך לשבור את הראש מה לקנות,
זה הזמן לתת מתנה למשפחתך או לחבריך

מנוי שנתי על עתון הצפה.

בדבר פרטים נא לפנות למחלקת המנויים באחד הסניפים.

סניף תל אביב	רח' המסגר 66	טל' 03־5622951
סניף ירושלים	רח' בן יהודה 3	טל' 02־234910
סניף חיפה	רח' ארלוזורוב 1	טל' 04־663628

הלה לפנימיה הצבאית

מהפנימיה הצבאית לפיקוד בצה"ל

החלה ההרשמה
לכיתות ט' ו־י' לשנת הלימוד תשנ"ו

תיכון ברמה גבוהה
הפנימיה הצבאית – המסגרת החינוכית העל־יסודית המעניינת והתוססת. היחידה המשלבת –לימודי תיכון עיוני מתקדמים ברמה הגבוהה ביותר ומערכת אימונים קדם צבאיים מרותקים ומהנים.

לימודים אקדמאים
במידה ותמצא מתאים תזכה ללימודים אקדמאים במימון צה"ל, המשולבים במסלול הכשרה צבאית למערך הלוחם.

בגרות
✔ טיפוח סגולות אופי, כושר לימוד וידע.
✔ טיפוח אישיות, כושר מנהיגות ופיקוד.
✔ גיבוש חברתי והקניית ערכים ואהבת הארץ.

תכנית הטבות
✔ מילגות לשכר לימוד ✔ קורס צניחה
✔ שיבוץ בצה"ל בתאום עם הבוגר

הלימודים
- בית הספר "הריאלי" העברי בחיפה
- הישיבה התיכונית "אור עציון" במרכז שפירא, מועצה אזורית שפיר

ביקור בפנימיות
יערך ביום ג', בין השעות 17:00 — 19:00 במועדים הבאים:־

פנימית "אור עציון":
15, 29 נובמבר, 20 דצמבר, 10, 24 ינואר, 14 פברואר

פנימיית חיפה:
6, 20 דצמבר, 9, 17, 31 ינואר, 7, 21, 28 פברואר, 7 מרץ

פנימיה צבאית בחיפה – 04־692628/245187/692323
פנימיה צבאית אור עציון – 08־589787/589239/589704

לוח הצפה

התקשרות בחברות ואמיונות

דירות למכירה ולהשכרה - כללי

- להשכרה דירה 4 חדרים מרוהטת בישמה משה בטלפון 03־7511894
- למכירה דירה 5 חדרים מרוהטת בישמה משה טלפון 03־7511894

ירושלים

- בגבעת־מרדכי, (שו"ל, קטנ' ישוּפה, 5½ חד', מרפסות מתחן וחניה 400,000 $ "אמבסדור" 02־618101

שידוכים

- מעוניין להכיר דתית בעלת מידות עד 44 03־7513930 מ־6.30 בערב.

דרושים

- לחברת מתנות דרוש סוכן בכל חלקי הארץ, רכב חובה 03־5790952, 03־5782178

אמונה

"אמונה" סניף תל־אביב
פרשת שבוע בהמשך שינקין, המערכה 40 תל־אביב המרצה: הרב פרץ.
במבנה הוועד הדתי קרית שלום המרצה: הרבנית סגל.
בשעה 12.00 בצהרים בבית משפחת עדני רח' הכושם 18 תל־אביב.
חוג הרב יוסף ביום שלישי בשעה 8.30 בערב בבית הכנסת אליהו הנביא רח' קהלת לודג' 54 תל־אביב. המרצה: הגב' מרים דוד.

מדרשת אמונה
מדרשת אמונה ללימודי האשה המשפחה היהודית מקיימת יום פתוח בנושא: הגישה היהודית ליחס הבידחורי, אי"ה ביום שני, ט' בטבת (12.12), בשעות 9.30 – 15.00, במועדון אמונה, כרמיאן 9, ירושלים.

בבית־הכנסת לתלמידים ביל"ו בתל־אביב
השבת יתפלל בבית־הכנסת הרה"ג הרב חיים דוד הלוי שליט"א הרב הראשי לת"א־יפו ויעבור לפני התיבה החזן הראשי הרב חיים אדלר שליט"א בליל שבת, שחרית ומוסף. בין קבלת שבת וערבית יורחש בפסוקו של שבוע הרב חיים אדלר שליט"א. בשבת ב־7 בבוקר שעור בתלמוד ירושלמי ע"י ד"ר יוסף אגוז, אחרי התפילה קידושא רבא ושעור בפרשת השבוע לנשים הניתן ע"י הגב' שינפלד. ב־4 תפילת מנחה, סעודה שלישית, שיחה בפרשת השבוע ושעור בתלמוד ירושלמי ע"י כב' הרב אליהו מאיר שורץ שליט"א רב בית־הכנסת השכונה. ימים שלישי וחמישי ב־6 שעור בתלמוד בבלי ע"י הרב א. מ. שורץ שליט"א.

באיחוד שיבת ציון – הוג הנוער הדתי – ת"א
בשבת אחה"צ בשעה 4.15 עונג שבת עם יעקב בר־אור בשיעור על הנושא גר ותושב. ביום רביעי בשעה 8.00 בערב, תתקיים הראשונה בסידרת "ההרצאות" על החדשים ברפואה.
ד"ר אריה רוס מנהל היחידה לטיפול נמרץ במרכז הרפואי תל־אביב ע"ש סוראסקי יגיע על הנושא: חידושים בטיפול במחלת לב איסכמית.
כל האירועים מתקיימים בבית המרכז הקהילתי, רחוב בן יהודה 86, תל־אביב.

מגן דוד

אופקים 07־274767, אור־יהודה 03־9311111, אזור 03־9642333, אילת 07־372333, אריאל 03־9366111, אשדוד 08־551333, אשכול/צוחר 07־274767, אשקלון 08־551333, באר־שבע 07־274767, בית־שאן 06־553333, בית־שמש 02־523133, בני־ברק 03־5793333, בת־ים 03־9642333, גבעתיים 03־5793333, גבעת־שמואל 03־9311111, דימונה 07־559333, הרצליה 03־9311111, זכרון־יעקב 09־623333, חדרה 09־623333, חולון 03־9642333, חיפה 04־512233, חצור־גלילית 06־790111, טבריה 06־790111, יבנה 08־451333, יפו 03־5460111, יקנעם 04־512233, ירוחם 07־559333, ירושלים 02־523133, כפר־סבא 03־9311111, כרמיאל 04־912333, לוד 03־9642333, מגדל־העמק 06־553333, מעלות 04־912333, מצפה־רמון 07־586058, נהריה 04־912333, נוה זהר 07־957222, נצרת־עילית 06־553333, נתיבות 07־274767, נתניה 09־623333, עכו 04־912333, עפולה 06־553333, ערד 07־559333, פתח־תקוה 03־9311111, צפת 06־790111, קצרין 06־790111, קרית־אונו 03־9311111, קרית־גת 08־551333, קרית־טבעון 04־512233, קרית־מוצקין 04־512233, קרית־מלאכי 08־551333, קרני־שומרון 09־929222, קרית־שמונה 06־944334, ראשון־לציון 03־9642333, ראש־פינה 06־790111, רחובות 08־9642333, רמלה 03־9642333, רמת־גן 03־5793333, רמת־השרון 03־9311111, רעננה 03־9311111, שדרות 08־551333, תל־אביב 03־5460111.

שערים יציגים ל־8.12.94

סל המטבעות	3.3474
דולר ארה"ב	3.0150
מארק גרמני	1.9184
לירה שטרלינג	4.7224
פרנק צרפתי	0.5586
ין יפני (100)	3.0013
גילדן הולנדי	1.7129
פרנק שוויצרי	2.2690
כתר שבדי	0.4023
כתר נורבגי	0.4400
כתר דני	0.4899
מארק פיני	0.6203
דולר קנדי	2.1804
דולר אוסטרלי	2.3181
רנד דר' אפריקני	0.8480
פרנק בלגי (10)	0.9329
שילינג אוסטרי (10)	2.7242
לירה איטלקית (1000)	1.8576
לירה אירית	4.6276
פזטה ספרדית (100)	2.2893
יחידת מטבע אירופית	3.6613
דינר ירדני (שערי כסף)	4.2964
לירה לבנונית (10)	0.0183
לירה מצרית (שערי כסף)	0.9799

שערי חליפין במט"ח
בנק המזרחי

שערי קניה מכירה של בנקנוטים, העברות במטבע חוץ ליום 7.12.94, עד למחרת בשעה 12.30. לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר יהיו כמפורט להלן:
בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יח'	שער קניה צקים והעברות	שער מכירה צקים והעברות	שער קניה בנקנוטים	שער מכירה בנקנוטים
ארה"ב	דולר	1	2.9889	3.0310	2.9400	3.0700
בריטניה	לי"ש	1	4.6791	4.7450	4.6000	4.8100
שוודיה	כתר	1	0.3981	0.4033	0.3900	0.4100
שוויץ	פרנק	1	2.2583	2.2901	2.2200	2.3200
קנדה	דולר	1	2.1729	2.2036	2.1300	2.2300
פינלנד	מארק	1	0.6138	0.6224	0.6000	0.6300
גרמניה	מארק	1	1.9061	1.9330	1.8700	1.9600
דנמרק	כתר	1	0.4870	0.4939	0.4700	0.5000
הולנד	גולדן	1	1.7035	1.7276	1.6700	1.7500
איטליה	לירה	1000	1.8467	1.8727	1.8100	1.9000
אוסטרליה	דולר	1	2.3014	2.3339	2.2600	2.3600
אוסטריה	שילינג	10	2.7080	2.7462	2.6600	2.7800
צרפת	פרנק	1	0.5550	0.5629	0.5400	0.5700
נורווגיה	כתר	1	0.4374	0.4436	0.4300	0.4500
יפאן	ין	100	2.9948	3.0371	2.9400	3.0800

בתי חולים

יום שישי

ירושלים
שערי צדק (פנימית, ילדים), הדסה עין כרם (כירורגית, אורטופדית, נשים, א.א.ג., עיניים).

תל־אביב והמרכז
שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כירורגית, פנימית, ילדים), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות).

עזרה ראשונה רפואית
ראשון־לציון, חולון ובת־ים – אמבריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03־9631631.

שבת

ירושלים
הדסה עין כרם (פנימית, כירורגית, אורטופדית, א.א.ג., ביקור חולים (נשים, ילדים), שערי צדק (עיניים).

תל־אביב והמרכז
שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות), איכילוב (ילדים).

עזרה ראשונה רפואית
ראשון־לציון, חולון ובת־ים – אמבריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03־9631631.

בתי מרקחת

יום שישי

ירושלים: הרצל, רח' יפו 86, טל' 255059.
תל־אביב: ארלוזורוב, רח' ארלוזורוב 76 טל' 5230746; בבלי, רח' עוזיאל 1 (פינת טולדנו), טל' 6040552.
פתח תקוה: מיני פארם, רח' שפרינצק 20, טל', 9321067.
נתניה: נאות שקד, מרכז מסחרי אוורים טל', 352484.
חולון בת־ים: גני בת ים, רח' הנביאים 3, טל', 5515671.
רמת גן: עמית, בן גוריון 130, טל', 6722954.

שבת

ירושלים: שטראוס א', רח' אבינדדי 3, טל', 706660.
תל־אביב: שלמה המלך, רח' שלמה המלך 78, טל', 5246461; לב העיר, רח' אחד העם 69, טל', 5603862.
פתח־תקוה: פז, רח' אורלוב 77, טל', 9341507.
נתניה: קניון השרון, רח' הרצל, טל' 617766.
רמת גן: תקוה, כפר סטרומה, טל', 5042428.

מוצאי שבת

ירושלים: מגמר פארם, רח' יד חרוצים 20, טל', 731475.
תל־אביב: שלמה המלך, רח' שלמה המלך 78, טל', 5246461; לב העיר, רח' אחד העם 69, טל', 5603862.

רדיו

ערוץ 7
06.30 עולת הבוקר; 07.00 משנה יומית; 08.00 פנת הלכה; 09.00 ניקוקים של אריה; 10.00 מר רב שילנסקי; 11.00 הרב הראשי; 12.00 שפע בשבע; 13.00 אבי ראם; 13.30

עוז לילדים; 14.00 לקראת שבת; 15.00 הראשון לציון.

קול המוסיקה
06.06 שחרית־מוסיקלית; 09.00 תכניות הבוקר; 10.15 ברהמס; 12.00 צעירים בקונצרט; 13.57 בימת שיר; 14.05 שבוע במוסיקה; 14.06 לקראת שבת.

רשת א'
06.06 שירים עבריים; 08.05 זה רעיון; 09.05 גברים 1994; 11.05 הירושלמים; 12.05 עונג שבת; 14.05 בראש צעיר; 15.05 קבלת שבת פרשת ויגש.

רשת ב'
06.06 הבוקר הזה; 09.05 מה יהיה; 11.05 שריקת פתיחה; 12.05 בוצי היום; 14.05 שירים עבריים; 14.45 עיתונות חוץ; 15.05 הודעה על זמני הדלקת הנרות; 15.06 שישי אישי.

רשת ג'
06.06 מעודב ישראלי; 10.05 אגן הים התיכון; 13.05 צפיחית בדבש; 15.05 לפנות ערב.

מוצאי שבת

ערוץ 7
20.00 על גבול האור; 21.00 הרב הראשי; 22.00 תוכנית אריה לטעמי; 23.00 הרב שלמה אבינר.

קול המוסיקה
18.00 שבוע טוב עם דני אורטנין; 20.05 צלילי ערבית; 20.30 תחרות הנבל הבינלאומית ה־12; 23.00 אופרה.

רשת א'
18.05 מסביב לעולם בשעה קלה; 19.05 מוזה; 20.05 השושנה פורחת; 21.05 כפר ראשון; 22.05 מלווה מלכה; 23.05 שירים עבריים.

רשת ב'
18.05 שירים ושערים; 19.05 עבודה שבת; 21.05 סיבוב בלילה; 23.05 מוסיקה; 00.05 יומן חצות; 00.15 מוסיקה; 01.05 לתוך הלילה; 05.05 אור ראשון.

רשת ג'
18.05 רמכטיקה; 19.00 מאחורי השירים; 20.05 פומנהמגן; 22.05 בזמן האמיתי; 23.05 הכל ג'אז; 00.05 רשמצורה.

טלויזיה

יום ששי

החינוכית
08.00 שיחות ביחה; 08.30 קייס ואלי; 09.00־11.00 הכל פתוח; 11.10 משפחה אוהבת; 12.00 ברית המועצות; 13.00 טמבים; 15.00 שרום חובה; 14.00 צער גידול בנות; 14.30 האו... אינציקלופדיה בקנבוס.

ערוץ 2
06.30 חדשות בעברית – מבזק; 06.31 מהדורת חדשות בערבית; 06.45 האוטובוסים מהמאדים; 07.00 בוקר טוב ישראל; 15.00 קליידוסקופ; 15.30 מבראשית.

ערוץ 2
08.00 מקס קטן; 08.30 מבחן בד; 09.30 המחשב האבי; 10.00 מסאראת; 10.20 איש השרדות; 10.50 שישי טרס; 12.30 גאון הדור; 13.00 כדורגל אירופאי לאלופות; 14.00 השבוע: 4.301 גבריאלה.

מוצאי שבת

הערוץ הראשון
17.30 חדשות; 17.45 טקס חלוקת פרס נובל לשלום; 20.00 רואים עולם; 21.00 מוצ"ש בקלנוע; 22.40 צה"ל; 23.40 חדשות; 23.45 ההכרה לבית מקרטור; 00.30 פסוק של יום.

ערוץ 2
20.30 הדקה ה־91; 21.45 מרגול; 22.30 אחים ברם; 24.50 מין תכבית; 01.35 שיר בלילה.

חותם על
הצפה
עתונך

הצפה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל הצופה בע"מ
עורך: משה אישון; מנכ"ל: מנו אשלג
מערכת ומנהלה: תל־אביב, המסגר 66, טל' 5622951, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר: 4411449, פקסימיליה: טל' 5621502; סניף ירושלים: רח' בן יהודה 3, ת"ד 1148, טל' 02־234910, בערב טל' 02־639524; סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04־663628, בערב 04־717145
מקס משמר: 2.00 בצהרים 04־717145
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולסגנונן

הצופה

מאסר עולם למחבל שרצח את יוסף זנדני הי"ד בבני עיש

ראמי גזהאת בדבר, בן 19 מכפר יתמה, נידון אתמול בבית המשפט המחוזי בבאר שבע לעונש מאסר עולם, לאחר שהורשע ברצח של יוסף זנדני, (28) תושב בני עיש בדרום הארץ.

בית המשפט קבע, שעו"ד זאב גלמן, סגן בכיר לפרקליט מחוז הדרום הוכיח, שהנאשם ביצע את הרצח יחד עם עלא צלאח מתאן יתמה. השניים התכוונו לרצוח אזרח ישראלי כל שהוא, כנקמה על מות אחיו של צלאח עלא, שנהרג מירי חיילי צה"ל.

בדין ישבו שלושה שופטים: גלעד גלעדי (אב בית דין), צבי סגל ונילי הנדל. נקבע, כי המחבלים נכנסו ביום 15.3.94 לתוך תחומי הקו הירוק והלכו לעבוד כפועלי בניין באתר בנייה ליד היישוב בני עיש. הם נהגו שלא לשוב לבתיהם מתאן יתמה בסוף כל אחד מימי העבודה, אלא נותרו בתחומי ישראל ונהגו לישון באתר הבנייה בו הועסקו.

ביום 31.3.94 יצאו השניים סמוך לשעה 04.30 לפנות בוקר מאתר הבנייה, כשהם חמושים בגרזן, בסכין ובחבל. מטרתם היתה לרצוח באותו בוקר אזרח ישראלי. הם הגיעו ליישוב הסמוך בני עיש, לביתו של יוסף זנדני. הם פרצו לדירתו דרך תריס במרפסת הדירה שהשניים הצליחו לפתוח מבחוץ ותקפו את זנדני במהלומות גרזן ובדקירות סכין. השניים גרמו למנוח חבלות חמורות וחתכים בכל חלקי גופו. לאחר כך כרכו סביב צווארו את החבל שהביאו איתם וחנקו אותו למוות.

השופטים קבעו, שהנאשם ביצע את הרצח בדם קר, בכוונה תחילה ותכנון מראש. בדרך הורשע בביצוע עבירות של קשירת קשר לביצוע פשע ורצח בכוונה תחילה ונגזר עליו עונש מאסר עולם.

משלחת ישראל יוצאת לטוניס לשיחות על בקרת הנשק

מאת בני שוקרון, כתבנו הצבאי

משלחת בינמשרדית, בראשות מנכ"ל משרד הביטחון אלוף (מיל.) דוד עברי, יוצאת ביום ראשון לטוניסיה למיפגש מליאה קבוצת העבודה לבקרת נשק וביטחון אזורי, שמתקיים בעיר הבירה.

המיפגש אמור לסכם את הפעילות שהתנהלה בחודשים האחרונים מאז מיפגש המליאה הקודם בדוחה, קטר, במאי 1994, ועל תוכנית העבודה למחצית העבודה של 95'.

שני עובדי חברת החשמל נהרגו בתחנת הכוח חדרה

בתאונת עבודה שאירעה אתמול אחר הצהריים במבנה הפחם של חברת החשמל בחדרה, נהרגו שניים מעובדי תחנת הכוח. חברת החשמל הקימה ועדת חקירה לבדיקת נסיבות התאונה.

מנהל אגף התיפעול של חברת החשמל, דוד קן, מסר במסיבה עם עתונאים שנערכה לפנות ערב באתר התחנה, כי המקרה אירע תוך כדי פעילות תחזוקתית שיגרתית, כאשר שני העובדים עלו לאחד המגופים לפריקת פחם.

על פי הערכות ראשונות ניתן לראות, כי משטח הגליה מברזל נקרע, העובדים נפלו למטה מגובה של קרוב ל־30 מטר. עובד אחד נפטר תוך כדי נסיונות החייאה, השני הועבר באמבולנס עם רופא של החברה לבית החולים הלל יפה בחדרה, שם הוא נפטר. עדיין לא ידועה הסיבה לתקלה במשטח.

שני העובדים הינם עובדי חברה ותיקים. אחד עבד 16 שנה והשני 11 שנה. נמסר שהמגוף הושבת.

כאמור, מנכ"ל החברה משה כץ יקים ועדת חקירה.

מרכז לחינוך הדתי בישראל

קרן המלגות ע"ש רבקה שתחי' ור' ישראל י. גרינץ ז"ל

טקס חלוקת המלגות
מקרן המלגות ע"ש י. גרינץ ז"ל
במלאת שתים עשרה שנה לפטירתו

יתקיים בעז"ה, ביום שני, ט' בטבת תשנ"ה (12.12.94), בשעה 4.30 אחה"צ, בישיבה הטכנולוגית, כפר סטרין, ע"י חיפה.
הקרן תחלק מלגות לתלמידי החינוך הטכנולוגי העל־תיכוני, פרסים לתלמידים שהצטיינו במעשי חסד והתנדבות ופרסים על עבודות בנושאי ציונות דתית.
בהשתתפות: רבנים, אישי ציבור, נציגי המרכז לחינוך הדתי, ידידי המשפחה, המשפחות, מקבלי הפרסים והמלגות ובני ביתם.
בשעה 3:15 אחה"צ נעלה לקברו של המנוח ר' ישראל י. גרינץ ז"ל, מייסד הקרן, בבית העלמין הישן בחיפה (חוף הכרמל).

ידידים ומוקירי זכרו מוזמנים

תרגיל משטרה ניתק את צפת לשעתיים

תרגיל של חבלני משטרה בצפת גרם לניתוקה של צפת במשך יותר משעתיים.

בתרגיל, שהחל בשעה 12.15, הובאה מכונית בעלת לוחות זיהוי של השטחים לכניסה לעיר צפת. עוברי אורח הזעיקו את המשטרה, מחשש שמדובר במכונית תופת.

בשל מיקום המכונית, נאלצה המשטרה לסגור את כל הכניסות לצפת מכיוון ראש־פינה ומכיוון חיפה ולמעשה, לנתק את העיר. "אנשים בכו והתחננו לעבור כדי לקחת ילדים מהגן", סיפר מנהל כוח בעל בית מלאכה לתיקון צמיגים, שנאלץ לסגור את החנות במשך שעתיים, בהוראת המשטרה.

לאור הארוע המזעזע כוחות של מגן דוד אדום, צה"ל וחבלנים של המשטרה לטפל במכונית – טיפול שהסתיים בפיצוץ המכונית סמוך לשעה 14:15.

פקקי התנועה בכניסה לעיר השתרכו עד לראש פינה מצד אחד ועד למירון מהכניסה השנייה.

לא ברור כמה מהאנשים היו זקוקים לטיפול בבית חולים צפת ונאלצו להמתין שעתיים עד לסיום הטיפול של המשטרה בעניין.

מהמשטרה נמסר לכתב עתי"ם שלמה הדר, כי מדובר בתרגיל שבא לבדוק את טיפול כל הכוחות במקרה של ארוע מכונית תופת. העובדה שהמכונית היתה בכניסה לעיר, באה לחזק את ההבנה כי יש צורך דחוף לסלול כביש כניסה נוסף לצפת.

המשטרה: חזר לסניף הבנק אותו ניסה לשדוד ונלכד

המשטרה חושדת, כי אדם שביקש לשדוד סניף בנק בת"א חזר לסניף הבנק לאחר שנכשל במזימתו וזוהה בידי סגן המנהל.

חוקר משטרה טען אתמול בבית משפט השלום בת"א, כי סגן מנהל סניף בנק הפועלים ברחוב בן יהודה 99 בת"א רדף ביום רביעי אחר אדם שניסה באיומי סכין לבצע שוד בבנק. סגן המנהל לכד אותו, הסיר מעל פניו את המסיכה, אולם החליט לחוס עליו ולשחררו. זאת לאחר שהחשוד הודיע לו שהוא אינו חושש מהאקדח של סגן המנהל ואין בכוונתו לעצור, אף אם יירה בו.

כעבור כחצי שעה במהלך תשאול וחקירה של פקידי הבנק בסניף על ידי המשטרה חזר החשוד לסניף הבנק והשים את עצמו כאחד הלקוחות, הוא זוהה שוב על ידי סגן מנהל הבנק ושתיים מהפקידות ונעצר, טען החוקר.

ב"כ המשטרה טען, כי החשוד הוא מירון גולדנברג (47) תושב נתניה.

החשוד טען בבית המשפט, כי הוא חף מפשע והגיע לבנק, כדי למשוך כספי מחשבונו. לדבריו, אינו עד כדי כך טיפש, שיחזור למקום הפשע.

חזית "העממית" הכריזה על הקמת תנועה פוליטית גלויה

החזית העממית לשחרור פלשתין הכריזה אתמול על הקמת תנועה פוליטית ציבורית, אשר תפעל בצורה גלויה. התנועה תקרא "חזית פעולה לאומית דמוקרטית". כך הודיע מבכירי פעילי החזית העממית, עבד אל למיף ריאד, בעצרת שנערכה באוניברסיטת ביר־זית, לציון יום השנה ה־27 לייסוד החזית העממית.

ריאד אמר כי, במסגרת החדשה יפעלו כל הגופים המזוהים בשטחים עם החזית העממית, באורח גלוי ומתואם. הוא הוסיף: "זאת על מנת לבנות חברה דמוקרטית ולפעול נגד תוכנית אוסלו".

"אנו עומדים היום בפני פרשת דרכים, מלבד שתי אפשרויות – נצחון או תבוסה", אמר ריאד.

הוא פרש את תוכנית הארגון לשנת 1995, אשר כוללת גיוס כל הגופים הדמוקרטיים למאבק ציבורי בתוכנית האוטונומיה, חיזוק הקשר עם החזית הדמוקרטית לשחרור פלשתין.

נאומו, אשר הסתיים בקריאה "מוות להסכם אוסלו" ו"תחי המהפכה", זכה לתשואותיהם של מאות תומכי החזית העממית, אשר מילאו את האולם מפה לפה.

האולם קושט בתמונותיו של ד"ר ג'ורג' חבש, בדגלי פלשתין ובשלטים נוסח "שלטונו של ערפאת אחראי לטבח בעזה" ו"כן למדינה הפלשתינית העצמאית לא לאוטונומיה".

עולה חדש חסר בית קפא למוות בגן העיר ברשל"צ

אלכסנדר קלנין, חסר בית בן 36, עולה חדש ממדינות חבר העמים, קפא למוות בגן העיר בראשון לציון.

כתב עתי"ם מוסר, כי גופתו של קלנין נמצאה אתמול בבוקר בפינה הקבועה שבה נהג לבלות מרבית שעות היום והלילה, בגן העיר.

צוות ניידת טיפול נמרץ של תחנת מגן דוד אדום בראשון לציון הוזעק למקום ווידא קבע את מותו.

למקום הגיעו גם שוטרי תחנת משטרת ראשון לציון אשר פתחו בחקירה. על הגופה לא נמצאו כל סימני אלימות ורק בקבוק משקה אלכוהול היה מונח לצידה.

מימצאי החקירה הראשונים העלו, בסבירות גבוהה מאוד, שהאיש קפא למוות. גופתו הועברה למכון לרפואה משפטית באבו־כביר.

מעיריית ראשון־לציון נמסר, בתשובה לשאלת כתב עתי"ם, כי קלנין היה מוכר לאנשי מחלקת הרווחה של העירייה ואף היה בטיפולה, אלא שהוא לא שיתף פעולה עם מי שניסה לעזור לו.

לכתב עתי"ם נודע, כי קלנין אשר כונה "הרוסי" היה דמות מוכרת בגן העיר בראשון לציון.

קיסר אישר למלכת הולנד לטוס מעל ישראל בדרך מירדן

שר התחבורה, ישראל קיסר, נענה לבקשתה של מלכת הולנד להתיר למטוסה המלכותי לטוס מרבת עמון, מעל ישראל, בדרכה להולנד.

מטוסה של המלכה ביאטריס חצה את המרחב האווירי של ישראל מעל נמל התעופה בן־גוריון בשעה 16.10.

המלכה ההולנדית סיימה ביקור בירדן. המטוס חצה את ישראל בגובה 12,000 רגל.

דובר משרד התחבורה, אלי רונן, מוסר כי לאחרונה בוצעו מספר טיסות מרבת עמון מעל המרחב האווירי של ישראל בדרך לאירופה וביניהן גם מטוסו המלכותי של המלך חוסיין.

עוד נמסר כי בשבוע הבא צפויה הודעה רשמית של ירדן להצעתו של השר קיסר לאפשר למטוסים ירדנים לטוס מעל ישראל במרחב האווירי שמציעה ישראל לתקופת ניסיון של שלושה חודשים.

בין שתי המדינות יש מחלוקת על הגובה בו יורשו מטוסים ירדנים לחצות את המרחב האווירי של ישראל.

ישראל נימקה את סירובה להענות לבקשה הירדנית בנושא המרחב האווירי בכך, שהיענות לבקשה תפגע באימוני חיל האוויר.

בהתערבות ח"כים דתיים

חברת החשמל ביטלה עבודות שתכננה לשבת בשומרון

חברת החשמל ביטלה אתמול את תכניתה לבצע עבודות באיזור התעשייה במועצה האזורית שומרון תוך חילול שבת והפסקת זרם החשמל לחלק מישובי המועצה.

החברה ביטלה את תכניתה בעקבות התערבותם של ח"כים דתיים, ביניהם ח"כ שאול יהלום, שפנו לשר האנרגיה, משה שחל ולהנהלת חברת החשמל.

ח"כ יהלום טען כי על חברת החשמל לקבל על עצמה כללי שמירת שבת קבועים, ולהימנע באופן מוחלט מחילולי שבת וחג שאינם קשורים במקרי חרום דחופים.

לתשומת לב חברי קופ"ח מכבי ומכבי מגן

נוכח פרסומים מטעים בתקשורת ביחס להמשך התשלומים השוטפים של המבוטחים באמצעות הוראות קבע בבנקים– הרינו להבהיר לחברינו:

1. הכנסת טרם החליטה על המועד בו ייכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי.
2. בכל מקרה, אין כל סכנה שמכבי תגבה סכום כלשהו על פי הוראות הקבע לבנק, הנוגד את החוק לכשיחול.
3. גם לאחר הפעלת החוק ימשיכו חברי מכבי מגן לשלם כבעבר באמצעות הוראות הקבע ובכך ישמרו על הזכויות המוקנות להם רק על ידי תשלום רצוף של דמי החבר.

לפיכך, חברים נכבדים,
נבהיר כי אין לבטל את הוראות הקבע,
כדי שזכויותיהם לשירות רפואי
ולביטוחים המשלימים לא יפגעו.

מכבי | קרן מכבי | מכבי מגן

הסבר מלא ישלח לבתי החברים בהקדם.

מבצע מנויים תשנ"ה

הנחות והשתתפות בהגרלת
כרטיס טיסה לאירופה
למשלמים מראש על מנוי ל"הצופה"

750 ש"ח לשנה

★ המחיר המלא לשנה יהיה 1000 ש"ח.
★ תינתן הנחה לפנסיונרים.

בדבר פרטים נא לפנות למחלקת המנויים באחד הסניפים:

סניף תל אביב	רח' המסגר 66	טל' 03-5622951.
סניף ירושלים	רח' בן יהודה 3	טל' 02-234910.
סניף חיפה	רח' ארלוזורוב 1	טל' 04-663628.

הרבנות המקומית — קרית אונו — המועצה הדתית

הרבנים המקומיים, חברי המועצה הדתית ועובדיה
מברכים את
ד' אברהם בדיחי הי"ו,
איש רב פעלים להבחרו מחדש כיו"ר המועצה הדתית.
ה' יהא בעזרו להוסיף כהנה וכהנה בפעולותיו הברוכות למען צרכי הדת בעיר, וה' ישלם שכרו כראוי לו.

הרב רצון ערוסי, רב העיר | חברי המועצה"ד ועובדיה | הרב ש.י. פרנקל תאומים, רב העיר

בס"ד

ועידת המפלגה הדתית לאומית
המזרחי - הפועל המזרחי · ח' טבת תשנ"ה 11.12.94

טקס הפתיחה החגיגי

יתקיים אי"ה ביום ראשון, ח' בטבת תשנ"ה (11.12.94) בשעה 16:30 בבנייני האומה בירושלים.

במעמד: נשיא המדינה – מר עזר ויצמן
הרב הראשי לישראל – הרה"ג ישראל מאיר לאו שליט"א
הראשון לציון – הרה"ג אליהו בקשי דורון שליט"א
ראש עירית ירושלים – מר אהוד אולמרט
ראשי התנועה הדתית לאומית

בתוכנית:
- *ברכות*
- *דבר התנועה*
- *תכנית אמנותית*

הדלתות תנעלנה בשעה 17:15.

חברים המעוניינים להשתתף בטקס הפתיחה מוזמנים להגיע לאולם אוסישקין ויקבלו הזמנות במקום.

דיוני הועידה יתקיימו בבנייני האומה באולמות אורן 2-4 החל מהשעה 10.30 עד השעה 16.00 ברציפות.

ההצבעה עם כרטיסי ציר בלבד.

אמונה

בליל עשרה בטבת, יום שני (12.12.94), בשעה 19.00 תקיים אי"ה

אמונה־תא"ל טקס להנצחת זכרה של חברתנו
מרים אדף, הי"ד,
אשר נספתה באוטובוס הדמים בת"א,
ע"י קריאת המועדון בשדרות על שמה "באר מרים".
הטקס יתקיים במעמד רבנים, אישי ציבור, יו"ר אמונה וההנהלה הארצית, חברותיה לעבודה ובני המשפחה.
נתכנס כולנו – מכביה ומוקיריה – להעלאת זכרה ולהנצחת שמה.

ערב עיון
במלאת שלושים לפטירתו של
הרב שמואל ש. ריבלין ז"ל
בן הרב שלמה זלמן ז"ל

יתקיים אי"ה ערב עיון לזכרו
ביום ראשון ח' בטבת תשנ"ה (11.12.94) בשעה 7.30 בערב באולם ביהכנ"ס המרכזי "ישורון" רח' המלך ג'ורג' ירושלים

דברים לזכרו: הרב חיים זוננפלד שליט"א
רב נוה אביבים – רמת אביב תל־אביב
הרב ד"ר יוסף ריבלין בן המנוח
מר שמואל סגל – ירושלים

פרקי תפילה מיצירותיו ישמעו ע"י מקהלת החזנים הירושלמית
בניצוח מר אורי אהרון
הערב נערך בחסות המחלקה למורשת ישראל האגף לתרבות עירית ירושלים
ציבור מוקירי זכרו מוזמן להשתתף

בס"ד
לשרגא הרמן
ברכות חמות מקרב לב
לרגל קבלת תואר
"יקיר החינוך הדתי התשנ"ה"
עלה והצלח
מאחלים: אחותו **הניה הוך ובעלה צבי**
הבנים **בני ואבי ובני משפחותיהם.**

למכירה
מכונית סובארו 1300
שנת ייצור 1984
+ מזגן
במצב טוב
לפנות:
טלפון 09-914517

בחמור נחמו עמי
הרב נחמן פרימר זצ"ל
נעלה לקברו לאזכרה וסיום משניות
ביום רביעי, י"א בטבת תשנ"ה, 14.12.94, בשעה 15.00 בבית העלמין "ארץ החיים", בית שמש, צומת שמשון
משפחת פרימר (08-473819)

פיצויים כספיים לניצולי שואה
יוצאי צ'כוסלובקיה בישראל
הרפובליקה הצ'כית בחוק מיום 2.11.94
מעניקה פיצוי כספי
בגין כליאה, אבדן הורים ואבדן בן זוג
בין השנים 1939-1945
הרשמה תערך בים. באר שבע, בנירברק וחיפה
לתאום פגישות נא להתקשר 02-252721 / 050-359092
פרטים בכתב: ת.ד. 16266 ירושלים

למטרה רצינית מבוקש:
אלמנה, דתית לאומית, אירופאית, אינטליגנטית ונאה משפחה טובה. עד גיל 65
09-494360

אוניברסיטת בר־אילן
הפקולטה למדעי הרוח
בברכת מזל טוב לבבית
לד"ר שפרה ברוכסון
ראש המחלקה ללימודי מידע וספרנות
לרגל נישואיה עם בח"ל
אריק חיים ארביב
צוות המורים התלמידים והעובדים

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו
ד' ישראל פרידגוט ז"ל
ובמלאת שבע שנים לפטירתה של יקירתנו
מרת רבקה פרידגוט ע"ה
נעלה לקברים ונתייחד עם זכרם ביום שני, ט' טבת תשנ"ה (12.12.94) בשעה 3.00 בבית העלמין בחולון.
התחבורה תצא בשעה 2.30 אחה"צ, מרח' הרב קוק 24, בני ברק.
לימוד משניות לעילוי נשמות הורינו היקרים יתקיים לאחר תפילת מעריב, בשעה 5.30 בערב בבית משפחת פרידמן, רח' הרב קוק 24 ב"ב, ע"י הרב אשר לנדאו, רב ביהכנ"ס "ישראל הצעיר", בני ברק.
המשפחה